

Begroting 2027

Inhoudsopgave

Inleiding.....	6
Toegankelijkheid begroting.....	6
Reguliere werkzaamheden.....	7
Uitleg financiële toelichting.....	7
Vaststellen begroting.....	7
Programma 0 Bestuur en ondersteuning.....	8
Thema: Bestuur.....	9
Doelstelling: Toegankelijk en slagvaardig bestuur.....	9
Doelstelling: Verminderen van regeldruk.....	9
Thema: Dienstverlening en Organisatie.....	9
Doelstelling: Dienstverlenende en toegankelijke gemeente.....	10
Doelstelling: De organisatie blijft toekomstbestendig.....	10
Doelstelling: De gemeente is digitaal weerbaar.....	10
Doelstelling: Emissievrije gemeentelijke organisatie in 2050.....	11
Programma 1 Veiligheid.....	13
Thema: Openbare Orde en Veiligheid.....	13
Doelstelling: Het behouden en versterken van een veilige leefomgeving.....	13
Doelstelling: Gericht aanpakken van overlast.....	13
Doelstelling: Het duurzaam terugdringen van ondermijning.....	14
Thema: Crisisbeheersing en Brandweer.....	14
Doelstelling: Het versterken van een weerbare samenleving.....	14
Programma 2 Verkeer en vervoer.....	16
Thema: Verkeer en vervoer.....	17
Doelstelling: Alle dorpen zijn veilig, toegankelijk en goed bereikbaar voor inwoners, ondernemers en bezoekers.....	17
Programma 3 Economie.....	19
Thema: Ondernemen en brede welvaart.....	19
Doelstelling: Een vitaal, aantrekkelijk en toekomstbestendig ondernemers- en vestigingsklimaat.....	19
Thema: Grondexploitatie - bedrijventerreinen.....	20
Doelstelling: Ruimte voor economische ontwikkeling.....	20
Programma 4 Onderwijs.....	22
Thema: Onderwijs.....	22
Doelstelling: Toekomstbestendiger primair en voortgezet onderwijs dat dichtbij, toegankelijk en van goede kwaliteit is.....	23
Doelstelling: Meertalig opgroeien is vanzelfsprekender in Opsterland.....	23
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie.....	25
Thema: Cultuur en Frysk.....	26
Doelstelling: Frysk is vanzelfsprekender.....	26
Doelstelling: Levendiger cultureel leven in, met en door de mienskip.....	26

Thema: Recreatie en toerisme.....	27
Doelstelling: Duurzame ontwikkeling van recreatie en toerisme ten behoeve van een aantrekkelijk, leefbaar en vitaal Opsterland.....	27
Thema: Sport.....	27
Doelstelling: Meer inwoners zijn gezonder, sociaal verbonden en actief.....	28
Doelstelling: Sportverenigingen zijn toekomstbestendiger en toegerust als ontmoetingsplek.....	28
Thema: Openbaar Groen.....	28
Doelstelling: De openbare ruimte is groener, aantrekkelijker en nodigt uit tot ontmoeten.....	29
Thema: Landschap en Erfgoed.....	29
Doelstelling: Landschap en erfgoed beter behouden, versterken en beleefbaar maken als dragers van identiteit, leefbaarheid en brede welvaart in Opsterland.....	29
Doelstelling: Natuurwaarden zijn versterkt en het landschap is toekomstbestendiger.....	29
Programma 6 Sociaal domein.....	32
Thema: Sociaal domein.....	33
Doelstelling: Hulp en ondersteuning blijft beschikbaar voor wie dat nodig heeft.....	33
Doelstelling: Gelijkere kansen voor inwoners.....	34
Thema: Meedoen, Werk en Bestaanszekerheid.....	34
Doelstelling: Meer inwoners hebben een hoopvoller toekomstperspectief.....	34
Thema: Sociale basis, Ondersteuning en Leefbare dorpen.....	34
Doelstelling: Inwoners leven langer zelfstandig en volwaardig in hun dorp.....	35
Doelstelling: Sterkere mienskip.....	35
Thema: Jeugdhulp.....	35
Doelstelling: Veerkrachtiger, gezonder en veiliger opgroeien in de eigen leefomgeving.....	35
Doelstelling: We zetten tijdig passende hulp en ondersteuning in.....	36
Thema: Opvang en Integratie.....	36
Doelstelling: We dragen bij aan de Opvang en Integratie opgave.....	36
Doelstelling: Nieuwe inwoners doen sneller en volwaardiger mee in de samenleving.....	37
Programma 7 Volksgezondheid en milieu.....	40
Thema: Volksgezondheid.....	41
Doelstelling: Inwoners leven gezonder in een gezondere leefomgeving.....	41
Thema: Milieu.....	41
Doelstelling: Toekomstbestendiger beheer van riolering en afvalinzameling.....	41
Doelstelling: Een gezondere en klimaatbestendige leefomgeving.....	41
Doelstelling: Behouden en verbeteren van de kwaliteit van de bodem.....	42
Doelstelling: Verminderen van de hoeveelheid afval.....	42
Doelstelling: Minder verbruiken van primaire grondstoffen.....	42
Thema: Energietransitie.....	42
Doelstelling: Beter inzicht in de opgave en een aanpak voor energie opwek in Opsterland.....	43
Doelstelling: Efficiënter gebruik van het energienetwerk.....	43
Doelstelling: Minder verbruik van aardgas om tot de doelstelling van aardgasvrij in 2050 te komen.....	43
Programma 8 Bouwen, wonen en gronden.....	45
Thema: Wonen.....	46
Doelstelling: Meer en sneller passende woningbouw mogelijk maken.....	46
Thema: Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling.....	46
Doelstelling: Beter sturen op toekomstbestendige ruimtelijke en gebiedsontwikkeling.....	46

Thema: Ruimte voor kwaliteit.....	47
Doelstelling: Beter behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit, het landschap en de natuur bij ruimtelijke ontwikkelingen.....	47
Thema: Ruimte voor initiatieven.....	47
Doelstelling: Effectiever faciliteren van ruimtelijke initiatieven door grondbeleid, vergunningverlening en de Omgevingswet.....	47
Lokale heffingen.....	50
Belastingopbrengsten.....	50
Onroerendezaakbelastingen (OZB).....	50
Riolering.....	51
Afval.....	51
Omgevingsvergunningen.....	53
Kwijtscheldingsbeleid.....	53
Lokale lastendruk.....	54
Weerstandsvormogen en risicobeheersing.....	55
Risicobeheersing.....	55
Weerstandsvormogen.....	57
Kengetallen.....	58
Onderhoud kapitaalgoederen.....	60
Verharding en openbare verlichting.....	60
Riolering.....	61
Vaarwegen en kunstwerken (water).....	62
Groen.....	63
Gebouwen.....	63
Financiering.....	65
Bedrijfsvoering.....	67
Verbonden partijen.....	71
Grondbeleid.....	78
Investeringsen.....	81
Meerjaren investeringsprogramma (MIP).....	81
Geplande investeringsen.....	81
Financiële begroting.....	83
Overzicht van baten en lasten.....	83
Totaaloverzicht per programma.....	83
Totaaloverzicht baten en lasten.....	84
Incidentele baten en lasten.....	87
Uiteenzetting financiële positie.....	89
Reserves.....	90
Vorzieningsen.....	90
Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld.....	91
Bijlage: Overzicht verplichte BBV beleidsindicatoren.....	93
Bijlage: Overzicht vaste subsidieontvangers.....	94

Beste lezer,

Vol energie zijn wij als college in juni van start gegaan. Sindsdien hebben wij al veel vrijwilligers, ondernemers, besturen, ambtenaren, collega's en inwoners ontmoet. Daarbij hebben wij gezien en gehoord wat er speelt in onze dorpen. Ook zijn wij bezig geweest om de wens van de kiezer en onze ambities uit het coalitieakkoord te vertalen naar concreet beleid. Met de begroting die nu voor u ligt, is dat gelukt.

In Klear Lûd

Veel is in Opsterland al goed geregeld. Verstandig en betrokken beleid van de afgelopen jaren zorgt dat wij veel hetzelfde kunnen blijven doen, maar ook dat we investeringen kunnen doen die onze dorpen net weer wat fijner kunnen maken om in te wonen.

Een mooi voorbeeld is de ontwikkeling van de dorpsapp. Met veel enthousiasme zetten de plaatselijke belangen van bijvoorbeeld Beetsterzwaag-Olteterp, Bakkeveen, Nij Beets, Lippenhuizen en Tijnje zich in om hun dorpsgenoten beter te laten weten wat er in hun dorp speelt. Dit soort initiatieven van onderop willen wij graag steunen en helpen om breder in te zetten in de gemeente.

We investeren in de ontwikkeling van de dorpsapp voor alle dorpen, zodat verenigingen, instanties en wij als gemeente de inwoner beter en effectiever kunnen bereiken. Ook maken we bijvoorbeeld geld vrij voor een extra verkeerskundige en het gebruik en de herkenbaarheid van het Frysk, stellen we meer geld beschikbaar voor lokale initiatieven die uit de dorpen komen en zijn wij blij dat we dit jaar kunnen beginnen aan een aantal grote (ver)bouwprojecten.

Veel plannen zijn dus al uitvoerbaar. Andere plannen vragen wat meer tijd. De komende periode gaan we daar mee aan de slag en dit nemen we mee voor 2028.

Financiële ontwikkelingen

Opsterland heeft een relatief stabiele financiële positie. Toch zien ook wij dat alle gemeenten de komende jaren voor een uitdaging staan. Zo is er door wisselende kabinetten en stilliggend beleid nog geen duidelijkheid vanuit het Rijk over de compensatie voor de opnieuw stijgende kosten in de jeugdzorg. Voor 2026 en 2027 zijn de verwachte tekorten eenmalig gedekt, voor 2028 is dit nog niet duidelijk.

Dit betekent eigenlijk dat het kabinet het Ravijnjaar opschuift van 2026 naar 2028. Voor 2027 is de begroting sluitend, maar voor 2028, 2029 en 2030 niet. Al is er ook beweging. Begin 2027 verwachten wij als gemeenten een definitieve uitspraak van de commissie Van Ark hoe het verder moet met het betalen van de jeugdzorg. Hierdoor verwachten we dat we niet hoeven te bezuinigen, maar dat we wel keuzes moeten maken. We nemen de raad daar uiteraard in mee.

Na Prinsjesdag begint ook langzamerhand duidelijk te worden welke richting het Kabinet Jetten op wil. Het financieel effect van deze kabinetsplannen is bij de presentatie van deze begroting nog niet duidelijk. We houden het scherp in de gaten en informeren de raad over eventuele veranderingen.

Oan de slach

Wy sille oan de slach! Opsterland is een gemeente met mooie dorpen, prachtige initiatieven en een unieke, groene omgeving en cultuur. Wij zijn ervan overtuigd dat we daar dit jaar ons steentje aan bij kunnen dragen.

Graag spreken wij als college onze waardering uit voor de ambtelijke ondersteuning. Zij hebben de afgelopen tijd hard gewerkt om het coalitieakkoord te vertalen naar concrete doelen en maatregelen en de begroting begrijpelijker en leesbaarder te maken. Daar kunnen we als gemeente trots op zijn.

Namens het college van B&W, Anneke Oosterwoud - wethouder Financiën

Inleiding

De gemeente moet elk jaar een sluitende begroting hebben. Dit betekent dat er niet meer geld uitgegeven mag worden dan er binnenkomt. De provincie stelt hiervoor de financiële kaders. Wettelijk gezien kunnen we kiezen: de begroting voor volgend jaar sluitend maken, of ervoor zorgen dat de begroting voor het laatste jaar van de meerjarenraming (een planning voor meerdere jaren) sluitend is. In de ideale situatie zijn alle jaren van de meerjarenraming sluitend.

De voorliggende begroting is structureel sluitend voor 2027, maar niet voor 2028, 2029 en 2030. Voor de jaren daarna is er sprake van een structureel tekort. Deze tekorten worden vooral veroorzaakt door het achterblijven van middelen voor taken die we voor het Rijk uitvoeren en het realiseren van de investeringen waar we als gemeente voor staan.

Omdat we voor het begrotingsjaar een structureel sluitende begroting hebben, hoeven we op dit moment niet op regelingen of activiteiten te bezuinigen met het oog op 2027. Het financiële beeld ziet er als volgt uit:

Financieel overzicht begroting 2027

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Saldo baten en lasten	4.277	2.492	1.203	-1.794	-2.573	-1.641
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-34	1.257	72	-121	-121	-121
Begrotingssaldo	4.242	3.749	1.275	-1.915	-2.694	-1.762
Verdeeld in						
Incidenteel begrotingssaldo	2.363	2.764	1.086	-34	-433	-433
Structureel begrotingssaldo	1.880	985	189	-1.880	-2.260	-1.328

Vanwege het negatief perspectief gaan we in de aanloop naar de begroting van 2028 onderzoeken of we als gemeente nog steeds het juiste doen. We voeren naast de wettelijke verplichte taken ook vele andere taken uit. Ook willen we onderzoeken of we niet te veel geld uitgeven aan bepaalde taken.

Kortom: is het effect van onze maatregelen en inzet passend bij het geld dat we daaraan uitgeven. De uitkomsten van deze onderzoeken worden gepresenteerd in de Perspectiefbrief 2027 en gebruikt als hulpmiddel voor een sluitende begroting in het voorspelde ravijnjaar 2028.

Een belangrijke keuze is dat we als gemeente investeren in de mogelijkheden van ons personeel. Daarbij moeten we als gemeente heroverwegen wat we uitbesteden en wat we zelf kunnen doen, met het doel om kosten te besparen en ervoor te zorgen dat er meer kennis in de organisatie blijft. In deze begroting vindt u keuzes waar inhuur wordt omgezet in vast personeel. Ook investeren we in de samenwerking tussen de ambtenaren die veel in onze dorpen komen, zodat we nog beter weten wat er speelt in de dorpen en actiever kunnen reageren op wat er in de dorpen nodig is.

Toegankelijkheid begroting

We zien als gemeente de noodzaak om de begroting leesbaarder te maken voor de inwoner. Inleidende teksten zijn begrijpelijker en duidelijker gemaakt en de doelen en middelen zijn concreet gemaakt en door middel van opmaak beter te onderscheiden.

Ook is er een oplegger, met een begroting in één oogopslag. Deze wordt publiekelijk beschikbaar en zal bijvoorbeeld verschijnen in de GrootSa!. Hiermee maken we voor onze inwoner inzichtelijk waar het geld vandaan komt en wat er mee gebeurt. Er ligt hierdoor nu een veel begrijpbaardere en toegankelijke begroting, volgend jaar zetten we dat door.

Reguliere werkzaamheden

In de begroting staan gebruikelijk geen teksten over onze dagelijkse werkzaamheden. Denk aan het verstrekken van paspoorten, groenvoorziening, zorgen voor inwoners met een hulpvraag, het verstrekken van uitkeringen, enzovoort. Om toch een volledig beeld te schetsen van alle werkzaamheden die we verrichten, hebben we in elk programma een opsomming van deze werkzaamheden opgenomen.

Uitleg financiële toelichting

In de financiële toelichting per programma worden de baten en lasten apart genoemd. Dit is begrotingstechnisch noodzakelijk: hiermee wordt het kader gezet, waarmee de raad kan bepalen of er achteraf niet meer geld is uitgegeven dan waar de raad ons toestemming voor heeft gegeven. Dit wordt ook wel de toetsing van de rechtmatigheid genoemd. Om het overzichtelijk te houden worden alleen de verschillen in baten en lasten die groter zijn dan € 50.000 ten opzichte van het hetzelfde jaar uit de vorige begroting toegelicht. De gedachte hierachter is dat we zo toelichten wat er anders wordt gedaan dan wat vorig jaar voor dit begrotingsjaar was gepland.

De stortingen en onttrekkingen aan de reserves worden niet vergeleken met de vorige begroting maar specifiek voor 2027 toegelicht. Dit omdat deze mutaties een incidenteel karakter hebben en er daardoor altijd verschillen tussen de jaren zijn.

Vaststellen begroting

Deze begroting wordt voorgelegd ter vaststelling in de raadsvergadering van 10 november 2026.

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

We staan als gemeente dicht bij onze inwoners. We willen een bestuur zijn dat zichtbaar en benaderbaar is. Daarom betrekken we inwoners, organisaties en bedrijven actief bij onze plannen. We maken duidelijk wat hun rol is en welke stappen we zetten. Ook laten we zien welk resultaat we willen bereiken.

Onze communicatie is helder en toegankelijk voor iedereen. We houden rekening met verschillende behoeften en hebben oog voor wat Opsterland een fijne gemeente maakt om in te wonen. Daarom combineren we digitale middelen met persoonlijk contact. Zo kan iedereen meedoen.

Gemeenteraad en college

De gemeenteraad en het college werken samen als één lokaal bestuur, met duidelijke rollen en korte lijnen. De gemeenteraad stelt de kaders vast, bepaalt de budgetten en controleert de uitvoering. Het college zorgt voor de voorbereiding en uitvoering van beleid.

Als college vinden we het belangrijk dat de raad vroeg wordt betrokken bij belangrijke processen. Zo versterken we de samenwerking, besturen we transparant en zorgen we voor meer vertrouwen en een goede besluitvorming.

Zelfstandige gemeente en samenwerking

Opsterland wil een zelfstandige gemeente blijven. Tegelijk hebben we anderen nodig om onze doelen te bereiken. De opgaven voor gemeenten worden groter en complexer, en stoppen niet bij de gemeentegrens.

Daarom werken we samen in de regio, onder andere met Ooststellingwerf en Weststellingwerf (OWO), en met gemeenten zoals Heerenveen en Smallingerland. Ook zijn we lid van de P10, een netwerk van plattelandsgemeenten. Via deze samenwerkingen en via organisaties zoals de VNG en de VFG brengen we onze belangen onder de aandacht.

Bij samenwerking stellen we altijd het belang van Opsterland voorop en houden we zelf regie op keuzes, uitvoering en kosten.

Organisatie

We werken met een professionele organisatie die besluiten van de raad en het college goed uitvoert. Daarbij hebben we aandacht voor zowel het algemeen belang als de belangen van onze inwoners.

Een goede organisatie vraagt om goed werkgeverschap en vakmanschap van medewerkers. We zorgen voor voldoende mensen op de juiste plek, middelen en passende werkplekken. Daarnaast investeren we in een sterke samenwerking tussen organisatie, college en raad. Heldere afspraken over rollen en verantwoordelijkheden zijn daarbij belangrijk.

Kaderstellende documenten

- Coalitieakkoord Opsterland 2026-2030 – In klear lûd
- Bestuurlijke visie - Romte en ferskaat 2013
- Europa-uitvoeringsstrategie gemeente Opsterland 2024-2028
- Bestuursovereenkomst OWO-samenwerking 2024
- Organisatiebesluit 2024
- Nota Ynwennerspartisipaasje Opsterlân 2026

Reguliere werkzaamheden

- Verstrekken van documenten (rijbewijs, paspoort en uittreksels).

- Vastleggen van levensloopbepalende momenten (geboorte, huwelijk, partnerschap, overlijden en verhuizingen).
- Te woord staan van burgers, ondernemers en andere partijen die informatie over en van de gemeente zoeken.
- Intern adviseren en ondersteunen van bedrijfsvoering (communicatie, HR, financiën, control, inkoop, ICT).
- Behandelen van juridische procedures (bezwaar, beroep).
- Beheren van de gemeentelijke bezittingen voor de eigen dienst zoals gebouwen, terreinen en voertuigen en gereedschappen.
- Maatschappelijk verantwoord inkopen volgens het MVOI-actieplan.
- Duidelijk communiceren over beslissingen en handelen van de gemeente.

Thema: Bestuur

We willen een bestuur zijn dat zichtbaar, benaderbaar en stevig geworteld is in Opsterland. Het college en de gemeenteraad werken samen als één lokaal bestuur, met korte lijnen en duidelijke rollen. We willen mensen inspireren om meer betrokken te zijn bij hun leefomgeving om de gemeenschapszin te versterken. Tegelijk realiseren we ons dat veel opgaven niet ophouden bij de gemeentegrens. Daarom werken we samen in de regio waar dat nodig is. Daarbij stellen we altijd de belangen van Opsterland voorop en zorgen we dat we zelf grip houden op keuzes, uitvoering en kosten.

Doelstelling: Toegankelijk en slagvaardig bestuur

We staan voor een toegankelijk en slagvaardig bestuur dat dichtbij inwoners staat en werkt vanuit vertrouwen. We willen de dorpen actief betrekken bij beleid. Daarmee vragen we ook wat van besturen en inwoners. Dat vraagt om een verkleinde afstand tussen inwoner en bestuur. Daarom houden we vast aan de dorpswethouders. Zo blijven we de verbinding met onze dorpen te versterken. Elk dorp heeft hiervoor als vast aanspreekpunt zijn dorpswethouder en de dorpen coördinatoren. Hier hoort een sterke samenwerking tussen gemeenteraad en college bij. Daarnaast zetten we in op effectieve samenwerking met verbonden lokale partijen én in de regio, met behoud van eigen regie en invloed.

Maatregelen 2027

- We werken aan het integreren van de drie gemeentelijke energiebureaus in de OWO-samenwerking.
- We werken samen in verschillende verbanden zoals Zuidoost Fryslân, P10 en EuropaPact Fryslân.
- We verkleinen de afstand tussen bestuur en samenleving door de dorpswethouders aanwezig en betrokken te laten zijn in de dorpen.

Doelstelling: Verminderen van regeldruk

We zetten in op minder regelgeving en het stroomlijnen van procedures, zodat onnodige regeldruk wordt verminderd.

Maatregelen 2027

- We bepalen vooraf of nieuwe regelgeving wel noodzakelijk is.
- Bij aanpassen van bestaande regelgeving schrappen we regels die niet meer nodig zijn.

Thema: Dienstverlening en Organisatie

We willen een gemeente zijn die denkt en handelt vanuit de inwoners. Een organisatie die niet alleen kijkt naar de papieren werkelijkheid, maar vooral de vraag van inwoners en ondernemers centraal stelt en

daarbij streeft naar minder regeldruk. Dat vraagt om ambtenaren die proactief meedenken aan oplossingen en ruimte geven aan initiatieven uit de samenleving die passen binnen de vastgestelde kaders.

We willen een dienstverlenende en toegankelijke gemeentelijke organisatie zijn. Dat betekent dat we streven naar snelle, duidelijke en betrouwbare dienstverlening, waarbij we het zo makkelijk mogelijk maken voor inwoners. Als dat niet eenvoudiger kan, bieden we persoonlijke ondersteuning.

Tegelijk bouwen we aan een toekomstbestendige organisatie die doelmatig en efficiënt is ingericht, met voldoende kwaliteit, continuïteit en slagkracht om inwoners, ondernemers en bestuur goed te ondersteunen. Vertrouwen werkt van twee kanten. We accepteren geen onbehoorlijke behandeling van de ambtenaren.

Gedragen initiatieven uit de samenleving krijgen ruimte vanuit het principe 'ja, mits': we willen meedenken en ondersteunen, maar niet overnemen wat in dorpen zelf goed georganiseerd kan worden. Zo zien we bijvoorbeeld het enthousiasme over de ontwikkeling van de dorpsapp in verschillende dorpen. Een mooi initiatief dat we als gemeente willen steunen. We versterken de kracht van dorpen en verkleinen de kloof tussen inwoners en overheid door zichtbaar aanwezig te zijn, goed te luisteren en samen te werken vanuit vertrouwen. Dorpsvisies, dorpsbudgetten en het overleg met plaatselijk belangen, buurt- en wijkbesturen en dorpshuisbesturen spelen daarin een belangrijke rol.

Doelstelling: Dienstverlenende en toegankelijke gemeente

We werken toe naar een dienstverlenende en toegankelijke gemeentelijke organisatie die dichtbij inwoners en ondernemers staat. Dat betekent dat we streven naar snelle, duidelijke en betrouwbare dienstverlening, waarbij we het zo makkelijk mogelijk maken voor inwoners. Als dat niet eenvoudiger kan, bieden we persoonlijke ondersteuning. Door de verbouwing van het gemeentehuis bieden we een toegankelijke publieke plek voor al onze inwoners en een functionele werkplek voor onze medewerkers.

Maatregelen 2027

- We stellen een visie op dienstverlening voor de komende vier jaar op.
- We stimuleren en ondersteunen de ontwikkeling en het gebruik van de dorpsapp.
- We nemen een besluit over en starten met verbouwen van het gemeentehuis.

Doelstelling: De organisatie blijft toekomstbestendig

We willen een kwalitatief goede, flexibele, zichtbare en benaderbare organisatie zijn, die integraal werkt en adequaat kan inspelen op vragen uit zowel de samenleving als het bestuur, die in control is en waar mensen graag voor werken. En dat doen onze medewerkers ook; ondanks de uitdagingen op de arbeidsmarkt weten we voldoende nieuwe collega's te vinden én te behouden. Om dit zo te houden, vergroten we de uitvoeringskracht van de organisatie door gericht te investeren waar dat nodig is. Zo constateren we dat de continuïteit en kwaliteit van de aansturing van de organisatie (te) kwetsbaar is. Tegelijkertijd kijken we kritisch naar wat kan worden afgeschaald of beëindigd wanneer dat niet langer bijdraagt aan onze opgaven.

Maatregelen 2027

- We evalueren de aansturing van de organisatie en de structuur daarvan aan de hand van het Organisatiebesluit uit 2024.

Doelstelling: De gemeente is digitaal weerbaar

Digitale ontwikkelingen zorgen ervoor dat informatie steeds weer op nieuwe manieren wordt gebruikt. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van kunstmatige intelligentie (AI). Om weerbaar te blijven en

informatie goed te beschermen is het van belang dat de gemeente meebeweegt en meegroeit. Daarom is het belangrijk dat we toewerken naar weerbare en wendbare organisatie, met als doel effectief in te spelen op digitale ontwikkelingen.

Maatregelen 2027

- We zetten de risicogerichte implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid in OWO-verband voort.
- We herzien de afspraken over gegevensuitwisseling met samenwerkingspartners en verbeteren deze waar dat nodig is.
- We ontwikkelen en implementeren een data-ethisch kader.
- We leggen de zorgvuldige verwerking van politiegegevens vast in beleid en borgen de naleving daarvan.
- We onderhouden en vergroten het kennis- en bewustwordingsniveau op het gebied van privacy en informatiebeveiliging bij alle organisatielagen van de gemeente, waaronder de gemeenteraad door het organiseren van trainingen en activiteiten.

Doelstelling: Emissievrije gemeentelijke organisatie in 2050

We monitoren met de CO₂-prestatieladder de CO₂-uitstoot van de gemeentelijke organisatie en voeren maatregelen uit om dit verbruik te reduceren. Op Europees niveau is bepaald dat de gebouwde omgeving in 2050 aardgasvrij en emissievrij moet zijn. Daarvoor heeft de Europese commissie een richtlijn opgesteld om de energieprestatie van gebouwen en woningen in de EU te verbeteren. Deze richtlijn is de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) IV. Nederland maakt veel elementen uit deze richtlijn in stappen onderdeel van het nationaal beleid.

Om emissievrij te handelen is het uitvoeringsinstrument OWO MVOI-actieplan opgesteld. Hiermee houden we tijdens aanbestedingen rekening met thema's zoals klimaat, circulair en inclusie. Uit de voorganger van het MVOI-actieplan is de certificering op de CO₂-prestatieladder voortgevoerd.

Maatregelen 2027

- We stellen de Routekaart Verduurzaming gemeentelijk vastgoed Opsterland vast.
- We laten ons in 2027 hercertificeren op de CO₂-Prestatieladder.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	23.385	23.794	23.423	23.808	23.886	24.338
Baten	77.407	80.213	80.144	78.216	77.237	78.660
Saldo voor bestemming	54.022	56.419	56.721	54.408	53.351	54.323
Mutaties reserves						
Lasten	1.101	-	-	-	-	-
Baten	958	318	-	-	-	-
Saldo na bestemming	53.880	56.736	56.721	54.408	53.351	54.323

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Vershil
Lasten	21.474	23.423	-1.950
Baten	76.605	80.144	3.539
Saldo voor bestemming	55.131	56.721	1.590
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	-	-	-
Baten	-	-	-
Saldo na bestemming	55.131	56.721	1.590

Lasten:

- Na actualisatie van de personeelskosten stijgen deze met € 740.000 ten op zichte wat al was opgenomen voor 2027.
- Door de investeringen van komende jaren stijgt de financieringsbehoefte. De extra rentelasten voor 2027 zijn € 700.000, zie ook paragraaf financiering.
- De tijdelijke formatie voor een communicatieadviseur energietransitie is omgezet naar vast. De lasten stijgen structureel met € 90.000.
- Een deel van salarislaster van de adviseur R&T worden niet meer doorbelast aan de reserve recreatie en toerisme. Hierdoor stijgen de netto personeelskosten met € 60.000.
- Voor de verdere implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid is € 135.000 opgenomen.
- Voor het opstellen van een nieuwe visie op dienstverlening is eenmalig € 50.000 opgenomen.
- De kosten van verkiezingen stijgen al een aantal jaren op rij. Daarom wordt het budget nu met € 25.000 verhoogd en is een effect van de voorjaarsrapportage 2025.
- De kosten voor de beveiliging zijn gestegen met € 45.000. Deze kosten omvatten de beveiliging van de publieke ruimtes in het gemeentehuis, de medewerkers op huisbezoek, als het onderhoud van de beveiligingssystemen zelf. Dit is een effect van de voorjaarsrapportage 2025.
- Het nieuwe college bestaat uit drie wethouders in plaats van vier. Hierdoor dalen de salarislaster voor het college met € 133.000 en is de besparing uit het coalitieakkoord hierop gerealiseerd.

Baten:

- Het effect van de meicirculaire is € 3,4 mln. positief.
- De OZB is geïndexeerd met het afgesproken inflatiepercentage. Hierdoor stijgen de inkomsten met € 115.000.

Programma 1 | Veiligheid

We zijn een gemeente met een samenleving waarin inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen en veilig zijn. Als één van de veiligste gemeenten van Fryslân zet Opsterland zich blijvend in voor het behouden en versterken hiervan. Daar zorgen we samen voor, door gezamenlijke inspanning en integrale samenwerking (vanuit verschillende vakgebieden en in overeenstemming) met onze ketenpartners en inwoners. Om veiligheidsthema's te monitoren en bij te sturen, stelt de gemeente iedere vier jaar een integraal veiligheidsbeleid op. Hierin staan afspraken en prioriteiten die leidend zijn bij de aanpak van de veiligheidsproblematiek.

Kaderstellende documenten

- Integraal veiligheidsbeleid 2024-2027
- Uitvoerings- en handhavingsstrategie 2026-2030 - OWO-VTH
- Samenwerkingsagenda weerbaarheid en veerkracht 2025-2027 Veiligheidsregio Fryslân

Reguliere werkzaamheden

- Procesregie voeren op complexe zorg- en veiligheidscasusïstiek.
- Voeren van regie op de aanpak van ondermijning.
- Voeren van regie op de aanpak van (jeugd)overlast.
- Voeren van regie op digitale veiligheid.
- Voeren van regie op inbraakpreventie.
- Voeren van regie op aanpak jaarwisseling.
- Beheren van de crisisorganisatie.
- Adviseren aan evenementen op gebied van veiligheid.

Thema: Openbare Orde en Veiligheid

We werken samen met inwoners en ketenpartners aan een veilige en leefbare omgeving. We zetten in op het voorkomen en beperken van overlast, onveiligheid en criminaliteit, met aandacht voor preventie, vroegsignalering en een integrale aanpak van veiligheidsvraagstukken. Een sterke mienskip en sociale samenhang in dorpen en buurten vormen daarbij een belangrijk fundament.

Doelstelling: Het behouden en versterken van een veilige leefomgeving

We dragen actief bij aan het veilig voelen van inwoners en aan de veiligheid en leefbaarheid van hun dorp, wijk en buurt.

Maatregelen 2027

- We onderzoeken of we met de BuitenBeter-app kunnen inventariseren of en waar er mogelijk sociaal onveilige locaties zijn.
- We evalueren het Integrale Veiligheidsbeleid 2024-2027.
- We stellen nieuw Integraal Veiligheidsbeleid 2028-2031 op.

Doelstelling: Gerichter aanpakken van overlast

We zetten ons in om overlast en onveilige situaties zoveel mogelijk te voorkomen, te beperken en aan te pakken. Tegelijkertijd erkennen we dat niet alle vormen van overlast volledig kunnen worden voorkomen. Overlastgevendende groepen, jeugdproblematiek en andere vormen van overlast veranderen continu en vragen om blijvende en flexibele inzet en monitoring. Daarom reageren we waar nodig op actuele situaties, zoals jeugdoverlast, en werken we samen met onze partners aan passende oplossingen om

overlast tegen te gaan. Hierbij hebben we aandacht voor onder meer jeugd, personen met onbegrepen gedrag, radicalisering en huiselijk geweld. Overlast is niet alleen een verantwoordelijkheid van de gemeente. Ook inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en ketenpartners spelen een belangrijke rol.

Maatregelen 2027

- We brengen in beeld welke interventies het meest effectief bijdragen aan de weerbaarheid van jongeren, ouders en professionals tegen criminaliteit.

Doelstelling: Het duurzaam terugdringen van ondermijning

We dringen ondermijnende criminaliteit duurzaam terug door preventie, bewustwording, signalering en handhaving te versterken.

Maatregelen 2027

- We borgen de kennis en toepassing van de Wet Bibob in de organisatie.
- We organiseren in ieder geval één voorlichtingscampagne om kennis over ondermijning te vergroten en het melden te stimuleren.
- We voeren minimaal twee integrale controles uit in samenwerking met onze ketenpartners.

Thema: Crisisbeheersing en Brandweer

We organiseren crisisbeheersing en brandweezorg grotendeels via de Veiligheidsregio Fryslân. Als gemeente dragen we hieraan bij en versterken we de maatschappelijke weerbaarheid van onze samenleving. Dit doen we onder andere door aan te sluiten bij de Rijkscampagne Denk Vooruit en door inwoners, plaatselijke belangen, verenigingen en bedrijven voor te lichten. Daarnaast zetten we in op goed functionerende gemeentelijke hulpverlening in alle dorpen.

Doelstelling: Het versterken van een weerbare samenleving

We bereiden inwoners, organisaties en de overheid samen voor op verstoringen, crises en maatschappelijke ontwrichting.

Maatregelen 2027

- We ronden de dorpentour over weerbare samenleving af.
- We werken de initiatieven voor een netwerk van noodsteunpunten verder uit en brengen deze waar mogelijk in uitvoering.
- We voeren actief campagne op de bewustwording rondom de weerbare samenleving.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	2.738	2.928	2.943	2.943	2.943	2.943
Baten	15	10	10	10	10	10
Saldo voor bestemming	-2.723	-2.918	-2.933	-2.933	-2.933	-2.933
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.723	-2.918	-2.933	-2.933	-2.933	-2.933

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Vershil
Lasten	2.906	2.943	-37
Baten	10	10	-
Saldo voor bestemming	-2.896	-2.933	-37
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	-	-	-
Baten	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.896	-2.933	-37

Lasten:

- De kosten voor abonnementen en deelname aan verbanden zoals het RIEC stijgen elk jaar. Om te blijven kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen, prioritaire thema's effectief aan te pakken en blijvend te investeren in een veilige, weerbare en toekomstbestendige gemeente is het daarvoor gebruikte budget Veiligheid met € 22.000 verhoogd.
- De Veiligheidsregio Fryslân heeft in de eerder behandelde begroting VRF 2027 de gemeentelijke bijdrage voor crisisbeheersing, brandweezorg en lijkschouwing verhoogd. Voor Opsterland bedroeg de verhoging € 60.000 en die is hiermee verwerkt.
- De interne doorbelasting van de personele kosten daalt met € 46.000.

Baten:

- Geen wijzigingen groter dan € 50.000 in de opbrengsten in dit programma.

Programma 2 | Verkeer en vervoer

We zijn als Opsterland goed bereikbaar. Dit komt met name door de ligging aan de A7 en de aanwezigheid van meerdere provinciale wegen. Opsterland is daardoor een fijne gemeente om te wonen en te werken. Deze bereikbaarheid is van grote waarde voor wie in Opsterland woont en bijvoorbeeld in de grotere plaatsen in de buurt werkt. Daarom is een goed gemeentelijk wegenstelsel en openbaar vervoer van groot belang.

Beeldkwaliteitsplan

Verkeer en vervoer zijn onlosmakelijk verbonden met de kwaliteit en beschikbaarheid van de infrastructuur. Het duurzaam in stand houden van bijvoorbeeld wegen, bruggen, duikers, kades en andere civieltechnische voorzieningen vormt daarom een belangrijke randvoorwaarde voor een veilige, bereikbare en goed functionerende openbare ruimte. De uitgangspunten voor beheer en onderhoud zijn vastgelegd in het beeldkwaliteitsplan. Daarmee wordt gestuurd op een passende balans tussen kwaliteit, kosten en risico's, waarbij verkeersveiligheid, bereikbaarheid en doelmatig beheer van deze kapitaalgoederen centraal staan.

Fiets- en voetpaden

Een sterk en fijnmazig netwerk van fiets- en wandelpaden draagt bij aan een bereikbare, gezonde en aantrekkelijke gemeente. Het verbindt wonen, werken, gezondheid en recreëren met elkaar en speelt een belangrijke rol in het toeristisch aanbod. Daarom investeren we in verbetering en onderhoud van het netwerk, zodat het veilig, comfortabel en uitnodigend blijft voor alle gebruikers.

Openbaar vervoer

Voor de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland is het openbaar vervoer een belangrijke voorziening voor onze inwoners. De vergrijzing van de bevolking zal de vraag naar (passend) openbaar vervoer vergroten. We zoeken naar maatwerk. Daarmee houden we het aanbod bereikbaar en betaalbaar en laten het aansluiten op de vraag.

Kaderstellende documenten

- Gemeentelijk watertakenprogramma 2025-2029
- Gladheidbestrijdingsplan Opsterland 2025 'struie dêr't it moat' en 'net struie dêr't it kin'
- Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2021-2025
- Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 'Bereikbaar zijn en blijven' (GVVP)
- Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010

Reguliere werkzaamheden

- Beheren en onderhouden van wegen, fiets- en voetpaden.
- Beheren en onderhouden van verkeersmaatregelen, zoals bebording, drempels en verkeerslichten.
- Zorgen voor een veilige, comfortabele en goed functionerende verkeersinfrastructuur.
- Beheren en onderhouden van bruggen, duikers en kaden.
- Bestrijden van gladheid.
- Toezicht voeren op kabel- en leidingwerkzaamheden.

Thema: Verkeer en vervoer

Doelstelling: Alle dorpen zijn veilig, toegankelijk en goed bereikbaar voor inwoners, ondernemers en bezoekers

We beschikken in Opsterland over veilige, toegankelijke, bereikbare en toekomstbestendige wegen, waarbij lopen, fietsen, openbaar vervoer en autoverkeer in balans zijn. We versterken de verkeersveiligheid, zorgen dat dorpen en voorzieningen bereikbaar blijven en investeren in infrastructuur die aansluit op de huidige en toekomstige mobiliteitsbehoefte van inwoners, ondernemers en bezoekers.

Maatregelen 2027

- We lobbyen voor snelbushaltes bij de A7-afritten van Tijnje en Beetsterzwaag in aanvulling op de bestaande routes.
- We actualiseren van het mobiliteitsplan met extra aandacht voor het beperken van sluiptverkeer en het beter benutten van hoofdroutes.
- We evalueren ons strooi- en schuifbeleid.
- We stellen een flexibel werkbudget en een extra verkeerskundige in om signalen uit de samenleving om te zetten in concrete veiligheidsmaatregelen
- We bouwen een nieuwe brug over de Mounleane tussen Wijnjewoude en Ureterp
- We dragen bij aan de herinrichting van de Langewal in Gorredijk in samenwerking met de winkeliersvereniging en voeren dit uit.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	6.007	5.884	6.388	6.347	6.380	6.433
Baten	400	264	258	308	308	308
Saldo voor bestemming	-5.607	-5.620	-6.129	-6.038	-6.072	-6.124
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-5.607	-5.620	-6.129	-6.038	-6.072	-6.124

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Verschil
Lasten	6.303	6.388	-85
Baten	264	258	-6
Saldo voor bestemming	-6.038	-6.129	-91
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	-	-	-
Baten	-	-	-
Saldo na bestemming	-6.038	-6.129	-91

Lasten:

- Voor de herinrichting van de Langewal in Gorredijk wordt € 125.000 gereserveerd.
- Er wordt ingezet op een extra verkeerskundige. Zo kunnen we knelpunten sneller aanpakken en blijven we investeren in een veilige en prettige leefomgeving voor inwoners en bezoekers van Opsterland. De extra last bedraagt € 100.000.
- Om knelpunten in de verkeersveiligheid snel aan te kunnen pakken wordt voor 2027 eerst een werkbudget van € 25.000 beschikbaar gesteld. Voor de jaren erna is € 100.000 per jaar begroot.
- De kapitaallasten zijn eenmalig € 310.000 lager. Een aantal investeringen in wegen zou in eerste instantie in één keer afgeschreven worden. Omdat het echter niet om regulier onderhoud, maar renovatie gaat is dat niet in lijn met het vastgesteld financieel beleid. Daarom is de eenmalige afschrijving omgezet in een afschrijvingstermijn van 25 jaar waardoor de lasten dus lager uitvallen in 2027.

Baten:

- Geen wijzigingen groter dan € 50.000 in de opbrengsten in dit programma.

Programma 3 | Economie

We streven naar een sterke en toekomstbestendige lokale economie waarin ondernemers de ruimte krijgen om zich te vestigen en te groeien. Werkgelegenheid, innovatie en leefbaarheid gaan hierbij hand in hand. De gemeente ondersteunt actief lokale bedrijven, verbindt initiatieven en zet zich in voor ruimte voor ondernemerschap en werkgelegenheid.

Binnen Opsterland werken we aan een krachtig economisch vestigingsklimaat dat bijdraagt aan brede welvaart. Hierbij gaat het om ondersteuning van ondernemers, versterking van de lokale economie, samenwerking met ondernemersorganisaties, arbeidsmarktontwikkelingen en een economisch perspectief dat oog heeft voor leefbaarheid, duurzaamheid en welzijn. We weten wat er speelt, en door goed in te spelen op actualiteiten bevorderen we bedrijfsontwikkeling.

We dragen zorg voor de ontwikkeling, uitgifte en het beheer van bedrijventerreinen. Het betreft onder meer grondexploitaties, strategisch grondbeleid, de beschikbaarheid van bedrijfskavels, herstructurering van bestaande terreinen en de ruimtelijke voorwaarden voor economische ontwikkeling. We zijn alert op ontwikkelingen in de centrumgebieden, om zo in te kunnen spelen op ontwikkelingen daar.

Kaderstellende documenten

- Bedrijventerreinplan voor de regio Zuidoost Fryslân (2022)
- Detailhandelsvisie (2024)
- Reclamebeleid (2017)
- Standplaatsenbeleid (2024)

Reguliere werkzaamheden

- Accounthouderschap voor ondernemers en bedrijven.
- Monitoren en stimuleren van de vitaliteit en kwaliteit van centrumgebieden en bedrijventerreinen.
- Deelnemen aan netwerken en regionale samenwerkingen.

Thema: Ondernemen en brede welvaart

Doelstelling: Een vitaal, aantrekkelijk en toekomstbestendig ondernemers- en vestigingsklimaat.

We beschikken in Opsterland over een goed economisch- en ondernemersklimaat waarbij ruimte is voor kwaliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit. Het MKB, de industrie, de detailhandel, horeca, en ook de sectoren agrarisch, welzijn & zorg en recreatie & toerisme dragen hier positief aan bij.

Maatregelen 2027

- We onderzoeken de mogelijkheden en de meerwaarde van een ondernemersfonds.
- We ondersteunen ondernemers en ondernemersverenigingen actief, door deelname aan ondernemersnetwerken, door bedrijfsbezoeken te doen en door gerichte communicatie.
- We faciliteren bedrijfsontwikkeling en vestiging in onze gemeente.
- Via het OWO-energiebureau adviseren en begeleiden we ondernemers bij energiebesparing, verduurzaming van hun bedrijfsvoering en het verminderen van hun CO₂-uitstoot.
- We stimuleren ondernemerschap en innovatie, onder andere door klantbijeenkomsten te organiseren met wisselende thema's, bijvoorbeeld over duurzaamheid.
- We stellen een centrumvisie voor Gorredijk vast.

- We onderzoeken welke vorm van centrummanagement het beste past voor Beetsterzwaag, Ureterp en Gorredijk.
- We dragen bij aan de ontwikkeling van de centrumgebieden van Gorredijk, Ureterp, Beetsterzwaag en Bakkeveen.
- We faciliteren economische initiatieven door in verbinding te staan met ondernemers en relevante netwerken. Hiermee ondersteunen we werkgelegenheid en ondernemerschap.

Thema: Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Doelstelling: Ruimte voor economische ontwikkeling

We maken meer economische ontwikkeling mogelijk door grondexploitaties en bedrijventerreinontwikkeling doelmatig en duurzaam uit te voeren.

Maatregelen 2027

- We stellen een visie op bedrijventerreinen vast.
- We voltooien de grondaankopen voor de uitbreiding van bedrijventerreinen Azeven Zuid en Overtoom.
- We maken een start met de ruimtelijke planvorming voor uitbreiding Azeven Zuid en Overtoom.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	595	548	617	602	602	592
Baten	400	286	241	241	241	241
Saldo voor bestemming	-194	-262	-375	-360	-360	-351
Mutaties reserves						
Lasten	220	220	91	91	91	91
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-414	-482	-467	-452	-452	-442

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Vershil
Lasten	734	617	118
Baten	472	241	-231
Saldo voor bestemming	-262	-375	-114
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	220	91	129
Baten	-	-	-
Saldo na bestemming	-482	-467	15

Lasten:

- Het actualiseren van de grondexploitaties voor de bedrijventerreinen levert een voordeel op van € 231.000. Per saldo is de actualisatie budgetneutraal. Zie ook baten.
- Voor het realiseren van de actiepunten uit het coalitieakkoord rondom landbouw, natuur en landschap wordt een beleidsadviseur geworven. De kosten van deze medewerker bedragen ongeveer structureel € 100.000.
- Voor de ontwikkeling van de centrummanagement functie in Beetsterzwaag en Ureterp is voor 2027 € 10.000 beschikbaar gesteld. Voor 2028 e.v. is € 20.000 opgenomen voor de centrummanagementfunctie in Gorredijk, Beetsterzwaag en Ureterp.

Baten:

- Het actualiseren van de grondexploitaties voor de bedrijventerreinen zorgt voor een nadeel van € 231.000.

Reserves:

Vanwege de eisen in de BBV-regelgeving voor omgang met reserves wordt vanaf 2027 niet meer de volledige opbrengst van de toeristenbelasting in de reserve gestort. In plaats daarvan wordt de opbrengst de minus de begrote uitgaven gestort in de reserve Recreatie en toerisme.

Vanaf begroting 2027 wordt een deel van de personeelskosten van de medewerker recreatie en toerisme niet meer ten laste van de reserve gebracht. Hierdoor blijven meer middelen beschikbaar voor recreatieve ontwikkelingen.

Programma 4 | Onderwijs

We vinden het in Opsterland belangrijk dat kinderen in hun eigen omgeving naar school kunnen. Goed onderwijs begint dichtbij. Het is waar kinderen opgroeien, vriendschappen sluiten en kansen krijgen. Die basis willen we behouden.

We zijn als gemeente niet verantwoordelijk voor de inhoud van het onderwijs, dat is aan scholen en schoolbesturen. Maar we zijn wel verantwoordelijk voor de randvoorwaarden, de gebouwen waarin kinderen leren, de samenwerking met scholen en kinderopvang, en het stimuleren van gelijke kansen en meertaligheid. Dat is de gemeentelijke rol en die nemen we serieus.

Aan de inhoudelijke kant ondersteunen we toegankelijk en toekomstbestendig basisonderwijs, met aandacht voor gelijke kansen en de Fryske identiteit. Een kind in Opsterland groeit op met het Frysk, het Nederlands en het Engels.

Onderwijshuisvesting is cruciaal voor het mogelijk maken van goed onderwijs mogelijk. In Opsterland staat dit onder druk: leerlingaantallen dalen, gebouwen verouderen en de kosten lopen op. Dat vraagt om eerlijke keuzes. We zetten in op multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen zoals MFA's en IKC's, zodat onderwijs, kinderopvang en andere dorpsvoorzieningen samen op kunnen trekken.

Kaderstellende documenten

- Verordening Leerlingenvervoer 2025
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Opsterland 2019
- Beleidsregels Leerlingenvervoer 2026
- VVE Beleidskader SpelenderWijs 2020
- Beleidsregels gemeentelijke taken Wet kinderopvang Opsterland 2025
- Beleidsregel voor bekostiging gymnastiekruimte voor basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs 2014
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2035

Reguliere werkzaamheden

- Zorgen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).
- Zorgen voor voldoende en adequate onderwijshuisvesting.
- Samenwerking met kinderopvang en onderwijsbesturen.
- Toezicht houden op en handhaven van kinderopvang.
- Faciliteren van leerlingenvervoer.
- Faciliteren van bewegingsonderwijs/gymnastiekvervoer.
- Uitvoeren van de leerplichtwet.
- Subsidiëren van cultuureducatie op scholen.
- Faciliteren van onderwijshuisvesting.

Thema: Onderwijs

We vinden het belangrijk dat onderwijs en kinderopvang dichtbij, toegankelijk en van goede kwaliteit is. Onderwijs is de basis voor de toekomst van onze jeugd. Scholen spelen een centrale rol in de leefbaarheid van dorpen en worden waar mogelijk verbonden met andere voorzieningen, bijvoorbeeld integrale voorzieningen als multifunctionele accommodaties (MFA's) of integrale kindcentra (IKC's) waar onderwijs, kinderopvang en andere functies samenkomen.

We zetten in op toegankelijk en toekomstbestendig basisonderwijs in onze dorpen. We hebben oog voor identiteit, taal en gelijke kansen voor alle kinderen. Daarbij versterken we de Fryske taal en cultuur door

een stevige verankering in kinderopvang, onderwijs en bibliotheken, zodat alle kinderen in Opsterland van jongs af aan met het Frysk in aanraking komen en zich meertalig kunnen ontwikkelen.

Doelstelling: Toekomstbestendiger primair en voortgezet onderwijs dat dichtbij, toegankelijk en van goede kwaliteit is

We werken aan toekomstbestendig onderwijs dat voor alle kinderen in Opsterland dichtbij, toegankelijk en van goede kwaliteit blijft. Samen met onderwijs- en opvangpartners zetten we in op een passend en duurzaam aanbod in de dorpen met aandacht voor gelijke kansen, identiteit en talentontwikkeling. Daarbij versterken we de verbinding tussen onderwijs, kinderopvang en andere voorzieningen en stimuleren we de ontwikkeling van de Fryske taal en cultuur. We combineren onderwijs waar mogelijk met andere functies.

Maatregelen 2027

- We actualiseren het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor de komende vier jaar.
- We onderzoeken of de planning van de school in Nij Beets naar voren gehaald kan worden om aan te sluiten bij de dorpsontwikkelmaatschappij (DOM).

Doelstelling: Meertalig opgroeien is vanzelfsprekender in Opsterland

We stimuleren dat kinderen in Opsterland van jongs af aan in aanraking komen met meerdere talen, met bijzondere aandacht voor het Frysk. Door de Fryske taal en cultuur stevig te verankeren in kinderopvang, onderwijs en bibliotheken dragen we bij aan taalontwikkeling, culturele verbondenheid en gelijke kansen voor alle kinderen.

Maatregelen 2027

- Vanuit het beleidsplan “Mei-inoar Frysk” maken we een uitvoeringsplan “Cultuureducatie, erfgoed en Frysk” voor op de scholen.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	3.307	3.870	4.020	4.607	4.898	4.958
Baten	743	625	585	593	593	593
Saldo voor bestemming	-2.564	-3.245	-3.435	-4.013	-4.305	-4.364
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.564	-3.245	-3.435	-4.013	-4.305	-4.364

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Verschil
Lasten	3.773	4.020	-247
Baten	592	585	-7
Saldo voor bestemming	-3.181	-3.435	-254
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	-	-	-
Baten	-	-	-
Saldo na bestemming	-3.181	-3.435	-254

Lasten:

- De kosten voor Bewegingsonderwijs, vervoer en normvergoeding voor huur van de gymzalen, zijn in 2027 € 43.000 hoger.
- De kosten van Leerlingenvervoer zijn door indexaties van contracttarieven, cao-stijgingen en inflatiegevoelige kosten zoals brandstofprijzen gestegen. Hiervoor is € 150.000 beschikbaar gesteld.
- Door een verschuiving in de interne doorbelasting van taken en uren wordt er € 70.000 personeelskosten extra doorbelast naar dit programma.

Baten:

- Geen wijzigingen groter dan € 50.000 in de opbrengsten in dit programma.

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

We hechten in Opsterland grote waarde aan sport, cultuur en recreatie. Het leven speelt zich af in de dorpen. Mensen sporten, ontmoeten elkaar, gaan naar een evenement of wandelen door het landschap. Dat is geen vanzelfsprekendheid. Het vraagt om investering, onderhoud en organisatie. Dat is precies wat dit programma doet.

De fysieke omgeving vormt de basis. Het landschap, het erfgoed, de sportvelden, de wandelpaden en het openbaar groen zijn de plekken waarop alles rust. Zonder goed onderhouden voorzieningen en een aantrekkelijke leefomgeving valt er weinig te beleven. Openbaar groen en landschap zijn daarin niet alleen mooi. Ze nodigen uit tot bewegen, ontmoeten en beleving.

Daarbovenop komt het gebruik: het stimuleren en activeren van inwoners, verenigingen en organisaties om de omgeving ook daadwerkelijk te gebruiken. Cultuur en de Fryske taal geven identiteit en verbinding. Ze maken dat mensen zich thuis voelen in hun dorp en trots zijn op wat hen bindt. Sport en bewegen brengen mensen in beweging, letterlijk: de sportvelden, wandelpaden en het landschap worden gebruikt en beleefd. Recreatie en toerisme nodigen uit om de omgeving te ontdekken en versterken de leefbaarheid. Voorzieningen die bezoekers aantrekken, zijn ook voorzieningen waar inwoners dagelijks van profiteren.

De omgeving en het gebruik worden beheerd en onderhouden. Vrijwilligers, verenigingen, Plaatselijk Belangen en de gemeente werken samen om voorzieningen in stand te houden en initiatieven van onder op de ruimte te geven. Zonder die samenwerking houdt niets stand.

Samen maken deze drie lagen Opsterland tot een gemeente waar het goed leven is, voor inwoners én bezoekers.

Kaderstellende documenten

- Mei-inoar Frysk 2026
- Preventieagenda 2021-2030
- Beleidsnotitie "Cultuur Promotie wordt Cultuur Evenementen"
- Beleidsnotitie Cultuureducatie 2023-2026
- Bibliotheekbeleid 2023-2026
- Afsprakenkader Sport 2022-2026
- Regionale Toeristische Ontwikkelstrategie Zuidoost Friesland 2022-2030
- Biodiversiteitsplan 2026-2030 'Rûch is it nije kreas'

Reguliere werkzaamheden

- Stimuleren en faciliteren van culturele initiatieven.
- In stand houden van cultureel erfgoed.
- Aanbieden van taalcursussen voor inwoners en medewerkers.
- Zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties.
- Bovenaan zetten van de Fryske dorpsnaam bij vervanging van komborden.
- Onderhouden van gemeentelijke sportvelden.
- Ondersteunen van culturele initiatieven via bestaande subsidieregelingen
- Regie voeren op de toeristische sector.
- Regie voeren op de sportsector.
- Regie voeren op de culturele sector.
- Regionaal afstemmen op het gebied van recreatie en toerisme.
- Onderhouden van het openbaar groen.

- Extensief beheren van bermen buiten de bebouwde kom (biodiversiteit).
- Terugplaatsen van nieuwe bomen bij noodzakelijke bomenkap.
- Onderhouden en inspecteren van speeltuinen.
- Subsidieren van initiatieven die bijdragen aan leefbaarheid en mienskip.
- Samenwerken in Zuidoost-Fryslân aan natuurherstel en biodiversiteit.

Thema: Cultuur en Frysk

We zien de cultuur als het hart van onze dorpen en het plattelandsgebied. Het brengt mensen samen, zorgt voor ontmoeting en geeft kleur aan het dagelijks leven. Het draagt bij aan leefbaarheid, betrokkenheid en trots op de eigen omgeving. In zowel grote als kleine kernen is cultuur onmisbaar voor een sterke mienskip waarin inwoners zich verbonden voelen met elkaar en met hun dorp.

De Friese taal is daarin een wezenlijk onderdeel van onze identiteit en trots. Het Frysk wordt in Opsterland veel gesproken en leeft sterk in de samenleving. We willen niet alleen het Frysk te behouden, we willen de taal ook actief stimuleren en doorgeven aan nieuwe generaties én blijven gebruiken in het dagelijks leven van alle leeftijden. Met de Opsterlandse Taal- en Cultuurprijs zetten we jaarlijks in het zonnetje wie zich op bijzondere wijze inzet voor het Frysk en de lokale cultuur, en laten we zien hoe waardevol die inzet voor onze gemeenschap is. Dat betekent dat het Frysk zichtbaar, hoorbaar en vanzelfsprekend moet zijn voor jong en oud: in kinderopvang en onderwijs, maar ook in het contact met ouderen, in het verenigingsleven, bibliotheken en het publieke domein.

Bibliotheken, scholen, kinderopvang, culturele organisaties (zoals musea) en dorpsinitiatieven spelen hierin samen een sleutelrol. We willen de samenwerking versterken en taal en cultuur met elkaar verbinden, om te bouwen aan een gemeente waarin taal en identiteit niet alleen worden gekoesterd, maar ook actief worden beleefd en gestimuleerd.

Doelstelling: Frysk is vanzelfsprekender

We zien het Frysk als een belangrijk onderdeel van de identiteit van Opsterland en van de verbondenheid tussen inwoners en hun omgeving. We willen dat het Frysk voor jong en oud zichtbaar, hoorbaar en vanzelfsprekend is in het dagelijks leven, van kinderopvang en onderwijs tot verenigingen, bibliotheken en het publieke domein. Door het gebruik van het Frysk te stimuleren en te verbinden met cultuur, ontmoeting en educatie, geven we de taal door aan volgende generaties. We versterken daarmee de Fryske identiteit, de meertalige ontwikkeling van inwoners en de kracht van de mienskip.

Maatregelen 2027

- We stellen een discussienota Cultuur op.
- We ontwikkelen een samenhangende aanpak voor taal en meertalige ontwikkeling van 0 tot 18 jaar.
- We stellen een Opsterlandse Fryske taal- en cultuurprijs in.

Doelstelling: Levendiger cultureel leven in, met en door de mienskip

We hebben in Opsterland een levendige cultuur die kleur geeft aan onze dorpen en brengt inwoners met elkaar in verbinding. Inwoners nemen zelf initiatief en regie over het culturele leven in hun dorp en krijgen de ruimte en mogelijkheden om hun ideeën te realiseren. We verwijzen inwoners actief naar onze laagdrempelige, bestaande ondersteuningsmogelijkheden, passende financiële middelen en mogelijkheden voor samenwerking, zodat zij hun initiatieven zelf verder kunnen brengen. Zo kunnen inwoners, verenigingen, organisaties en vrijwilligers samen vormgeven aan een cultureel leven dat aansluit bij wat er leeft in de dorpen en bijdraagt aan ontmoeting, ontspanning, creativiteit,

talentontwikkeling en leefbaarheid. We versterken zo een levendig cultureel leven in, met en door de mienskip.

Maatregelen 2027

- We maken bestaande ondersteuningsmogelijkheden beter zichtbaar via bestaande communicatiekanalen zoals de dorpsapp.
- We verhogen de bijdrage van het dorpsbudget.
- We realiseren een inloopspreekpunt voor informatie en advies in de bibliotheek.

Thema: Recreatie en toerisme

We hebben in de gemeente recreatieve en toeristische ondernemers en voorzieningen die bijdragen aan de leefbaarheid van onze gemeente. Door te investeren in toerisme, verbeteren we die leefbaarheid. Denk aan het verbeteren en/of aanleggen van fietspaden en het stimuleren van dagrecreatieve voorzieningen en evenementen. We willen nog beter gebruik maken van de mogelijkheden die ons landschap ons hierbij biedt. Wandelen en fietsen komen daarbij op de eerste plaats, terwijl ook in delen van de gemeente het varen goed past.

We zetten samen met ondernemers, dorpen en regiopartners in op een recreatief en toeristisch aanbod dat het verhaal van Opsterland versterkt en zichtbaar maakt voor inwoners en bezoekers. Zo wordt het landschap niet alleen beleefd, maar ook beter begrepen en gewaardeerd. Tegelijk kiezen we voor een ruimtelijke zonering, waarbij het accent ligt op recreatie en beleving rondom de beekdalen, passend bij de landschappelijke kwaliteiten van die gebieden.

Doelstelling: Duurzame ontwikkeling van recreatie en toerisme ten behoeve van een aantrekkelijk, leefbaar en vitaal Opsterland.

We zien recreatie en toerisme als belangrijke instrumenten die de brede welvaart en de lokale economie stimuleren. De kwaliteiten van Opsterland die bezoekers waarderen, dragen ook bij aan kwaliteit van de leefomgeving in Opsterland. Recreatie en toerisme zijn belangrijke instrumenten die de brede welvaart en de lokale economie stimuleren. Het landschap van Opsterland nodigt uit om naar buiten te gaan, te bewegen en te ontspannen. We willen dat inwoners en bezoekers ons landschap en onze voorzieningen gemakkelijk kunnen beleven.

Maatregelen 2027

- We stellen het beleidsplan voor recreatie en toerisme vast.
- We brengen de wensen en mogelijkheden in beeld voor het onderhouden en versterken van de recreatieve voorzieningen, routes en netwerken.
- We stellen een subsidieregeling Recreatie & Toerisme op.
- We zorgen voor passende promotie, een gastvrije ontvangst en toegankelijke informatievoorziening.
- We creëren meer financiële ruimte, door de formatie voor Recreatie & Toerisme vanaf 2027 niet meer te dekken uit deze middelen, maar uit de algemene middelen.

Thema: Sport

We willen in Opsterland dat sport en bewegen en een breed aanbod van ontspanningsmogelijkheden voor iedereen betaalbaar en toegankelijk moeten zijn. Sport draagt bij aan gezondheid, welzijn en ontmoeting en speelt een belangrijke sociale rol in onze dorpen. Daarom vinden we het belangrijk dat de gemeente een goede en laagdrempelige sportinfrastructuur in stand houdt en waar mogelijk versterkt. Ook zwembaden maken hier nadrukkelijk onderdeel van uit. Net als sportverenigingen zijn dit belangrijke

ontmoetingsplekken in de mienskip, die grotendeels draaien op de inzet van vrijwilligers. We vinden het belangrijk dat deze voorzieningen kunnen blijven bestaan en de ondersteuning krijgen die nodig is om toekomstbestendig te blijven functioneren.

Doelstelling: Meer inwoners zijn gezonder, sociaal verbonden en actief

We willen dat alle inwoners, ongeacht leeftijd, achtergrond of inkomen, kunnen deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten. Sport en bewegen dragen bij aan een gezonde leefstijl, ontmoeting en welzijn. Daarom zetten we in op toegankelijke en betaalbare sport- en beweegactiviteiten dichtbij huis, zowel binnen als buiten. Daar helpen we bij met fondsen, bijvoorbeeld het volwassenenfonds en het jeugdfonds sport en cultuur. De inzet van buurtsportcoaches helpt met het stimuleren van sport- en beweegactiviteiten. Zo versterken we de gezondheid, sociale verbondenheid en actieve deelname van inwoners.

Maatregelen 2027

- We ondersteunen inwoners met een lager inkomen via fondsen.
- We stimuleren sport- en beweegactiviteiten in de openbare ruimte.

Doelstelling: Sportverenigingen zijn toekomstbestendiger en toegerust als ontmoetingsplek

We willen dat deze voorzieningen en de vrijwilligers die zich hiervoor inzetten ook in de toekomst een sterke maatschappelijke rol kunnen vervullen. Sportverenigingen, zwembaden en andere sportvoorzieningen zijn belangrijke ontmoetingsplekken in onze dorpen. Daarom ondersteunen we verenigingen en investeren we in toekomstbestendige sportvoorzieningen. Zo versterken we de sociale basis, de leefbaarheid van onze dorpen en de duurzame beschikbaarheid van sport en bewegen in Opsterland.

Maatregelen 2027

- We stellen beleid op voor een doelmatige inzet van kunstgrasvelden waarbij, kwaliteit en bespeelbaarheid voorop staan.
- We zorgen ervoor dat voetbalverenigingen aanspraak kunnen maken op een robotmaaier.
- We onderzoeken passende ondersteuning voor verenigingen met beperkte inkomsten.

Thema: Openbaar Groen

We streven naar een aantrekkelijke, groene en goed onderhouden openbare ruimte die bijdraagt aan leefbaarheid en dorpskwaliteit. Openbaar groen speelt een belangrijke rol in de leefbaarheid, uitstraling en identiteit van onze dorpen. Het zorgt voor een prettige woonomgeving, ruimte voor ontmoeting en draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners.

We willen ons openbaar groen goed onderhouden en waar mogelijk versterken, in aansluiting op de Natuurherstelverordening die in 2024 door de EU is vastgesteld. Centrumgebieden, parken en speelplekken krijgen daarbij een hogere prioriteit. Tegelijk willen we ruimte bieden aan initiatieven uit de mienskip die bijdragen aan een groener en leefbaarder dorp. De betrokkenheid van inwoners en dorpen bij de inrichting en het beheer van openbaar groen willen we vergroten, waarbij initiatieven die bijdragen aan biodiversiteit extra worden gestimuleerd, mits deze daadwerkelijk de biodiversiteit verbeteren.

Doelstelling: De openbare ruimte is groener, aantrekkelijker en nodigt uit tot ontmoeten

We willen dat inwoners kunnen genieten van goed onderhouden parken, speelplekken, groenvoorzieningen en andere ontmoetingsplekken in hun dorp. Een aantrekkelijke openbare ruimte draagt bij aan leefbaarheid, gezondheid en welzijn. Door te investeren in kwaliteit, toegankelijkheid en verblijfskwaliteit maken we de openbare ruimte aantrekkelijker voor ontmoeting, beweging en recreatie. Zo versterken we de leefbaarheid en uitstraling van onze dorpen.

Maatregelen 2027

- We verhogen de kwaliteit van het groen in centrumgebieden, speeltuinen en parken van 'basis' naar 'hoog'.
- We ondersteunen initiatieven van plaatselijke belangen voor sociale voedseltuinen, bijplaatsen van bladkorven en onderhouden of inrichten van openbaar groen.

Thema: Landschap en Erfgoed

We willen de Opsterlandse waarden beschermen, versterken en beter beleefbaar maken, zodat het karakter van Opsterland behouden blijft voor de toekomst. Het landschap van Opsterland is een waardevol onderdeel van ons erfgoed. Het landschap is altijd in verandering geweest en zal altijd in verandering zijn, terwijl we het erfgoed willen respecteren. Door klimaatverandering, bodemdaling, schaalvergroting in de landbouw en ruimtedruk staat het landschap onder druk. Dit vraagt om zorgvuldigheid, waardoor landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten wel van waarde zijn, maar niet weerloos. Erfgoed geeft onze gemeente zijn herkenbaarheid en eigenheid.

Doelstelling: Landschap en erfgoed beter behouden, versterken en beleefbaar maken als dragers van identiteit, leefbaarheid en brede welvaart in Opsterland.

We beschermen en versterken karakteristieke landschappen, erfgoedlocaties en historische structuren en maken deze beter beleefbaar voor inwoners en bezoekers. Het landschap en erfgoed van Opsterland bepalen de identiteit en herkenbaarheid van onze gemeente. Zo blijft het unieke karakter van Opsterland behouden voor toekomstige generaties.

Maatregelen 2027

- We stellen een landschapsbiografie vast.
- We beschermen en behouden cultuurhistorische, landschappelijke en archeologische waarden.
- We maken erfgoed en landschap online zichtbaar en beleefbaar voor inwoners en bezoekers door aan te sluiten op het provinciale digitale platform en de gemeentelijke erfgoedpagina.
- We onderzoeken hoe we karakteristieke panden, objecten, structuren en dorpsgezichten ook een beschermde status kunnen geven.
- We verkennen de meerwaarde van dorpsbiografieën.

Doelstelling: Natuurwaarden zijn versterkt en het landschap is toekomstbestendiger

We werken aan een landschap dat ook op lange termijn vitaal en veerkrachtig blijft. Een gezond landschap vormt de basis voor biodiversiteit, klimaatbestendigheid, waterkwaliteit en een aantrekkelijke leefomgeving. Daarom zetten we in op natuurherstel, versterking van biodiversiteit en een zorgvuldige

balans tussen natuur, landbouw en andere ruimtelijke opgaven en geven uitvoering aan de Natuurherstelverordening.

We gaan met de provincie en het Wetterskip aan het werk met gerichte ruimtelijke maatregelen om natuurherstel juridisch te borgen. Het gebrek aan natuurherstel zet woningbouw en ondernemer in een deel van onze gemeente op slot. Het doel is dat de vergunningverlening weer loskomt met de focus op drie kernpunten: hydrologische verbetering, het verbinden van natuurgebieden en ruimte voor gebiedseigen bosaanplant door actief grondbeleid, eventueel in samenwerking met provincie Fryslân.

Maatregelen 2027

- We implementeren de Natuurherstelverordening.
- We dragen vanuit onze rol bij aan de uitvoering van de Friese Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel (FASN), met als doel de vergunningverlening los te krijgen.
- We organiseren samenwerking in Zuidoost Fryslân op het gebied van natuurherstel en biodiversiteit om de gezonde leefomgeving te vergroten.
- We stellen het uitvoeringsprogramma biodiversiteitsplan op.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	7.440	8.060	7.986	7.598	8.010	8.005
Baten	944	1.157	1.121	1.121	1.121	1.121
Saldo voor bestemming	-6.495	-6.903	-6.865	-6.477	-6.888	-6.884
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	352	220	153	-	-	-
Saldo na bestemming	-6.144	-6.683	-6.712	-6.477	-6.888	-6.884

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Vershil
Lasten	6.977	7.986	-1.010
Baten	669	1.121	452
Saldo voor bestemming	-6.307	-6.865	-558
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	-	-	-
Baten	373	153	-220
Saldo na bestemming	-5.934	-6.712	-778

Lasten:

- Er wordt eenmalig € 105.000 beschikbaar gesteld voor een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de sportaccommodaties en -velden. Sportverenigingen staan voor veel uitdagingen, zoals onderhoud van gebouwen en velden, verduurzaming, leden- en vrijwilligers aantallen.
- Een aantal subsidiepartijen, waaronder de bibliotheek en musea worden jaarlijks geïndexeerd. De indexatie voor 2027 bedraagt € 60.000.
- Het volwassenenfonds wordt met € 30.000 verhoogd naar € 58.500. Hierdoor kunnen ongeveer 170 inwoners met een lager inkomen ondersteund worden voor deelname aan sport en cultuur.

- Er wordt in 2027 € 22.500, oplopend naar € 45.000 structureel in 2028 beschikbaar gesteld voor robotmaaiers bij sportvelden.
- Het budget voor de subsidie cultuurbesteding wordt met € 35.000 verhoogd. Hierdoor kunnen naar verwachting meer aanvragen voor een financiële bijdrage aan cultuurevenementen worden goedgekeurd.
- Zoals besloten bij het Frysk taalbeleid is een budget van € 20.000 opgenomen voor domeinoverstijgende projecten die specifiek bijdragen aan de versterking van de Fryske taal en het gebruik en zichtbaarheid van het Frysk in de mienskip.
- De subsidiebijdrage aan Sportcentrum Kortezwaag is met € 452.000 verhoogd. Hiertegenover staat een hogere huuropbrengst van € 482.000.
- Door een verschuiving in de interne doorbelasting van taken en uren, waaronder de adviseur recreatie en toerisme, wordt er voor € 127.000 personeelskosten extra doorbelast naar dit programma. Op totaal niveau begroting is het effect neutraal.

Baten:

- De huur van Sportcentrum Kortezwaag is verhoogd naar € 482.000. Dit om te voldoen aan de wet Markt en Overheid.

Programma 6 | Sociaal domein

We staan in Opsterland voor een grote opgave om ondersteuning voor de meest kwetsbare inwoners op een houdbare manier te organiseren. We blijven ons in Opsterland inzetten voor mensen die het (tijdelijk) niet redden. Dat doen we onder andere door vroeg in te zetten op preventie, zodat voorkomen wordt dat de situatie van de inwoner verslechtert. Die koers zetten we voort.

De basis ligt bij meedoen, werk en bestaanszekerheid. Wie werk heeft, financieel rond kan komen en volwaardig kan deelnemen aan de samenleving heeft minder ondersteuning nodig. Daarvoor is een inclusieve sociale basis een randvoorwaarde. Inwoners die elkaar helpen, vrijwilligers en korte lijnen maken kwetsbaarheid kleiner en zorgen dat problemen vroeg gesignaleerd worden. Voor kinderen en jongeren die extra ondersteuning nodig hebben, zorgt de jeugdhulp voor tijdige en passende hulp dicht bij huis. Voor nieuwe inwoners die hun plek nog moeten vinden, zorgen opvang en integratie voor een eerlijke kans op meedoen in de Mienskip. Ook voor ouderen met een kleine of grote ondersteuningsbehoefte staat hulp onder druk. Deze groep wordt de komende jaren snel groter.

Wie financieel krap zit, heeft meer kans op gezondheidsproblemen. Een kind dat zonder goede ondersteuning opgroeit, heeft later meer zorg nodig. Een dorp zonder sociale cohesie maakt kwetsbaarheid groter. Juist daarom werken we integraal: van preventie naar zorg, van signalering naar ondersteuning, van eigen netwerk naar professionele hulp.

Tegelijk zijn we realistisch. De kosten lopen op, de Rijksmiddelen zijn onzeker en de krapte op de arbeidsmarkt wordt steeds duidelijker en voelbaar. We staan daarom in het sociale domein voor een aantal grote opgaven: Hoe houden we mensen zo lang mogelijk gezond? Hoe faciliteren we ‘ontmoeting’? Hoe kunnen we een beweging op gang brengen dat mensen meer naar elkaar omkijken? En hoe kunnen we de nadruk op individueel maatwerk ombuigen naar andere vormen van ondersteuning?

Deze veranderingen vragen om nieuwe, creatieve en soms onconventionele oplossingen. Tegelijkertijd zien we dat door eerder verstandig beleid, onze gemeente een stevige basis heeft en dat we op dit moment niet hoeven te schrappen in regelingen. Wat we wel weten is dat veranderingen in het sociale domein een lange adem en doorzettingsvermogen vragen. Onderweg komen we verschillende hobbels tegen, die om bijsturing vragen maar ook om passie en betrokkenheid om er overheen te komen. We staan er niet alleen voor om deze veranderingen te realiseren, maar doen dat samen met de verschillende netwerkpartners en onze inwoners.

Kaderstellende documenten

- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2023
- Verordening Hart voor de Jeugd 2026
- Re-integratieverordening gemeente Opsterland 2026
- Verordening Uitsluitend recht 2025
- Hert Foar Opsterland 2025
- Lokale Inclusie Agenda 2025
- Preventieagenda 2021-2030
- Beleidsplan Schuldhulpverlening 2025-2028
- Regionale visie wonen, zorg en welzijn 2025
- Beleidsnota Nieuwe wet inburgering 2022-2025
- Visie op complementaire ondersteuning 2023
- Kadernota Dorpshuizenbeleid 2021-2026
- Dorpenbeleid 2025

Reguliere werkzaamheden

- Verstrekken van bijstandsuitkeringen.
- Ondersteunen bij geldzorgen en schulden.
- Verstrekken van subsidies, zoals Foar ús doarp.
- Bieden van ondersteuning bij re-integratie naar regulier werk of werk via sociaalontwikkelbedrijf.
- Verstrekken van jeugdhulp.
- Verstrekken van ondersteuning voor kinderen, jongeren en gezinnen.
- Verstrekken van ondersteuning Wmo (zoals huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, gehandicaptenparkeerplaats).
- Zorgen voor dagbesteding en begeleiding.
- Zorgen voor inburgering statushouders.
- Zorgen voor opvang vluchtelingen Oekraïne.
- Uitvoeren en faciliteren van welzijnswerk.
- Ondersteunen van dorpen, dorpshuizen en plaatselijk belangen.
- Behandelen van klachten en bezwaren.
- In stand houden van de dorpschouw en het hierbij uitnodigen van de gemeenteraad.
- Ondersteunen en faciliteren van Plaatselijke Belangen en andere vrijwilligers.
- Uitvoeren van de Lokale Inclusie Agenda.
- We zetten in op de Doorstroomlocatie Ikenhiem.

Thema: Sociaal domein

We willen dat iedereen in Opsterland zo gezond en gelukkig mogelijk kan opgroeien en oud kan worden. We ondersteunen mensen die het (tijdelijk) minder hebben. De laatste jaren hebben de gemeenten veel taken in het sociaal domein overgenomen van het Rijk. Dat is een grote verantwoordelijkheid waar Opsterland de laatste jaren zorgvuldig mee is omgegaan. We werken integraal van preventie naar zorg. Dat betekent dat we investeren in het voorkomen van problemen waar het kan en kunnen zorgen waar het nodig is. Dit doen we met een stevige, sociale basis in onze dorpen. Deze koers zetten we graag door.

Tegelijkertijd zien we dat de kosten oplopen, de steun vanuit het Rijk niet altijd voldoende is en arbeidsmarktkrapte in en rondom de zorg nog steeds aanwezig is. Daarom willen we ‘tûk’ omgaan met ons sociaal domein: We investeren in kwaliteit en we zetten in op goed werkende en effectieve maatregelen. Daarnaast willen we goed monitoren wát we doen, om te kijken of we het beste werk blijven leveren wat past bij onze inwoners.

Doelstelling: Hulp en ondersteuning blijft beschikbaar voor wie dat nodig heeft

We zetten in op gezondere en samenredzamere inwoners die zo zelfstandig mogelijk kunnen deelnemen aan de samenleving. Door problemen vroeg te signaleren en te voorkomen, versterken we de eigen kracht van inwoners en hun netwerk. Wanneer een hulpvraag nog licht is, bieden we tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning. Zo voorkomen we waar mogelijk dat zwaardere zorg nodig is. Daarmee blijft hulp, ondersteuning en zorg beschikbaar voor inwoners die deze het hardst nodig hebben.

Maatregelen 2027

- We stellen een overkoepelende visie sociaal domein op.
- We maken een plan voor de doorontwikkeling van de Toegang sociaal domein.
- We ontwikkelen een visie op stevige gebiedsteams (uitvoering Hervormingsagenda Jeugd).

Doelstelling: Gelijkere kansen voor inwoners

Iedere inwoner verdient de kans om zich te ontwikkelen, mee te doen en een zelfstandig bestaan op te bouwen. We weten dat niet iedereen vanuit dezelfde uitgangspositie start en dat omstandigheden van invloed kunnen zijn op kansen en perspectief. Daarom zetten we op het wegnemen van barrières voor deelname aan de samenleving. Zo dragen we bij aan gelijkere kansen voor inwoners om mee te doen in de samenleving.

Maatregelen 2027

- We maken een plan van aanpak om instrumenten zoals De Voorzieningenwijzer beter onder de aandacht te brengen van jongeren en ouderen (65+).
- We actualiseren het actieplan Laaggeletterdheid.
- We zetten ons in om een ervaringsdeskundigengroep te realiseren.

Thema: Meedoen, Werk en Bestaanszekerheid

We werken dicht bij de inwoner, met oog voor maatwerk en de kracht van de mienskip, waarbij dorpen, werkgevers en partners actief worden betrokken om kansen te vergroten en mensen perspectief te bieden. Werk en maatschappelijke participatie staan daarbij voorop. De uitvoering van de sociale wet- en regelgeving (Participatiewet, inburgering en armoedebelaid) is gericht op het voorkomen van afhankelijkheid van uitkeringen en het stimuleren van werk, ontwikkeling en eigen verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd blijft er altijd een vangnet voor wie dat nodig heeft. We erkennen daarbij dat de kansen die mensen krijgen niet voor iedereen gelijk zijn. Geboorteplek, gezinssituatie en de omgeving waarin iemand opgroeit kunnen van invloed zijn op perspectief en ontwikkelkansen. Juist daarom is het belangrijk om te blijven investeren in gelijke kansen en ondersteuning waar dat nodig is.

Doelstelling: Meer inwoners hebben een hoopvoller toekomstperspectief

We dragen bij aan een hoopvoller toekomstperspectief voor meer inwoners. Een hoopvol toekomstperspectief is een belangrijke basis voor welzijn, zelf- en samenredzaamheid en maatschappelijke deelname. Inwoners die voldoende bestaanszekerheid ervaren en kansen hebben om mee te doen, voelen meer grip op hun toekomst en zijn veerkrachtiger bij tegenslagen. Daarom werken we aan de randvoorwaarden die perspectief bieden, zoals wonen, inkomen, participatie en ondersteuning.

Maatregelen 2027

- We maken een discussienota Bestaanszekerheid.
- We maken een plan voor versteviging sociale infrastructuur en positionering Caparis NV.

Thema: Sociale basis, Ondersteuning en Leefbare dorpen

We vinden het belangrijk dat iedereen in Opsterland kan meedoen in de samenleving. Inwoners moeten zo lang mogelijk zelfstandig en volwaardig kunnen leven, met ondersteuning die dichtbij is en past bij hun eigen situatie. Daarbij staat de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in het teken van het versterken van eigen kracht en sociale netwerken. Waar nodig wordt dit aangevuld met professionele hulp. Preventie, maatwerk en de kracht van de mienskip vormen daarbij het uitgangspunt.

Een sterke sociale basis in de dorpen is hiervoor essentieel. Inwoners ondersteunen elkaar en zorg en ondersteuning worden zo dichtbij mogelijk georganiseerd. Dat draagt bij aan sterke en zelfstandige dorpen waar ruimte is voor eigen initiatief, meedenken en het nemen van verantwoordelijkheid. Tegelijk vinden we het belangrijk dat er een sterke verbinding en wederzijds vertrouwen is tussen inwoners,

dorpen en gemeente. Door nauwe samenwerking met de dorpen en ruimte voor creativiteit en lokale ideeën willen we samen werken aan een toekomstbestendig en leefbaar Opsterland.

Doelstelling: Inwoners leven langer zelfstandig en volwaardig in hun dorp

We willen dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen, regie houden over hun eigen leven en kunnen meedoen in de samenleving. Daarom zetten we in op toegankelijke ondersteuning, preventie en een sterke sociale basis dichtbij huis. Om dakloosheid aan te pakken, werken we Friesland-breed via het SDF aan een beleidsnota. Zo kunnen inwoners, waar nodig met passende ondersteuning, volwaardig blijven deelnemen aan het leven in hun dorp.

Maatregelen 2027

- We komen met een aanpak hoe we de Doarpsdream gaan vormgeven.
- We onderzoeken hoe we geïndiceerde dagbesteding kunnen omzetten tot een welzijnsactiviteit in het eigen dorp.
- We maken een plan om Wmo-vervoer toekomstbestendig in te richten.
- We maken een plan om gelijkgerichte mantelzorg in de gemeente in te richten.
- We zetten de Wijk-GGD-er in voor vroegsignalering bij complexe problematiek.
- We leggen een beleidsnota Brede Aanpak Dakloosheid voor aan de raad.

Doelstelling: Sterkere mienskip

We stimuleren inwoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties om samen initiatief te nemen en verantwoordelijkheid te dragen voor hun leefomgeving. Een sterke mienskip zorgt voor verbondenheid, ontmoeting en onderlinge betrokkenheid in onze dorpen. Door samenwerking en gemeenschapskracht te versterken, vergroten we de leefbaarheid en veerkracht van onze dorpen.

Maatregelen 2027

- We onderzoeken welke taken we bij dorpencoördinator willen beleggen.
- We actualiseren het beleidskader voor maatschappelijk vastgoed.

Thema: Jeugdhulp

We zetten in op het versterken van de sociale basis in dorpen en wijken. Goede voorzieningen zoals ontmoetingsplekken, sport, onderwijs en jeugdwerk spelen daarin een belangrijke rol en helpen om problemen vroeg te signaleren en te voorkomen dat zwaardere zorg nodig is. Ieder kind en iedere jongere verdient de kans om veilig, gezond en kansrijk op te groeien in de eigen leefomgeving. Daarvoor is het belangrijk dat ondersteuning tijdig, passend en dichtbij wordt georganiseerd, zodat gezinnen snel de juiste hulp krijgen wanneer dat nodig is.

Door deze inzet kan de behoefte aan zware jeugdhulp worden verminderd. Waar hulp nodig is, zorgen we voor een integrale aanpak die aansluit bij de situatie van het gezin. Bij multiproblematiek in gezinnen is snelle, samenhangende en passende ondersteuning essentieel. Tegelijk willen we meer grip houden op de instroom in de jeugdhulp door zorgvuldig te kijken naar noodzaak en indicatiestelling, zodat hulp terechtkomt waar die het hardst nodig is en onnodige doorverwijzingen worden voorkomen.

Doelstelling: Veerkrachtiger, gezonder en veiliger opgroeien in de eigen leefomgeving

We willen dat kinderen en jongeren opgroeien in een omgeving waarin beschermende factoren aanwezig zijn, zoals een veilig thuis, een sterk sociaal netwerk, passend onderwijs, sport, ontmoeting en positieve rolmodellen. Tegelijk zetten we in op het beperken van risicofactoren die een gezonde ontwikkeling

kunnen belemmeren. Dit is de kern van de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). Door de sociale basis voor jeugdigen en gezinnen te versterken, vergroten we de veerkracht van kinderen en jongeren. Zo dragen we bij aan gezond, veilig en kansrijk opgroeien in de eigen leefomgeving.

Maatregelen 2027

- We evalueren de Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)-aanpak.
- We komen met een voorstel voor de OKO-aanpak voor de volgende periode.

Doelstelling: We zetten tijdig passende hulp en ondersteuning in.

We zorgen voor de juiste hulp op het juiste moment, door de juiste professional en op de juiste plek wanneer kinderen, jongeren of gezinnen hulp nodig hebben. We werken integraal samen en kijken naar wat nodig is voor het kind en het gezin als geheel. Door ondersteuning tijdig en passend in te zetten, voorkomen we waar mogelijk dat problemen verergeren. Zo bieden we effectieve hulp die aansluit bij de behoeften van jeugdigen en gezinnen. Daarbij kijken we wat we zelf en wat we in samenwerkingsverband kunnen oplossen.

Maatregelen 2027

- We maken een plan voor het versterken van de overgang van jeugd naar volwassenheid.
- We maken een plan voor structurele inzet en financiering van weerbaarheidstrainingen.
- We ronden de voorbereiding van de nieuwe inkoop specialistische jeugdhulp af.
- We herzien de overeenkomst en wijze van financiering voor de POH-GGZ jeugd.
- We maken een plan van aanpak voor de doorontwikkeling van de Peuterplus.
- We monitoren en evalueren de pilot 'onderwijs en extra onderwijsgerelateerde ondersteuning' op de BHS.

Thema: Opvang en Integratie

Opvang en integratie is een maatschappelijke opgave waarin menselijkheid, verantwoordelijkheid en draagkracht in balans moeten zijn. We dragen bij aan de provinciale opgave vanuit de Spreidingswet en nemen daarin onze verantwoordelijkheid. Tegelijk staat het behoud van leefbaarheid en draagkracht in onze dorpen bij deze opgave centraal.

We zien de noodzaak en het nut van de regionale doorstroomlocatie Ikenhiem. Statushouders die al toegewezen zijn aan een gemeente, nemen nog steeds veel ruimte op in AZC's. Door hen een tijdelijke en op tijd permanente plek te bieden, leveren we een nuttige en effectieve bijdrage het asielprobleem.

Nieuwe inwoners krijgen de kans op een snelle en goede integratie in onze samenleving en worden ondersteund om zich thuis te voelen en volwaardig mee te doen, onder andere via werk, taal, psychologische begeleiding en sociale contacten. Integratie is daarbij een wederkerig proces: van nieuwkomers en van de mienskip zelf, waarin ontmoeting, acceptatie en meedoen van beide kanten nodig zijn. Tegelijk vinden we het belangrijk dat dit gebeurt binnen de grenzen van de aard, schaal en draagkracht van onze dorpen. Leefbaarheid staat daarbij altijd voorop.

Doelstelling: We dragen bij aan de Opvang en Integratie opgave

We geven invulling aan onze wettelijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid voor opvang en huisvesting, met oog voor de draagkracht en leefbaarheid van onze dorpen. Daarbij zoeken we naar een evenwichtige balans tussen solidariteit, uitvoerbaarheid en lokale draagkracht. Door te zorgen voor passende opvang- en huisvestingsoplossingen dragen we bij aan een beheersbare en toekomstbestendige uitvoering van deze opgave. Een bijkomende opgave is de huisvesting van

Oekraïners. Er is nog geen zicht op het einde van de oorlog in Oekraïne, waardoor de opgevangen Oekraïners steeds meer integreren in de samenleving. Dit vraagt om een toekomstplan.

Maatregelen 2027

- We ontwikkelen een toekomstplan voor verblijf of terugkeer van Oekraïense ontheemden.

Doelstelling: Nieuwe inwoners doen sneller en volwaardiger mee in de samenleving

We willen dat nieuwe inwoners zo snel mogelijk hun weg vinden in Opsterland en volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Daarom zetten we in op een goede start via taal, werk, onderwijs, sociale contacten, psychologische begeleiding en inburgering. Door vanaf het begin passende begeleiding en ondersteuning te bieden, vergroten we de kans op duurzame participatie en samenredzaamheid. Samen met de meewerkende gemeenten monitoren we de effecten van de Doorstroomlocatie Ikenhiem, zodat we zicht krijgen hoe de integratie verloopt, zodat we ons integratiebeleid kunnen verbeteren. Zo kunnen nieuwe inwoners sneller onderdeel worden van de mienskip en een bijdrage leveren aan onze samenleving.

Maatregelen 2027

- We ontwikkelen een monitor voor de doorstroomlocatie Ikenhiem.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	45.998	49.030	48.543	47.796	44.501	44.451
Baten	14.440	15.553	15.123	14.873	12.975	12.968
Saldo voor bestemming	-31.558	-33.477	-33.420	-32.923	-31.526	-31.483
Mutaties reserves						
Lasten	30	30	30	30	30	30
Baten	80	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-31.508	-33.507	-33.450	-32.953	-31.556	-31.513

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Vershil
Lasten	45.755	48.543	-2.788
Baten	13.155	15.123	1.968
Saldo voor bestemming	-32.600	-33.420	-820
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	30	30	-
Baten	-	-	-
Saldo na bestemming	-32.630	-33.450	-820

Lasten:

- De normvergoeding (vaste vergoeding op basis van het aantal gehuisveste statushouders) Doorstroomlocatie Ikenhiem is voor het eerst opgenomen in de primaire begroting en is € 1.832.000. De lasten zijn € 66.000 lager dan de baten omdat een klantmanager inkomen wordt gedekt uit deze normvergoeding.
- De normvergoeding (vaste vergoeding op basis van het aantal gerealiseerde bedden) opvang Oekraïne is verlaagd met € 400.000 (zie ook de baten).
- Zoals in het coalitieakkoord afgesproken zijn de dorpsbudgetten met € 9.000 verhoogd.
- De kosten van kwijtschelding van afval en riolering zijn gedaald met respectievelijk € 20.000 en € 50.000.
- Om Jobcoaching op de werkvloer voor Afspraakbanen te kunnen blijven bieden is in de voorjaarrapportage al € 100.000 extra opgenomen en verwerkt in de begroting.
- Voor de verplichte realisatie van 17 werkplekken Beschut Werk te realiseren is € 100.000 extra opgenomen.
- De kosten voor Sociale Werkvoorziening, Beschut Werken Caparis en Banenafpraak baan Caparis stijgen in 2027 met € 100.000.
- Naar verwachting stijgt het aantal voorzieningen huishoudelijke ondersteuning met 3%. Het benodigde budget is verhoogd met € 100.000.
- De kosten van de toegerekende formatie stijgt met € 885.000. In dit bedrag zitten de volgende functies:
 - Zoals afgesproken in het coalitieakkoord zijn de pilotfuncties van Wijk GGD'er en Dorpencoördinator permanent in de begroting verwerkt.
 - Voor het stroomlijnen, bewaken van het correcte gebruik van de kernapplicaties en de toegenomen wettelijke toetsingsvereisten voor het sociaal domein is een kwaliteitsadviseur (1 fte) opgenomen.
 - Voor een periode van twee jaar is een WMO-consulent (1 fte) opgenomen. Met deze medewerker willen we de wachtlijsten in de Wmo verkorten. Na 2028 neemt de vraag naar verwachting af omdat dan een inkomensafhankelijk eigen bijdrage wordt gevraagd voor de huishoudelijke hulp.
 - Om de kosten van de door derden voorgestelde behandelingen in de jeugdzorg en Wmo te beheersen is een Junior Contract manager (0,67 fte) aangenomen. Deze medewerker toetst de aanvragen van zorgaanbieders aan de contracten en geeft tegendruk als zorgaanbieders met een onrealistisch behandelvoorstel komen.
 - Voor het werkgebied Zorg en Veiligheid is een adviseur Zorg en Veiligheid (0,56 fte) opgenomen. Door de toename van huiselijk geweld, dakloosheid en psychische

kwetsbaarheid is het noodzakelijk om als gemeente ook hier meer inzet te gaan plegen met als doel om probleem escalatie te beheersen en te voorkomen.

- Verder is formatie uit de voorjaarsrapportage in de begroting verwerkt.

Baten:

- De te ontvangen normvergoeding Doorstroomlocatie Ikenhiem is begroot op € 1.898.000.
- De te ontvangen normvergoeding opvang Oekraïne is verlaagd met € 400.000.
- Naar verwachting wordt voor de regeling Beschermd Wonen (uitgevoerd door de gemeente Leeuwarden) € 250.000 ontvangen vanwege onderbesteding.

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

We investeren in een schone en gezonde leefomgeving. Dit is een essentiële basis voor het wonen en leven in Opsterland voor mens en dier.

Gezondheid is meer dan de afwezigheid van ziekte. Het gaat ook over de omgeving waarin mensen wonen, de lucht die ze inademen, het water wat ze drinken en waar ze in zwemmen. Onze opdracht is helder: gezondheid bevorderen en beschermen. Wie gezond blijft, heeft minder zorg nodig. En dat is belangrijk, want de druk op de zorg neemt toe. Door vroeg in te zetten op preventie en een gezonde leefomgeving, houden we de zorg beschikbaar voor wie haar écht nodig heeft.

We werken toe naar een energieneutrale gemeente. Dat is een opgave die de hele gemeenschap raakt, maar niet iedereen kan die stap even makkelijk zetten. Daarom kiezen we er bewust voor om onze inzet te prioriteren bij de kwetsbaarste inwoners. Door juist bij hen te beginnen met isolatie en lokale energieopwekking, combineren we twee doelen: we zetten stappen richting energieneutraliteit én we verbeteren direct de gezondheid en betaalbaarheid voor de mensen die dat het hardst nodig hebben. Een warm, droog huis is gezonder en een beter geïsoleerde woning verbruikt minder energie. Zo versterken de volksgezondheidsopgave en de energietransitie elkaar.

We willen af van fossiele energie met een goede balans tussen duurzaamheid, landschap en leefbaarheid, zonder extra kosten voor inwoners. Energiebesparing staat centraal, met focus op isolatie en efficiënt gebruik. We kiezen voor een realistische energiemix met betrouwbare technieken en stimuleren lokale initiatieven en lokaal eigendom. Tegelijk blijven we zorgvuldig kijken naar grootschalige projecten om het landschap en de dorpen te beschermen.

Kaderstellende documenten

- Preventieagenda 2021-2030
- Preventie en handhavingsplan 2019-2022
- Omgevingsvisie (2023)
- Gemeentelijk watertakenprogramma 2025-2029
- Biodiversiteitsplan 2026-2030 'Rûch is it nije kreas'
- Transitievisie Warmte gemeente Opsterland, 2021
- Uitvoeringsprogramma Transitievisie Warmte
- Zonneplan Opsterland
- Nota bodembeheer OWO 2021

Reguliere werkzaamheden

- Uitvoeren van gezondheidsprojecten en -activiteiten, bijvoorbeeld uit het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord.
- Regie voeren op GGD Fryslân.
- Faciliteren van initiatieven van inwoners en dorpen op het gebied van energie.
- Onderhouden van openbare verlichting.
- Onderhouden van riolering en watergangen volgens planning watertakenprogramma.
- Regie voeren op de warmtetransitie.
- Verduurzamen van de eigen organisatie.
- Verminderen van primair grondstoffenverbruik.
- Huishoudens ondersteunen met energiebesparing.

Thema: Volksgezondheid

We blijven intensief samenwerken binnen de Veiligheidsregio Fryslân aan publieke gezondheid, preventie en crisisvoorbereiding. De publieke gezondheidszorg in onze regio wordt uitgevoerd door GGD Fryslân, die onderdeel is van de Veiligheidsregio Fryslân. Binnen deze samenwerking werken gemeenten samen aan het beschermen, bewaken en bevorderen van de volksgezondheid.

Dit omvat onder andere infectieziektebestrijding, gezondheidsbevordering en het versterken van een gezonde leefomgeving. We dragen hier actief aan bij en werken aan een samenleving waarin gezondheid, preventie en zelfredzaamheid centraal staan.

Doelstelling: Inwoners leven gezonder in een gezondere leefomgeving

We willen dat inwoners gezond kunnen opgroeien, leven en ouder worden. Daarom richten we ons niet alleen op gezondheidszorg en preventie, maar ook op de factoren die gezondheid beïnvloeden, zoals bestaanszekerheid, onderwijs, wonen, bewegen en de kwaliteit van de leefomgeving. Door gezondheid als onderdeel van meerdere beleidsterreinen te benaderen, verkleinen we gezondheidsverschillen en vergroten we de kansen op een gezond leven voor alle inwoners. Zo werken we aan een gezonder Opsterland voor huidige en toekomstige generaties.

Maatregelen 2027

- We ontwikkelen een beleidsnota gezondheid en sport.

Thema: Milieu

We zien in een schone en gezonde leefomgeving een belangrijke basis voor het wonen en leven in Opsterland. Een groene en goed functionerende leefomgeving is essentieel voor mens en dier. We willen ons landschap koesteren en behouden, terwijl we tegelijk zorgen voor een goede bescherming tegen wateroverlast en verdroging door een toekomstbestendig water- en rioolsysteem. We zetten in op zorgvuldig beheer van onze fysieke leefomgeving, met aandacht voor afval en riolering als essentiële basisvoorzieningen die betrouwbaar, betaalbaar, toekomstbestendig en op orde moeten zijn.

Doelstelling: Toekomstbestendiger beheer van riolering en afvalinzameling

We versterken een gezonde leefomgeving door een toekomstbestendig beheer van riolering en afvalinzameling, waarbij kwaliteit en betrouwbaarheid voorop staat. Riolering en afvalinzameling hebben sinds de sterke verbetering hiervan in de vorige eeuw een grote bijdrage aan een gezonde leefomgeving.

Maatregelen 2027

- We realiseren een gescheiden rioolsysteem voor de projecten die genoemd zijn in het watertakenprogramma.

Doelstelling: Een gezondere en klimaatbestendige leefomgeving

We werken aan een gezondere leefomgeving met schoon water en een gezonde bodem. De essentiële basisvoorzieningen zijn betrouwbaar, betaalbaar, toekomstbestendig en op orde. Denk daarbij aan een toekomstbestendig beheer van riolering en afvalinzameling. Om onze leefomgeving toekomstbestendig te houden, passen we onze leefomgeving aan aan de gevolgen van klimaatverandering en gaan we de nadelige effecten tegen. We willen voorkomen dat inwoners en bedrijven zowel op nieuwbouwlocatie als herinrichtingen wateroverlast ondervinden bij hevige regenval, hittestress bij langdurige temperaturen boven de 30 graden en geen of minder schade ondervinden door langdurige droogte.

Maatregelen 2027

- We evalueren het Watertakenprogramma en toetsen of deze nog voldoet ten aanzien van klimaatveranderingen.

Doelstelling: Behouden en verbeteren van de kwaliteit van de bodem

We behouden en verbeteren de kwaliteit van de bodem en hebben inzicht in de kansen voor bodemenergie. We nemen bij (nieuwe) ontwikkelingen water, bodem en landschap als sturend principe mee. Bij nieuwe ontwikkelingen bekijken we of de bodem hiervoor geschikt is en passen zo nodig de plannen aan zodat ingrepen in ons bodemsysteem zo veel mogelijk worden voorkomen.

Maatregelen 2027

- We actualiseren ons bodembeheerplan en de daarbij behorende bodemkwaliteitskaarten.

Doelstelling: Verminderen van de hoeveelheid afval

Samen met Omrin werken we aan minder afval, meer hergebruik en minder CO₂-uitstoot. Dit volgens de VANG-doelstellingen (Van Afval Naar Grondstof). Hier dragen we aan bij door gerichte communicatie in te zetten om bewoners te informeren over de mogelijkheden tot recycleren.

Maatregelen 2027

- We investeren in bewustwording om recyclepercentage te verhogen.

Doelstelling: Minder verbruiken van primaire grondstoffen

We willen materialen beter hergebruiken en recycleren binnen een circulaire economie. Primaire grondstoffen zijn nieuwe grondstoffen die rechtstreeks uit de natuur worden gewonnen, zoals metalen, zand, aardolie en aardgas. Het gebruik van deze grondstoffen zorgt voor milieubelasting, CO₂-uitstoot en toenemende schaarste. De nationale doelstelling is om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken als tussenstap naar een volledig circulaire economie in 2050.

Maatregelen 2027

- We ontwikkelen circulariteitsbeleid en voeren dit uit.

Thema: Energietransitie

We bouwen het gebruik van fossiele energie af. Dit is noodzakelijk voor de toekomst van Opsterland. Daarbij moet steeds een goede balans worden gevonden tussen duurzaamheid, het behoud van ons landschap en de leefbaarheid van onze dorpen.

We kiezen voor een realistische energietransitie waarin draagvlak, participatie en lokale betrokkenheid centraal staan. We ondersteunen inwoners en dorpen die zelf willen investeren in duurzame energie actief, bijvoorbeeld via energievoerders en dorpsinitiatieven.

We blijven tegelijk zorgvuldig kijken naar grootschalige ingrepen in het landschap. Het unieke landschap van Opsterland en de leefbaarheid van onze dorpen moeten zoveel mogelijk behouden worden. Bij uitzondering plaatsen we zonnevelden met zorgvuldige landschappelijke inpassing op agrarische percelen, waar we met de eis tot herstellen en toepassen van landschapselementen zoals boomwallen rondom zonnevelden in het coulisselandschap ook landschappelijke winst kunnen realiseren.

Doelstelling: Beter inzicht in de opgave en een aanpak voor energie opwek in Opsterland

We verkennen welke scenario geschikt is voor Opsterland om energieneutraal te worden. In 2050 is Opsterland energieneutraal. We kiezen voor een realistische energiemix die uitgaat van bewezen, betrouwbare en toepasbare technologie. Daarbij houden we rekening met de beperkte capaciteit van de energie-infrastructuur en borgen deze in het Ruimtelijk OntwikkelPerspectief (ROP), de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en het DSO.

Maatregelen 2027

- We ontwikkelen een visie op het opwekken van onze energie. Onderdeel hiervan is het bepalen van onze gemeentelijke rol in de publieke deelname.
- We leggen een discussienota energiemix voor.

Doelstelling: Efficiënter gebruik van het energienetwerk

We zetten in op een 110kV onderstation tussen Drachten en Beetsterzwaag. Tijdens piekmomenten zit het elektriciteitsnetwerk aan de grens van de capaciteit. Dat heeft consequenties voor plannen en projecten van bedrijven, maatschappelijke organisaties en de gemeente.

Maatregelen 2027

- We faciliteren activiteiten die helpen het centrale energiesysteem toekomstbestendig te maken.
- We werken samen met Liander bij projecten voor netuitbreiding van het middenspanningsnet en laagspanningsnet.

Doelstelling: Minder verbruik van aardgas om tot de doelstelling van aardgasvrij in 2050 te komen.

We reduceren de CO₂-uitstoot. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de gebouwde omgeving en hebben we de regie over de warmtetransitie. Om onze inwoners en ondernemers te ondersteunen bij het aardgasvrij maken van hun gebouw, geven we aan welke alternatieven er zijn en bieden we subsidieregelingen en persoonlijke ondersteuning aan, middels energieverkenner, -coaches en -fixers.

Maatregelen

- We laten het Warmteprogramma 2027-2037 vaststellen en starten met de uitvoering hiervan.
- We blijven ons inzetten op en lobbyen voor het ondersteunen van huishoudens met een vergroot risico op energiearmoede.
- We breiden het OWO-Energiebureau uit om meerdere doelgroepen, bijvoorbeeld VVE's en bedrijven te ondersteunen bij de verduurzamingsopgave.
- We voeren communicatie en voorlichtingsacties uit om energiebewustzijn te vergroten.
- Met ons soortenmanagementplan stimuleren we het nemen van isolatiemaatregelen en beschermen we gebouw bewonende diersoorten.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	11.593	16.473	10.646	10.732	10.758	10.846
Baten	9.692	14.613	8.100	8.218	8.260	8.331
Saldo voor bestemming	-1.902	-1.860	-2.547	-2.514	-2.497	-2.515
Mutaties reserves						
Lasten	111	-	-	-	-	-
Baten	-	665	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.012	-1.194	-2.547	-2.514	-2.497	-2.515

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Verschil
Lasten	9.526	10.646	-1.120
Baten	8.113	8.100	-14
Saldo voor bestemming	-1.413	-2.547	-1.134
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	-	-	-
Baten	-	-	-
Saldo na bestemming	-1.413	-2.547	-1.134

Lasten:

- De bijdrage aan de FUMO is verhoogd met € 178.000 als gevolg van gewijzigde inbreng van basistaakuren, toegepaste loon- en prijsindexaties, het inrichten van een robuuste afdeling bedrijfsvoering en gestegen ICT-kosten.
- De middelen voor een deel van het personeel wat zich inzet voor de doelstellingen en maatregelen in dit programma (€ 840.000) wordt niet meer door Specifieke Uitkering (SPuK) CDOKE bekostigd. Deze SPuK is vanaf 2026 onderdeel van de Algemene Uitkering geworden. Deze omzetting geeft een hogere last in het programma omdat het personeel nu wordt doorbelast vanuit programma 0 naar dit programma. Op begrotingsniveau is het effect neutraal.

Baten:

- Geen wijzigingen groter dan € 50.000 in de opbrengsten in dit programma.

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

We zijn een plattelandsgemeente met zestien vitale dorpen en een uniek en gevarieerd landschap. De druk op de woningmarkt, de implementatie van de Omgevingswet en de ruimtelijke opgaven op het gebied van wonen, leefbaarheid, landschap, natuur en klimaat vragen om een actieve rol van de gemeente. We werken aan een aantrekkelijke en toekomstbestendige en klimaatbestendige leefomgeving, waarin ruimte is voor passende woningbouw, kwalitatieve gebiedsontwikkeling en initiatieven vanuit de samenleving. Daarbij zoeken we steeds de balans tussen ontwikkeling, leefbaarheid en het behoud van de kwaliteiten van onze dorpen en het landschap.

We werken aan een Ruimtelijk Ontwikkelperspectief (ROP) om richting te geven aan deze opgaven. Het ROP wordt een strategisch kader voor ruimtelijke keuzes op de lange termijn en brengt samenhang aan tussen woningbouw, water, economie, landschap, natuur, recreatie, mobiliteit en duurzaamheid. Het biedt richting aan gebiedsontwikkelingen en maakt inzichtelijk waar ruimte is voor groei, waar kwaliteiten moeten worden beschermd of versterkt en hoe ontwikkelingen kunnen bijdragen aan vitale dorpen en een toekomstbestendig Opsterland. De denkrichtingen van het ROP moeten vervolgens hun weg vinden naar verschillende beleidsinstrumenten.

We werken bij de Omgevingswet vanuit vertrouwen, samenwerking en participatie. Dat vraagt van ons een integrale benadering van de fysieke leefomgeving. We ondersteunen initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties en bieden ruimte aan ontwikkelingen die bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving en de doelen van de gemeente.

We werken toe naar een volkshuisvestingsprogramma. De gemeenteraad heeft in 2023 de Woonvisie Opsterland vastgesteld. Sindsdien zijn de wettelijke kaders voor volkshuisvesting verder ontwikkeld. Met de Wet versterking regie volkshuisvesting krijgen gemeenten een nadrukkelijker rol bij het realiseren van voldoende betaalbare en passende woningen voor verschillende doelgroepen. Het volkshuisvestingsprogramma vormt de verbinding tussen landelijke en regionale afspraken, de lokale woningbehoefte en de uitvoering van ons woonbeleid.

We zetten in op voldoende betaalbare en kwalitatief goede woningen voor starters, gezinnen, ouderen en andere aandachtsgroepen. De woonopgave blijft de komende jaren een belangrijke prioriteit. Daarbij werken we samen met woningcorporaties, huurdersorganisaties, ontwikkelaars, zorg- en welzijnspartners en de dorpen. We geven uitvoering aan regionale woonafspraken en werken aan een woningvoorraad die aansluit bij de behoeften van huidige en toekomstige inwoners van Opsterland.

Tot slot blijven we initiatieven voor ruimtelijke ontwikkeling faciliteren. Door een actieve houding dragen we bij aan een leefbare, aantrekkelijke en toekomstbestendige gemeente.

Kaderstellende documenten

- Omgevingsvisie (2023)
- Woonvisie (2023)
- Welstandsnota Opsterland (laatste wijziging 2009)
- Regionale woningbouwafspraken Zuidoost Fryslân 2022-2026
- Regionale Woondeal 2020 – 2030
- Nota grondbeleid (2025)
- Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 2024 OWO-gemeenten
- Omgevingsplan

Reguliere werkzaamheden

- Werken aan diverse planologische producten.
- Uitvoering geven aan grondbeleid en grondzaken.
- Begeleiden van initiatieven vanuit de samenleving met accounthouderschap en planbegeleiding.
- Werken met woningcorporaties en huurdersorganisatie aan de jaarlijkse prestatieafspraken.

Thema: Wonen

Doelstelling: Meer en sneller passende woningbouw mogelijk maken

We zetten ons in voor voldoende betaalbare en kwalitatief goede woningen voor huidige en toekomstige inwoners van Opsterland. Daarbij letten we in het bijzonder op starters, ouderen, aandachtsgroepen en inwoners die afhankelijk zijn van sociale huisvesting. We sturen actief op de volkshuisvestelijke opgaven die voortvloeien uit landelijke, provinciale en regionale afspraken.

Maatregelen 2027

- We stellen een volkshuisvestingsprogramma op en voeren dat uit.
- We geven uitvoering aan de Regionale Woondeal en de woningbouwafspraken.
- We ontwikkelen woningbouwlocaties en faciliteren woningbouwinitiatieven.
- We maken prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties.
- We sturen actief op ontwikkelingen op gemeentelijke gronden.
- We komen met voorstellen voor het beter benutten van de bestaande woningvoorraad, bijvoorbeeld door het splitsen van woningen of van kavels.
- We geven invulling aan de woonzorgopgave door uitvoering te geven aan de regionale visie Wonen, Zorg en Welzijn.
- We geven uitvoering aan de Fryske Urgentieverordening.
- We sturen op voldoende betaalbare woningen en het bouwen in alle dorpen, met aandacht voor sociale huur en voor ouderen geschikte woningen.
- We komen met een voorstel voor welstandsvrij bouwen.
- We evalueren de beleidsregel pre-mantelzorgwonen en waar mogelijk verbeteren we deze.

Thema: Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling

Doelstelling: Beter sturen op toekomstbestendige ruimtelijke en gebiedsontwikkeling

We willen ruimtelijke ontwikkelingen benutten om de leefbaarheid, vitaliteit en aantrekkelijkheid van onze dorpen en buitengebied te versterken. Daarbij maken we integrale afwegingen tussen wonen, voorzieningen, economie, landschap, natuur, (sociale) veiligheid en bereikbaarheid. Hierbij houden we steeds nadrukkelijker rekening met netbewust ontwikkelen en meervoudig ruimtegebruik.

Maatregelen 2027

- We stellen een Ruimtelijk Ontwikkelperspectief (ROP) op.
- Actualiseren het lichtbeleid
- We bereiden gebiedsontwikkelingen met actief grondbeleid voor op het gebied van wonen, economische zaken of natuurontwikkeling.

Thema: Ruimte voor kwaliteit

Doelstelling: Beter behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit, het landschap en de natuur bij ruimtelijke ontwikkelingen

We streven naar behoud en versterking van de kwaliteiten van het Opsterlandse landschap bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze kwaliteiten vormen een belangrijke basis voor de leefomgeving, de identiteit van de dorpen en de aantrekkelijkheid van de gemeente.

Maatregelen 2027

- We laten landschappelijke kwaliteit meewegen in ontwikkelingen.
- We integreren biodiversiteit, water en klimaatadaptatie in ruimtelijke plannen en projecten.

Thema: Ruimte voor initiatieven

Doelstelling: Effectiever faciliteren van ruimtelijke initiatieven door grondbeleid, vergunningverlening en de Omgevingswet

We willen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties beter ondersteunen bij ruimtelijke initiatieven die de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren. Daarbij zorgen we voor duidelijke procedures, goede dienstverlening en een effectieve uitvoering van de Omgevingswet.

Maatregelen 2027

- We geven uitvoering aan actief grondbeleid.
- We verbeteren vergunningverlening en begeleiden initiatiefnemers.
- We gaan verder met het implementeren van de Omgevingswet.

Wat mag het kosten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	1.786	1.306	1.405	2.051	2.322	2.289
Baten	3.083	1.663	1.591	1.108	980	980
Saldo voor bestemming	1.297	357	186	-943	-1.342	-1.309
Mutaties reserves						
Lasten	1.056	-	-	-	-	-
Baten	1.093	304	40	-	-	-
Saldo na bestemming	1.333	661	226	-943	-1.342	-1.309

Toelichting op de financiën

Hieronder lichten we de verschillen toe tussen de jaarschijf 2027 uit de begroting 2026 en de begroting 2027.

x € 1.000	MJB27 in B26	Begr. 2027	Vershil
Lasten	3.515	1.405	2.110
Baten	2.220	1.591	-629
Saldo voor bestemming	-1.295	186	1.481
Mutaties reserves	-	-	-
Lasten	-	-	-
Baten	40	40	-
Saldo na bestemming	-1.255	226	1.481

Lasten:

- Het actualiseren van de grondexploitaties woningbouw levert een voordeel op van € 2.296.000. Het bouwrijp maken van de locatie Loevenstein 4 zuid kost minder dan initieel geraamd, zie ook de baten.
- In de voorjaarsrapportage is besloten om de formatie tijdelijk voor 2027 uit te breiden met een gebiedsontwikkelaar voor de bouwopgave en borging kennisoverdracht. Hiervoor is € 116.000 opgenomen.
- Voor overige mutaties zoals het programma volkshuisvesting, de uitvoeringsagenda woonzorgvisie en welstand, is € 87.000 opgenomen.

Baten:

- Het actualiseren van grondexploitaties woningbouw zorgt voor een nadeel van € 816.000.
- In 2027 zullen aantal grote projecten worden gerealiseerd. Hierdoor verwachten we meer inkomsten van leges (€ 155.000).

Paragrafen

Lokale heffingen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de lokale heffingen, de onderbouwing daarvan en het bijbehorend beleid. Lokale heffingen kunnen onderverdeeld worden in wel- en niet gebonden bestedingen. Lokale heffingen die niet gebonden zijn, vormen algemene dekkingsmiddelen en hebben geen vooraf aangewezen bestemming. In Opsterland is dat alleen de onroerendezaakbelastingen (OZB). Lokale heffingen waarvan de besteding gebonden is, zijn heffingen waarbij sprake is van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Hiertoe behoren onder andere de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges. Voor deze categorie worden de tarieven dusdanig vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten maximaal gelijk zijn aan de geraamde toerekenbare lasten en daarmee kostendekkend zijn.

Ontwikkelingen

In het coalitieakkoord 2026 – 2030 “In klear lûd” is opgenomen dat de ontwikkeling van lokale lasten beperkt en voorspelbaar blijft. De indexatie van de lasten is gebaseerd op de cijfers uit het Centraal Economisch Plan 2026 (CEP) van het Central Planbureau. Het CEP is maart 2026 gepubliceerd. Dezelfde cijfers worden door het rijk gebruikt voor de meicirculaire.

In het CEP is verwacht nationale consumentenprijsindex (cpi) cijfer voor het begrotingsjaar 2027 geraamd op 2,1%. De OZB opbrengsten zijn, zoals in het coalitieakkoord vastgelegd, met dit percentage geïndexeerd.

Belastingopbrengsten

De totale belastingopbrengst van de gemeente Opsterland zoals opgenomen in de primaire begroting 2027 bedraagt € 14,5 miljoen (2026: € 14,1 miljoen). Hiervan is € 5,4 miljoen bestemd voor de algemene dekking. De overige belastingopbrengsten van € 9,1 miljoen betreffen rechten en leges die in rekening worden gebracht voor door de gemeente verstrekte diensten.

Lokale belastingen en heffingen

Progr.	x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026	Begr. 2027	Mut B25<->B26
	Leges publiekszaken	650	588	588	-
0	Onroerendezaakbelasting	5.166	5.315	5.430	115
1	Algemeen plaatselijke verordening	15	10	10	-
3	Toeristenbelasting	220	220	220	-
7	Begrafnisrechten	171	168	168	-
7	Afvalstoffenheffing (excl. kwijscheldingen)	3.201	4.033	4.131	97
7	Rioolheffing, baten	3.093	3.160	3.118	-42
8	Leges omgevingsvergunning	432	642	797	155
		12.948	14.136	14.462	326

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De hoogte van de OZB is een combinatie van de waarde in het economische verkeer van een pand en het vastgestelde tarief. De waarde van alle onroerende zaken wordt jaarlijks vastgesteld op grond van de Wet WOZ. Voor 2027 gelden de WOZ-waarden met als waardepeildatum 1 januari 2026. Hogere WOZ-waardes betekenen bij een gelijkblijvende opbrengst een lager belastingtarief.

In de begroting wordt gerekend met een verhoging van de OZB-opbrengsten van 2,1% .De verhoging wordt voor de OZB toegepast op de totale opbrengst van de OZB en niet op het tarief. Reden hiervoor is dat bij de berekening van de tarieven, dat is wat de eigenaar feitelijk betaald, ook met de waardeontwikkeling van de onroerende zaken rekening moet worden gehouden. Dit is landelijk de gebruikelijke werkwijze.

Riolering

Met de rioolheffing kunnen de kosten worden verhaald die de gemeente maakt voor de uitvoering van de zorgplichttaken voor afval-, hemel- en grondwater. Ook de klimaatadaptieve maatregelen die in het Watertakenprogramma 2025 - 2029 staan worden hierin meegenomen. Daarnaast zijn er bijkomende kosten zoals veegkosten, kosten voor btw, overhead en administratiekosten. Voor de tariefberekening wordt volgens het Watertakenprogramma 2025 - 2029 uitgegaan van volledige kostendekkendheid. Als tijdens het jaar zelf de kosten hoger zijn dan de heffingen dan wordt dat deel onttrokken aan de Voorziening Riolering.

- Het tarief voor een meerpersoonshuishouden in 2027 is € 259 (2026: € 259)
- Het tarief voor een eenpersoonshuishouden in 2027 is € 197 (2026: € 197)

Berekening baten en lasten riolering

	x € 1.000 Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Mut B26<>B27
Directe kosten				
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.523	2.466	2.479	-93
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-	-	-	-
Netto directe kosten taakveld	2.523	2.466	2.479	-93
Indirecte kosten				
Btw	308	404	424	-20
Overhead en rente	187	170	146	41
Kwijtscheldingen	74	120	70	50
Netto indirecte kosten taakveld	568	694	639	71
Totale lasten	3.091	3.160	3.118	-22
Totale heffingen				
Rioolheffing	3.093	3.160	3.118	23
Totale heffingen	3.093	3.160	3.118	23
Dekkingspercentage	100%	100%	100%	

Afval

De gemeente heeft een wettelijke inzamelplicht voor het afval van huishoudens. Gemeenten mogen op grond van artikel 15.33 van de Wet milieubeheer voor de inzameling van het afval een afvalstoffenheffing opleggen. Deze mag maximaal kostendekkend zijn. Opsterland werkt met gedifferentieerde tarieven, ook wel Diftar genoemd. Dat betekent dat niet iedereen evenveel afvalstoffenheffing betaalt. De hoogte van

de afvalstoffenheffing wordt bepaald door een vast deel per perceel en variabel het aantal keer dat uw container is geleegd. Vanaf 2026 is het variabele deel niet alleen afhankelijk van het aantal keer dat de container aan de weg wordt gezet. Ook van het aantal kilo's afval dat in de container zit bepaald de hoogte van het variabele deel. Deze manier van afval inzamelen wordt het Diftar+ systeem genoemd.

Voor 2027 stijgt het vaste tarief met € 8 van € 207 naar € 215. Het variabele tarief voor de grijze container blijft € 1 per lediging en wordt € 0,33 per kilo (was € 0,30 in 2026). Voor het bepalen van de gemiddelde afvalstoffenheffing gaan we er van uit dat de grijze container gemiddeld 13,5 keer per jaar aan de straat wordt gezet en gemiddeld 20 kilo weegt. Voor de groene container gaan we uit dat die gemiddeld 6 keer per jaar aan de straat wordt gezet. Dan bedraagt de gemiddelde afvalstoffenheffing afgerond € 324 per jaar (begroting 2026: € 307).

- Het tarief per perceel in 2027 is € 215 (2026: € 207)
- Het tarief per lediging en gewicht grijze container in 2027 is € 1 + 0,33ct per kilo (2026: € 1 + 0,30ct)
- Het tarief per lediging groene container in 2027 is € 1 (2026: € 1)

Berekening baten en lasten afval

	x € 1.000	Realisatie 2025	Begroting 2026	begroting 2027	Mut B26<>B27
totaal van de gemeentelijke lasten		3684	3.712	3.743	-31
totaal van de gemeentelijke baten: niet zijnde heffingen		-636	-479	-444	-35
Netto directe kosten taakveld		3.048	3.233	3.299	-66
indirecte kosten					
btw		760	732	733	-1
overhead en rente		18	18	18	0
kwijtscheldingen		77	100	80	20
netto indirecte kosten taakveld		855	850	831	19
totale lasten		3.903	4.083	4.130	-47
totale heffingen					
Afvalstoffenheffing		2161	2.617	2.812	-195
overig		0	0	0	0
nedvang		396	0	0	0
Afvalstoffenheffing restafval		1008	1.379	1.231	148
Afvalstoffenheffing gft		31	88	88	0
totale heffingen		3.596	4.084	4.131	-47
Dekkingspercentage		92%	100%	100%	

Omgevingsvergunningen

In onderstaande tabel staan de berekeningen van kostendekkendheid van de heffingen omgevingsvergunningen. De kostendekkendheid komt uit op 98%. De kostendekkendheid varieert jaarlijks door de omvang en het aantal van de bouwactiviteiten. De berekening van de tarieven geschiedt extracomptabel.

Bij de kosten zijn de directe personeelskosten en de materiële kosten opgenomen die samenhangen met het verstrekken van de diensten waarvoor leges geheven wordt. Denk hierbij aan de uren van de medewerkers bij Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) en team Ruimtelijke Ordening (RO). De basis voor de toerekening van deze kosten zijn de teamplannen en historische cijfers. De overhead wordt via een opslag op de directe personeelskosten toegerekend.

De BTW is niet als kostenelement mee te wegen, daar het overgrote deel van de kosten de eigen personele kosten betreft, waarvoor geen BTW verschuldigd is. De wel toerekenbare BTW maakt slechts een klein onderdeel uit van de kosten.

Berekening baten en lasten omgevingsvergunningen

	x € 1.000 Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
<i>Directe kosten</i>			
Totaal van de gemeentelijke lasten	902	690	623
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-	-	-
Netto directe kosten taakveld	902	690	623
<i>Indirecte kosten</i>			
Btw	-	-	-
Overhead en rente	222	153	191
Netto indirecte kosten taakveld	222	153	191
Totale lasten	1.124	843	814
<i>Totale heffingen</i>			
Heffingen	432	642	797
Totale heffingen	432	642	797
Dekkingspercentage	38%	76%	98%

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Lokale lastendruk

De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten laat het volgende beeld zien voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde van € 397.000 (1-1-'25). Voor de afvalstoffenheffing gaan we er van uit dat de grijze container gemiddeld 13,5 keer per jaar wordt aangeboden en een gemiddeld gewicht heeft van 20 kilo, terwijl de groene container gemiddeld 6 keer per jaar wordt aangeboden.

Lokale lastendruk

Voorbeeld: Meerpersoonshuishouden /Koophuis € 397.000

x €	2025	2026	2027
OZB-eigenaar	311	320	326
Afval vast	168	207	215
Afval variabel	81	101	109
Rioolheffing	259	259	259
Totaal Opsterland	820	886	909
Landelijk (bron: Coelo)	1.053	1.095	nb

De “Atlas van de lokale lasten 2026” (COELO) geeft voor onze gemeente het volgende rangnummer (nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 345 de hoogste):

- 2026: 42
- 2025: 11
- 2024: 24
- 2023: 49

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Kaderstellende documenten

- Beleidskader reserves en voorzieningen
- Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien

Risicobeheersing

In onderstaande tabel benoemen we de risico's en schatten daarbij de factoren "kans" (dat het risico zich voordoet) en "invloed" (de impact als het risico zich voordoet) in. De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de "kans" en "invloed" een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandscapaciteit hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben. De grootste risico's, op basis van de invloed op de weerstandscapaciteit, zijn:

De belangrijkste risico's met de geschatte "kans" en de "invloed"

Risico	x €1.000	Kans	Max fin. effect	Invloed	Totaal risico
1	Afwijking inschattingen ramingen	30%	5.000	28%	1.500
2	Onzekerheid zorgvraag sociaal domein	45%	1.500	13%	675
3	Specifieke uitkeringen fluctueren en worden gekort	50%	1.000	9%	500
4	Macro-economische effecten (o.a. energieprijzen, renteontwikkeling, inkoop)	50%	1.000	9%	500
5	Effecten invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb)	45%	750	6%	338
6	Onzekerheid werving personeel	30%	1.000	6%	300
7	Mogelijke WW-verplichtingen personeel	25%	1.200	6%	300
8	Juridische procedures en schadeclaims bij ruimtelijke ordening	35%	750	5%	263
9	Financiële tegenvallers projecten (kapitaalslasten)	50%	400	4%	200
10	Borgstellingen	1%	18.187	3%	182
11	Tegenvallende resultaten grondexploitatie	15%	1.000	3%	150
12	Risico's informatievoorziening	1%	15.000	3%	150
13	Extreme weersomstandigheden en calamiteiten	3%	5.000	3%	150
14	Risico's verbonden partijen	5%	2.000	2%	100
15	Wet DBA (deregulering beoordeling arbeidsrelaties)	10%	600	1%	60
Totaal			54.387	100%	5.367

Toelichting op de risico's

- **Afwijking inschattingen ramingen:**

Door strakker te begroten wordt het risico op afwijkingen van de begroting groter. Er wordt niet zonder meer vanuit gegaan dat mogelijke ontwikkelingen zich voor zullen doen, door monitoring en tussentijdse rapportages.

- **Onzekerheid zorgvraag sociaal domein:**
Veel regeling in het sociaal domein kennen een open einde karakter. Dat betekent dat we nooit zeker zijn van de uiteindelijk zorg vraag. Bij een aantal regelingen kunnen we wel de instroom en zorgvraag beïnvloeden en bijsturen. Maar vooral bij jeugdzorg gerelateerde regelingen zijn onze beïnvloedingsmogelijkheden beperkt of ontbreken ze soms helemaal. In die gevallen bepalen derden zoals de rechtbank dat er zorg moet worden verleend en kunnen we als gemeente niks anders dan de rekening betalen.
- **Specifieke uitkeringen fluctueren en worden gekort:**
Een steeds groter deel van de inkomsten die de gemeente ontvangt zijn in de vorm van specifieke uitkeringen (SPuK's). De omvang van deze specifieke uitkeringen is niet constant. Ook zijn er kortingen aangekondigd (bezuinigingsmaatregel rijk) maar nog niet doorgevoerd. Elk jaar wordt de omvang van een SPuK opnieuw vastgesteld. Een specifieke uitkering kent vaak een bestedingsregiem. Om het te besteden is echter wel capaciteit nodig en deze is vaak niet zo flexibel als de mate en snelheid waarin een SPuK kan variëren. Het effect kan zijn dat een aanpassing in het lopende begrotingsjaar vaak niet meer is op te vangen door bij te sturen wat tot een negatief rekeningresultaat kan leiden.
- **Macro-economische effecten (o.a. energieprijzen, renteontwikkeling, inkoop)**
Het risico richt zich op effecten die nu niet te voorzien omdat ze op wereldschaal spelen. Maar als ze zich voordoen zijn ze onontkoombaar.
- **Effecten invoering omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb):**
De Omgevingswet en de Wkb zijn definitief ingevoerd. Een effect is dat door de wijziging een aantal legesinkomsten vervallen maar dat een deel van de werkzaamheden (o.a. registratie) wel moeten worden uitgevoerd. Omdat alleen voor de aanvragen na invoering van de nieuwe wetgeving de nieuwe legestarieven gelden. Naar verwachting neemt het risico in 2026 af omdat er steeds beter zicht komt op de werkzaamheden en dat vertaalt zich in een betere bepaling van de hoogte van de leges.
- **Onzekerheid werving personeel:**
De arbeidsmarkt is overspannen. Dat maakt het moeilijk om als gemeente tijdig nieuwe medewerkers aan te trekken. Ook het vasthouden van medewerkers is een uitdaging. Het mogelijk risico is dat er niet voldoende eigen personeel beschikbaar is voor het uitvoeren van het vastgestelde beleid. Om toch de doelen te realiseren is dan aanvullende inhuur noodzakelijk wat meer kosten met zich meebrengt dan eigen personeel.
- **Mogelijke WW-verplichtingen personeel:**
Als een arbeidsovereenkomst met wederzijdse goedkeuring wordt ontbonden of het contract niet wordt verlengd dan kan er sprake zijn van een WW-verplichting. De gemeente is hier niet voor verzekerd en is dus zelf WW-risicodrager. Op voorhand is niet bekend of en zo ja in welke mate er sprake is van een WW-verplichting en daarom is deze ook niet begroot.
- **Juridische procedures en schadeclaims:**
Besluiten over ruimtelijke ontwikkeling, vergunningen of herinrichting kunnen juridische geschillen opleveren met bewoners of bedrijven. Op dit moment heeft de gemeente niet altijd voldoende capaciteit in huis om gerechtelijke procedures grotendeels zelf te kunnen behandelen, daarvoor is externe expertise nodig. Het risico bestaat dat de geraamde middelen niet toereikend zijn.
- **Financiële tegenvallers projecten:**
Projecten kennen risico's. Deze risico's worden in de projecten zelf benoemd. Het risico op de risico's is niet financieel afgedekt in de projecten. Een aantal risico's, zoals hyperinflatie, rampen en oorlogen, zijn te generiek en daarom worden ze op een hoger niveau algemeen afgedekt. De reden

dat ondanks de omvang van het risico het effect beperkt is komt doordat de meeste projecten in 40 of 50 jaar worden afgeschreven. Hierdoor is het af te dekken risico een stuk lager, namelijk de uitzetting van de afschrijvingslast.

- **Borgstellingen:**
De gemeente staat borg voor de leningen die de Stichting Waarborg Woningbouw de woningcorporaties verstrekt. Deze borgstelling is in breed landelijk verband met alle gemeenten afgesproken. Het optreden van het risico is echter zeer beperkt.
- **Tegenvallende resultaten grondexploitaties:**
Het resultaat van de grondexploitaties is afhankelijk van de mate waarin er verkocht kan worden en of er gronden beschikbaar zijn. Ook externe ontwikkelingen zoals de stikstof problematiek en hogere bouwkosten kunnen het resultaat beïnvloeden.
- **Risico's informatievoorziening:**
Het gaat hier om algemene risico's m.b.t. informatievoorziening, te denken valt aan bijvoorbeeld datalekken en hacks. Dit kan ook onze gemeente treffen. Daarnaast kunnen er calamiteiten ontstaan gedurende de verbouw van het gemeentehuis die gevolgen hebben op de informatievoorziening. Wanneer dit zou gebeuren, kunnen daar financiële, bedrijfsmatige en/of juridische effecten zijn.
- **Extreme weersomstandigheden en calamiteiten:**
Extreem weer zoals storm of hevige neerslag met wateroverlast, of andere calamiteiten (grote brand, ramp) kunnen plotseling grote schade toebrengen aan de openbare ruimte en gemeentelijke eigendommen. Hoewel dergelijke gebeurtenissen weinig voorkomen, moet de gemeente rekening houden met de financiële impact ervan en paraat staan om effectief te kunnen reageren.
- **Risico's verbonden partijen:**
De gemeente is deelnemer in een aantal verbonden partijen die namens de gemeente opereren en taken uitvoeren. Als die uitvoering niet loopt zoals voorzien is het risico aanwezig dat de financiële bijdragen aan deze verbonden partijen groter worden dan vooraf begroot of ingeschat.
- **Wet DBA:**
Het mogelijk risico dat voortkomt uit strengere handhaving van de wet DBA (bijvoorbeeld een boekenonderzoek) door de belastingdienst. Dit kan eventueel leiden tot naheffingen en mogelijke boetes.

Weerstandsvermogen

Beheersing van de hiervoor genoemde risico's

Financiële consequenties die voortvloeien uit het actueel worden van bovengenoemde risico's worden opgenomen in de jaarstukken (verantwoording) en komen via het resultaat ten laste van de algemene reserve. Zoals hierna aangegeven is het niveau van de algemene reserve voldoende.

Bepalen weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op € 5,4 miljoen. De weerstandscapaciteit is € 29,9 miljoen. Dit betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico's het hoofd te bieden. Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen namelijk de post onvoorzien (€ 37.500). In onderstaande tabellen wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit en het verloop van de algemene reserve weergegeven. De bedragen zijn geactualiseerd tot het moment van opstellen van de begroting.

Het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico's geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico's kunnen dekken.

Incidenteel weerstandsvermogen	x € 1.000
Algemene reserve ultimo 2025	25.678
Mutaties 2026	-
Resultaat 2025	4.242
Resultaatbestemming	-
Totaal algemene reserve	29.921
Totaal incidenteel weerstandsvermogen 1-1-2027	29.921

Kengetallen

Kengetallen hebben een signalerende functie, geven inzicht in de financiële positie en over de weerbaarheid en wendbaarheid van een gemeente. Ons streven is minimaal te voldoen aan categorie B. Over het algemeen kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Als de uitkomst van één van de kengetallen uit de pas schiet, wil dat niet zeggen dat we financieel niet (langer) gezond zijn. Het is een mogelijke indicatie dat er (aanvullende) beheersmaatregelen moeten worden getroffen of de maatregelen moeten worden herijkt.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote			
a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	Eerste jaar en meerjarig > 0%	Begroting en meerjarig 0%	Begroting en meerjarig < 0%
Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%

Kengetallen	Realisatie 2025	Begroting 2026 (excl wijzigingen)	Begroting 2026 (incl wijzigingen)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Netto schuldquote							
a. zonder correctie doorgeleende gelden	19%	39%	57%	65%	95%	108%	105%
b. met correctie doorgeleende gelden	19%	39%	57%	65%	95%	108%	105%
Solvabiliteit	46%	45%	46%	35%	34%	29%	26%
Structurele exploitatieruimte	1,8%	0,4%	0,7%	0,0%	-2,0%	-2,4%	-1,5%
Grondexploitatie	0,7%	0,1%	1,2%	1,3%	0,1%	-0,3%	-0,3%
Belastingcapaciteit	78%	84%	81%	83%	83%	83%	83%

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie:

Netto Schuldquote

We verwachten dat de netto schuldquote in 2027 stijgt ten opzichte van 2026. De schuldquote van Opsterland bevindt zich binnen de in de theorie genoemde (en door de VNG gehanteerde) grens van 130 procent.

Netto Schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden)

Het kengetal van de netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden) is bij Opsterland nagenoeg gelijk aan het kengetal netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

We verwachten dat de solvabiliteit van de gemeente daalt ten opzichte van de begroting 2026. Solvabiliteit is de verhouding tussen leningen en eigen vermogen (reserves). De daling komt doordat de gemeente de komende jaren een of meerdere leningen moet aantrekken om het investeringsprogramma uit te voeren. Het solvabiliteitspercentage is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen wordt gedekt. Een negatief percentage houdt in dat structurele lasten incidenteel gedekt worden. Het kengetal drukt dus niet uit of sprake is van een begrotingstekort of –overschot. Een overzicht van de incidentele lasten en baten is opgenomen in de financiële begroting.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in de waarde van de gronden ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Het percentage geeft aan dat Opsterland geen bovenmatige risico's op de grondexploitaties loopt afgezet tegen de omvang van de begroting. Daar komt bij dat de gemeente met de algemene reserve ook nog over voldoende weerstandsvermogen beschikt.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend met de tarieven voor een meerpersoonshuishouden. Bij een percentage hoger dan 100 zijn de woonlasten hoger dan het landelijk gemiddelde. Bij een percentage lager dan 100 zijn ze lager. De woonlasten bevinden zich op een stabiel en landelijk gezien laag niveau.

Frauderisico's en continuïteit

Bij de beoordeling van de continuïteit is sprake van formele continuïteit en een materiele beoordeling.

De formele continuïteit gaat over het voortbestaan van de organisatie. Op dat vlak heeft het Rijk harde waarborgen getroffen. De continuïteit staat niet ter discussie. In het uiterste geval kan een artikel 12 Financiële-verhoudingswet besluit genomen worden. Daar is bij de gemeente Opsterland geen sprake van.

Materieel kan het wel zo zijn dat activiteiten niet of anders moeten worden vormgegeven. Dat kan leiden tot aanpassing in taken, activiteiten, beleid, projecten of doelstellingen. Politieke keuzes daarin kunnen leiden tot bijvoorbeeld afwaardering van activa of de noodzaak om voorzieningen te treffen. Als dat grote financiële effecten heeft, moeten deze punten in de jaarstukken (continuïteitsbeoordeling of risicoparagraaf) worden betrokken.

Om misbruik en oneigenlijk gebruik te constateren is er misbruik en oneigenlijk gebruik beleid. Het misbruik en oneigenlijk gebruik beleid wordt actueel gehouden en jaarlijks toegepast. Om fraude te kunnen constateren zijn er frauderisicoanalyses en controles. Bij de jaarstukken worden de bevindingen weergegeven.

Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van een groot deel van de openbare ruimte. Deze ruimte is opgebouwd uit onze kapitaalgoederen. Dit zijn onder andere de wegen, riolering, bruggen, verlichting, openbaar groen en gebouwen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen heeft invloed op de beleving door inwoners, bezoekers en ondernemers bij hun activiteiten in de openbare ruimte. Daarnaast vertegenwoordigen de kapitaalgoederen een aanzienlijke waarde en brengt vroegtijdige vervanging onnodige kosten met zich mee. Het is daarom belangrijk dat we goed op deze kapitaalgoederen passen om de leefbaarheid en veiligheid te waarborgen en kapitaalverlies te voorkomen.

De kaders voor het onderhouden van de arealen verhardingen, openbare verlichting, civiele kunstwerken en het openbare groen zijn vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik; netjes waar het moet, sober waar het kan. Hierin is gezocht naar een verantwoorde balans tussen kosten enerzijds en een prettige leefomgeving anderzijds.

De kaders voor het beheer en onderhouden van de riolering en daarbij horende (zuiverings)installaties zijn vastgelegd in het Gemeentelijke Watertakenprogramma 2025-2029. Naast de verankering van de zorgplicht voor de inzameling van het afvalwater, hemelwater en grondwater voorziet het plan in kaders voor de klimaatadaptatie en andere gemeentelijke watertaken.

Het gemeentelijke vastgoed dat nog in overeenstemming met de functie in gebruik is wordt in stand gehouden door preventief onderhoud binnen de daarvoor gestelde bestek kwaliteit.

Kaderstellende documenten

1. Gemeentelijk watertakenprogramma 2025-2029
2. Gladheidbestrijdingsplan Opsterland 2025 'struie dêr't it moat' en 'net struie dêr't it kin'
3. Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2021-2025
4. Biodiversiteitsplan 2026-2030 'Rûch is it nije kreas'
5. Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 'Bereikbaar zijn en blijven' (GVVP)
6. Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010

Legenda ambitie kapitaalgoederen

	Technische staat (Heel)	Verzorging (netheid)	Rapportcijfer
Zeër hoog	Perfect, heel, niets kapot	Brandschoon	9,5-10
Hoog	Weinig op aan te merken	Schoon	7,5-9,4
Basis	Lichte schade, een en ander op aan te merken	Matig schoon, niet storend	5,5-7,4
Laag	Duidelijk schade, veel op aan te merken	Vuil, storend	3,5-5,4
Zeër laag	Ernstige schade, kapot, onveilig	Zeër vuil, duidelijk, storend	0-3,4

Verharding en openbare verlichting

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

De gemeente heeft ongeveer 2,81 miljoen m2 verharding in beheer. Deze bestaat voor 51% uit dicht asfaltbeton, 41% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.), 3 % cementbeton en 5% overige soorten

verharding. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 175 mln. In de gemeente staan ongeveer 4.400 lantaarnpalen, waarvan 4.121 in beheer en eigendom van de gemeente. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VvE's. De ondergrondse infrastructuur die hierbij hoort is voor het grootste deel in eigendom van netbeheerder Liander. Van het areaal bestaat ongeveer 80% uit energiezuinige LED-armaturen. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer € 6 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal van verhardingen en openbare verlichting weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Verharding en openbare verlichting

	Omvang	Kwaliteitsambitie						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Rijbanen	204 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkeerstroken / overig	17 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Fietspaden	26 ha	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden	34 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Openbare verlichting	4.121 stuks	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Toekomst

Uit de laatste inspectie is naar voren gekomen dat het areaal er op plaatsen onvoldoende bijligt. Op deze plekken zijn schadebeelden geconstateerd die volgens de verwachte levensduur van de betreffende wegvakken niet zijn voorzien. Deze schades zijn voornamelijk aangetroffen op de wegen in het westen van de gemeente (veengronden) en zijn gerelateerd aan de lange droge periodes van de afgelopen jaren. We blijven deze schadebeelden nauwlettend monitoren en voeren proeven uit om ervaring op te doen met lichtere wegen.

Riolering

Kerncijfers

De gemeente is voor een (groot) deel verantwoordelijk voor de inzameling, transport en verwerking van afvalwater, hemelwater en grondwater. Hiervoor zijn drie verschillende systemen in de gemeente aanwezig: vrijevervalriolering, drukriolering en individuele systemen voor de behandeling van afvalwater (IBA's). Van de vrijevervalriolering bestaat nog ongeveer 70% uit een gemengd systeem. Bij de rest is sprake van scheiding tussen hemelwater (HWA) en afvalwater (DWA). Het totale systeem vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 186 mln.

In de tabel hieronder is een overzicht weergegeven van het volledige areaal.

Riolering

	Omvang
Vrijevervalriolering	235 km
Straat- en trottoirkolken	12.500 stuks
Bergbezinkvoorzieningen	5 stuks
Overstorten	39 stuks

Riolering	
Drukriolering / persleiding	138 km
Minigemalen	538 stuks
Hoofdgemaal	28 stuks
Tunnelgemaal	6 stuks
IBA-systeem (individuele behandeling afvalwater)*	114 stuks

Kwaliteitsambitie

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het Gemeentelijke Watertakenprogramma 2025-2029. Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Kwaliteitsambitie Riool

		Centrum	Woongebied	Bedrijventerrein	Buitengebied
Afvalwater	Inzameling	Basis	Basis	Basis	Basis
	Transport	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog
Hemelwater	Inzameling (overtollig)	Hoog	Hoog	Hoog	nvt
	Verwerking (in riolering)	Basis	Basis	Basis	nvt
	Verwerking (in openbare ruimte)	Basis	Basis	Basis	nvt
Grondwater	Inzameling	Basis	Basis	Basis	nvt
	Verwerking	Basis	Basis	Basis	nvt

Toekomst

De voorziening geeft voldoende dekking voor de uitvoering van de gestelde ambities. Bij de te nemen onderhoudsmaatregelen wordt rekening gehouden met de klimaatverandering. Gestreefd wordt naar het voorkomen of beperken van wateroverlast en hittestress.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

In de gemeente liggen twee grote vaarroutes. De civiele kunstwerken die hierbij horen zijn deels in beheer en eigendom van de gemeente. Daarbuiten zijn diverse (kleinere) civiele kunstwerken. Van drie tunnels die in eigendom zijn van de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat heeft de gemeente het dagelijkse beheer. Het totale areaal vertegenwoordigt een vervangingswaarde van ongeveer € 165 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor de civiele kunstwerken weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Civiele kunstwerken

	Omvang	Kwaliteitsambitie						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bruggen (vast)	31 stuks	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	Basis	Basis
Bruggen (hout)	85 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	Basis

Civiele kunstwerken

Bruggen (beweegbaar)	17 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	Basis	Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen	33 stuks	Basis	N.v.t.	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Basis
Waterwerken	7 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Tunnels*	7 stuks	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Kademuren	6838 m1	Basis	N.v.t.	Basis	Basis	N.v.t.	N.v.t.	Basis
Beschoeiingen	5791 m1	N.v.t.	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis	N.v.t.	Basis

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2040 betreft de theoretische vervanging ongeveer €19 mln. Op dit moment is er geen sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen.

Groen

Kerncijfers en kwaliteitsambities

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De werkzaamheden aan het openbaar groen worden deels uitgevoerd door de eigen dienst en Caparis.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor groen weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Openbaar groen

Omvang Kwaliteitsambitie

		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bomen	51.337 stuks	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Natuurlijke beplanting	9.600 are	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)
Cultuurlijke beplanting	702 are	Laag	Hoog	Laag	Basis	Basis	Basis	Basis
Hagen	106 are	Basis	Hoog	Laag	Basis	Laag	Basis	Basis
Gras	30.338 are	Laag (bio)	Hoog	Laag (bio)	Basis	Laag (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)
Bermen		Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	N.v.t.	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watergangen (waterlopen en sloten)	442 km	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watervlakte (vijvers)	1.423 are	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Parkmeubilair	559 stuks	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Gebouwen

Kerncijfers en beheer

De gemeente heeft divers vastgoed in eigendom en beheer en heeft een herbouwwaarde van ongeveer € 63 mln. Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit 'instandhouding'. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin het zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de

gestelde bestek kwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd. Deze gebouwen zijn meestal al geheel afgeschreven, als dit niet het geval is, is de boekwaarde lager dan de marktwaarde.

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar. Er is jaarlijks een zodanige dotatie aan de voorziening dat deze toereikend is voor het gemiddelde van het planmatig onderhoud voor de komende 10 jaar. In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor gebouwen weergegeven.

Gemeentelijk vastgoed

	Omvang
Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	16
Monumentaal	8
Voormalige scholen en leegstaande gebouwen	6
Opvang Oekraïners	5
Dorpshuizen	7
Overig	14
Totaal	67

Toekomst

Overbodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Financiering

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien van voldoende vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en de gemeente te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Kaderstellende documenten

- Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2025).
- Nota reserves en voorzieningen (2025).

Beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Het college zorgt daarbij voor:

- Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van tijdelijke overtollige gelden.
- Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
- Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
- Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Rentelasten, rentebaten, renteverdeling

De door de gemeente betaalde en ontvangen rente wordt per saldo verantwoord op Algemene dekkingsmiddelen.

Financieringsbehoefte

De financieringsbehoefte is vastgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Voor komend jaar wordt verwacht dat er een nieuwe langlopende lening aangetrokken moet te worden. Dit is noodzakelijk om de met de investeringen verbonden kasuitgaven te kunnen doen.

Renteverwachtingen 2027

Een belangrijke variabele bij de uitvoering van het financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling. De keuze tussen korte en lange looptijden wordt mede bepaald door de verwachte renteontwikkelingen. Het gewogen gemiddelde rentepercentage voor nieuw aan te trekken leningen in 2027 is 3,5%.

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Het college zorgt ervoor dat de gemeente verantwoord en goedkoop financiert binnen de gegeven normen.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in, dat maximaal 8,5% van de totale begroting met kort geld gefinancierd mag zijn. Voor 2027 is dit voor onze gemeente maximaal € 9,0 miljoen (2026 € 8,6 miljoen). Normaliter wordt

getracht tot aan de kasgeldlimiet via kortlopende leningen te financieren omdat de rente voor kortlopende leningen lager is dan die van langlopende leningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm houdt in dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan een renteherziening onderhevig mag zijn. Dit betekent dat we maximaal over € 21 miljoen renterisico mogen lopen. Het totaal op de huidige langlopende leningen af te lossen bedrag in 2027 bedraagt € 2,3 miljoen. We voldoen aan de renterisiconorm.

Renteschema

Door toepassing van de rente-omslagmethode worden de rentelasten aan de hand van de stand van de investeringen toegerekend aan de producten in de themabegroting. De achterliggende gedachte is hierbij dat de gehanteerde omslagrente een reëel percentage is. Zodra de afwijking tussen de gehanteerde omslagrente en de werkelijke rentelast groter wordt dan 25% wordt de gehanteerde omslagrente aangepast.

Renterisiconorm - vaste schuld

	x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Omvang begroting (stand primaire begroting)		105.803	106.409	104.226	104.781
Grondslagpercentage		20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm		21.161	21.282	20.845	20.956

Renteherziening

	0	0	0	0
Aflossingen	2.300	3.300	4.300	4.800
Rente risico	2.300	3.300	4.300	4.800

Toets renterisico

Renterisiconorm	21.161	21.282	20.845	20.956
Totaal rente risico	2.300	3.300	4.300	4.800
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	18.861	17.982	16.545	16.156

Liquiditeiten

Ook in de toekomst zullen wij een beroep moeten blijven doen op de kapitaalmarkt. Aan de hand van de vastgestelde begroting 2027 wordt een meerjarige liquiditeitenplanning opgesteld. Op deze wijze hebben we sturing op onze financieringsbehoefte en de daaraan verbonden kosten.

Bedrijfsvoering

De hoofdpunten van beleid worden beschreven in de programma's van de begroting. Het realiseren van die beleidsdoelen kan alleen met de inzet van diverse middelen als personele inzet, financiële middelen en administratie, communicatie, ICT, onderzoek, informatievoorziening en archivering, juridische adviezen, inkoop, huisvesting en andere ondersteunende faciliteiten. De inzet dient effectief, efficiënt en integer te zijn.

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling daarvan hangt nauw samen met vraagstukken rondom sturing en control. Met de woorden: "zijn we in control" wordt bedoeld of de besturing van de ambtelijke organisatie beheerst wordt. Lopen de processen zoals ze moeten lopen en zijn ze efficiënt ingericht, worden de processen en de kosten beheerst en zijn (financiële) risico's benoemd, zijn risicobeheersmaatregelen tijdig getroffen, zijn de te behalen resultaten helder en smart geformuleerd, boeken we de resultaten die zijn afgesproken, wordt er op de juiste momenten verantwoording afgelegd? Al deze zaken hebben permanent aandacht.

Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het beter en goedkoper? In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belangrijkste ontwikkelingen die in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen.

Kaderstellende documenten

- Organisatiebesluit (2024)
- OWO-Visie (2021)
- Nota inwonersparticipatie Opsterland - Troch it dwaan wurdt men better 2025
- Participatieverordening gemeente Opsterland (2025)
- Bestuursovereenkomst OWO-samenwerking 2024
- Inkoop en aanbestedingsbeleid OWO 2018
- Uitvoeringsnotitie inkoop en aanbestedingen 2021
- Normenkader rechtmatigheid (wordt jaarlijks door het college vastgesteld)

Personeel en organisatie

De organisatie wordt gevormd door de mensen die er werken. Zij maken het verschil. We willen een organisatie zijn waar medewerkers met plezier werken. Zodat we samen maatschappelijk effect in Opsterland kunnen realiseren.

Daarom blijven we ook in 2027 investeren in ons (toekomstig) personeel. Aantrekkelijk werkgeverschap, doelgerichte werving, ontwikkeling en behoud van onze medewerkers blijven belangrijke thema's. Zonder medewerkers geen producten en diensten. Daarmee zijn zij een van de belangrijkste randvoorwaarde om te kunnen doen wat we afspreken in deze begroting. Daarbij moet er, ook in 2027, een evenwicht zijn tussen de uit te voeren taken en de beschikbare capaciteit. Bij een juiste balans met een gezonde werkdruk en voldoende capaciteit in een organisatie waar het fijn is om te werken, kunnen we onze begrotingsdoelen waarmaken.

In onze gemeentelijke organisatie staat goed werkgeverschap centraal. We geloven dat gezondheid daar onlosmakelijk mee verbonden is. Daarom streven we naar een veilige, stimulerende werkomgeving waar iedereen zich welkom voelt, zich fysiek, mentaal en sociaal goed kan ontwikkelen en waarbij we samen de maatschappelijke effecten realiseren.

Ons ziekteverzuim ligt met 5% rond het landelijke gemiddelde voor gemeenten van onze omvang. Om dat zo te houden en zelfs te verlagen zetten we gericht in op verzuimreductie, in samenwerking met de

betrokken teams en onze arbodienst.

We blijven ons in 2027 positief onderscheiden als aantrekkelijk werkgever in onze regio. We willen ons hierbij richten op de latent werkzoekende; iemand die niet actief op zoek is naar werk, maar wel openstaat voor iets nieuws als zich een mooie kans voordoet.

Door structureel en actief te communiceren met de arbeidsmarkt blijven we nieuwe sollicitanten aantrekken. Naast het extern aantrekken van nieuwe krachten, wordt ingezet op het behoud van huidige talentvolle medewerkers door het creëren van meer doorstroommogelijkheden.

In de begroting 2027 wordt het personeelsbudget met € 0,74 miljoen verhoogd als gevolg van loonontwikkelingen (CAO). Dit is exclusief de nieuwe fte's die voortvloeien uit de ambitie van het coalitieakkoord en nieuwe taken en werkzaamheden. Die zijn aanvullend in de begroting opgenomen.

Het beleid en het streven is om taken met eigen personeel te vervullen en het budget (salarisbudget of projectbudget) leidend te laten zijn. Wanneer dit niet mogelijk is, vindt inhuur plaats. Daarom vindt inhuur dan ook plaats in geval van specifieke vacatures, incidentele ondersteuning, niet aanwezige expertise, projecten en vervanging in verband met ziekte of andere redenen.

In 2025 heeft de raad een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor de verbouw van het gemeentehuis. Met deze verbouwing willen we de noodzakelijke aanpassingen aanbrengen om alle problemen op te lossen voor inwoners/klanten, bestuur en medewerkers op het gebied van veiligheid, arbo en duurzaamheid. De verbouw is ook een noodzakelijk onderdeel van aantrekkelijk werkgeverschap. Met deze verbouwing maken we het gemeentehuis weer klaar voor de toekomst. Gedurende het traject wordt de raad op verschillende momenten geconsulteerd of geïnformeerd. Het jaar 2027 staat vooral in het teken van het komen tot een definitief en technisch ontwerp, het aanbesteden van uitvoerende partijen en het maken van een plan om tijdens de verbouwing/herinrichting te kunnen blijven werken.

Informatiebeveiliging en privacy

Informatiebeveiliging en privacy worden de komende jaren een steeds belangrijker onderdeel van de bedrijfsvoering binnen gemeenten en andere (overheids)organisaties. Met ingang van 15 augustus 2026 is de Cyberbeveiligingswet (Cbw) namelijk van toepassing voor de overheid en andere belangrijke sectoren (energie, bankwezen, vervoer). Het doel van de wet is om de overheid en de andere aangewezen sectoren digitaal weerbaarder te maken, zodat incidenten en misbruik van gegevens binnen deze sectoren worden voorkomen of beperkt.

De Cbw introduceert een nieuw pakket aan verplichtingen op het gebied van informatiebeveiliging om de informatiebeveiliging te versterken: de *Baseline Informatiebeveiliging Overheid 2* (BIO2). Gemeenten werkten al met de voorganger hiervan, de BIO1. De verplichtingen in de BIO2 bouwen grotendeels voort op de bestaande eisen en vormen daarmee een doorontwikkeling van de BIO1. Naast strengere beveiligingseisen introduceert de Cbw ook nieuwe verplichtingen. Een belangrijk voorbeeld hiervan is de *meldplicht*. Deze meldplicht draagt eraan bij dat gemeenten niet alleen individueel, maar ook als overheid als geheel beter kunnen reageren op incidenten om misbruik van systemen of gegevens te voorkomen.

Zowel binnen de eigen organisatie als in OWO-verband werken we intensief aan het versterken van onze digitale weerbaarheid. In de eerste plaats om incidenten te voorkomen, en in de tweede plaats om snel en doelmatig te reageren als een incident zich wel voordoet. Met de ENSIA-audit leggen gemeenten jaarlijks verantwoording af over de informatiebeveiliging. Delen van de audit worden getoetst door een onafhankelijke IT-auditor. Ook in 2027 wordt de ENSIA-audit uitgevoerd.

Wet Open Overheid (Woo)

De Wet open overheid (Woo) kent drie doelstellingen:

1. het openbaar maken van informatie op verzoek.
2. het actief openbaar maken van informatie.
3. het in goede, geordende en toegankelijke staat brengen en houden van alle overheidsdocumenten.

Ook de Archiefwet geeft aan dat overheidsdocumenten in goede en geordende staat moeten zijn.

Komende periode gaan we kijken hoe we het publicatieproces (het actief openbaar maken) verder willen vormgeven. Tegelijkertijd komt daarbij de beoordeling of onze informatie goed, geordend en toegankelijk genoeg is, of dat hier nog verbeteringen nodig zijn. Tot slot zal ook het openbaar maken op verzoek worden geactualiseerd met de resultaten uit de twee andere doelstellingen.

Eenvoudig gezegd; informatie wordt beter beschikbaar.

Bij het openbaar maken op verzoek lopen we er in de praktijk tegen aan dat documenten niet altijd volgens de geldende standaarden en procedures worden vastgelegd. Hierdoor kost het bij elkaar zoeken van de benodigde informatie soms veel tijd.

Woo verzoeken hoeven op dit moment nog niet actief openbaar gemaakt worden. Daarvoor worden in 2027 acties ondernomen om ons hierop voor te bereiden door een publicatieproces in te richten en een Woo-portaal. Daarnaast wordt gewerkt aan bewustwording rondom de Woo. Dit doen we door te wijzen op het belang van goede informatiehuishouding en het volgen van de wettelijke procedures, maar ook bewustwording over wat we schrijven.

Voor de actieve openbaarmaking gaan we, voor de categorieën die nog geen eigen (geautomatiseerd) publicatiekanaal hebben (zoals het Raadsinformatiesysteem (RIS) en de wet- en regelgeving), werken aan een uniform publicatiekanaal (een Woo-portaal) met bijbehorende publicatieprocessen en informatiehuishouding. Al bestaande publicaties gaan we niet aanpassen, tenzij dit wordt vereist vanuit de wetgeving.

Sturing en beheersing

Doelmatigheid en doeltreffendheid

Om vast te stellen of gevoerd beleid doelmatig en doeltreffend is uitgevoerd zijn de maatregelen waar mogelijk zo geformuleerd dat het beleid kan worden getoetst. Ook worden er diverse onderzoeken uitgevoerd om te bepalen of ons beleid wel doelmatig en doeltreffend is. Daarbij gaat doelmatigheid over onze werkprocessen: deze moeten zo slim mogelijk zijn ingericht. Doeltreffendheid gaat over onze doelen: deze willen we graag halen.

Voor 2027 worden de volgende onderzoeken uitgevoerd:

Programma	Onderwerp
1	Evaluatie Integraal veiligheidsbeleid 2024-2027
2	Evaluatie Strooi- en schuifbeleid
6	Evaluatie onderwijs en extra onderwijsgerelateerde ondersteuning op de BHS.
6	Evaluatie Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)-aanpak
7	Evaluatie Watertakenprogramma

Rechtmatigheid

Sinds de Jaarstukken 2023 geeft het college aanvullend een rechtmatigheidsverantwoording af. In de rechtmatigheidsverantwoording licht het college toe in hoeverre het begrotings-, voorwaarden- en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium het afgelopen jaar zijn nageleefd.

De kaderstelling voor de rechtmatigheid is gegeven in wetten en verordeningen die door de raad in het normenkader zijn opgenomen en jaarlijks wordt vastgesteld.

Voor de monitoring en toetsing is er een interne controle ingericht. De interne controle wordt volgens het met de accountant afgestemde controleplan uitgevoerd. Daarbij wordt getoetst of de uitvoering van alle financiële beheershandelingen (recht, hoogte en duurbepalingen) voldoen aan dit normenkader. Alle rechtmatigheidsbevindingen boven de rapportagetolerantie verantwoorden we in de Jaarstukken in de paragraaf Bedrijfsvoering. De accountant beoordeelt de rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening op getrouwheid. Dat betekent dat de accountant controleert of de uitspraken in de rechtmatigheidsverantwoording een getrouw beeld geven.

Verbonden partijen

In de verschillende programma's worden maatschappelijke effecten beoogd die (mede) door externe organisaties worden verwezenlijkt. In een aantal daarvan heeft de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang. In deze paragraaf wordt van deze organisaties een overzicht gegeven.

Definitie verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

Van een financieel belang is sprake als:

- Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat.
- De gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een bestuurlijk belang als de burgemeester, een wethouder of een raadslid van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie op en de beleidsvoornemens betreffende verbonden partijen

De gemeente heeft met het oog op het beperken van regelgeving geen afzonderlijke Kadernota verbonden partijen vastgesteld. Visie en beleid op verbonden partijen zijn daarom terug te vinden in deze paragraaf.

De gemeente voert overheidstaken uit en wil doelen bereiken in de samenleving. Dit moet effectief en efficiënt. In een aantal gevallen kan de gemeente deze taken en/of doelen niet of moeilijk zelf uitvoeren en is er een noodzaak om met andere gemeenten, provincie of waterschap samen te werken. De gemeente Opsterland voert hierbij een terughoudend beleid. Verbonden partijen worden alleen aangegaan als dit door de wet verplicht wordt gesteld of als er een ondubbelzinnig gemeentelijk belang is, gerelateerd aan grensoverschrijdende belangen en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de taken.

Bij deelname aan een verbonden partij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De op te richten verbonden partij moet bij uitstek het instrument zijn om het gemeentelijke doel te realiseren.
2. Er moet een gedegen afweging plaatsvinden over de vorm van de verbonden partij (praktisch en beperken van bestuurlijke drukte).
3. De verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet helder en duaal omschreven worden.
4. Bij het aangaan van verbonden partijen moet volstrekte duidelijkheid bestaan over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen, winst- en risicoverdeling en te leveren (toetsbare) prestaties.
5. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de inzichtelijkheid en beheersbaarheid van (financiële) risico's.
6. Er moeten voldoende waarborgen in de regeling worden opgenomen voor democratische legitimatie (bij overdracht raadsbevoegdheden) en voor controle en beïnvloeding door o.a. inzichtelijke en transparante begrotingen en verantwoordingen, het verstrekken van relevante

en adequate informatie (nieuwsbrieven en tussenrapportages) en door controlemechanismen als financiële adviescommissies en rekenkameronderzoek.

Kaderstellende documenten

De diverse gemeenschappelijke regelingen en daaraan ten grondslag liggende collegebesluiten en raadsbesluiten.

Overzicht verbonden partijen

Lijst verbonden partijen

- 1) Gemeenschappelijke regelingen:
 - a) Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden (P2 en P7)
 - b) Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou (P8)
 - c) Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten (P6)
 - d) Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden (P5)
 - e) Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden (P8)
 - f) Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten (P8)
- 2) Vennootschappen:
 - a) Caparis NV te Drachten (P6)
 - b) NV Afvalsturing Fryslân (P7)
 - c) NV Fryslân Miljeu (P7)
 - d) NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag (P0)

Verbonden partij / Gemeenschappelijke Regelingen	Opsterland	Openbaar belang (doel)	Risico's (inhoud en/of financieel)
Centrumregeling Sociaal Domein Friese Gemeenten	Portefeuillehouderoverleg Algemeen en Midden Portefeuillehouderoverleg Jeugdwet Portefeuillehouderoverleg WMO (wethouder Oosterwoud)	Binnen de Centrumregeling Sociaal Domein Friese Gemeenten (uitvoeringsorganisatie Sociaal Domein Friesland (SDF)) werken de Friese gemeenten samen aan de inkoop van specialistische jeugdhulp en het bijbehorende contractbeheer. Het algemene doel van de regeling is specialistische zorg en ondersteuning leveren aan inwoners van alle Friese gemeenten.	Als het SDF de afspraken over de begroting niet haalt, krijgen de gemeenten achteraf alsnog de rekening gepresenteerd. Dit risico beheersen we intern door periodiek de uitgaven te monitoren en bij bestuurlijk en ambtelijk overleg input te leveren. Daarnaast bespreken we de begroting van het SDF in de planning- en controlcyclus van het SDF.
Veiligheidsregio Fryslân	Lid dagelijks bestuur /Portefeuillehouder financiën (burgemeester Bouwman) Lid bestuurscommissie Veiligheid (wethouder Oosterwoud) Lid bestuurscommissie Gezondheid (wethouder Oosterwoud)	Veiligheidsregio Fryslân (VRF) is een samenwerkingsverband van de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners. In de VRF werken zij samen aan brandweerbepaling, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Zo willen we (gezondheids)risico's zo veel mogelijk beperken en het beleid van gemeenten op het gebied van gezondheid en veiligheid bevorderen.	Als de VRF afwijkt van afspraken over de begroting, krijgen de gemeenten achteraf alsnog de rekening gepresenteerd. Dit risico beheersen we intern door bij bestuurlijk en ambtelijk overleg input te leveren. Daarnaast bespreken we de begroting en de jaarrekening van de VRF in de planning- en controlcyclus van de VRF. De prijsstijgingen gecombineerd met een takendiscussie blijven onderwerp van gesprek. Daarnaast heeft de VRF voldoende eigen vermogen om incidentele tegenvallers op te vangen.
Sociale Werkvoorziening Frys-	Lid algemeen bestuur	De taken vanuit de voormalige	Als gemeente zijn we verant-

Verbonden partij / Gemeenschappelijke Regelingen	Opsterland	Openbaar belang (doel)	Risico's (inhoud en/of financieel)
lân te Drachten	(wethouder Oosterwoud)	Wet sociale werkvoorziening (WSW) moeten door ons als gemeente worden uitgevoerd. Op basis van efficiency en financiële redenen zijn deze taken uitbesteed aan de GR. Vanaf 1 januari 2015 is nieuwe instroom in de WSW niet meer mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat de WSW alleen nog van kracht blijft voor de huidige werknemers met een vaste aanstelling.	woordelijk voor uitstaande geldleningen van de GR. Risico is afhankelijk van de CAO stijging en de Rijksvergoedingen
Recreatieschap Marrekrite te Uitwellingerga	Lid algemeen bestuur (wethouder Oosterwoud)	'De Marrekrite' bestaat sinds 1957 en is een samenwerkingsorgaan (GR) van de provincie Fryslân en bijna alle Fryske 'vaste wal' gemeenten. Marrekrite heeft als doel de recreatief-toeristische basisinfrastructuur in Fryslân zo goed mogelijk te laten functioneren, nadrukkelijk rekening houdend met de belangen van natuur en landschap. Zij richt zich met haar diensten zowel op de eigen inwoners (recreanten) als op bezoekende toeristen van buiten de provincie. Sinds de oprichting is het realiseren en onderhouden van aanlegvoorzieningen in het buitengebied de hoofdactiviteit. In 2012 is die taakstelling verbreed met activiteiten op 'land', waaronder het beheer en onderhoud van de provinciale fiets- en wandelknooppuntnetwerken. Deze en andere taken worden uitgevoerd door een compact team van 10 medewerkers, die deels op kantoor werken en die deels de buitendienst bemannen (7.5 fte). Daarnaast kan De Marrekrite vanouds terugvallen op een flink aantal trouwe vrijwilligers.	De omvang in deze deelname is beperkt. Het beschikbare eigen vermogen is groot, waardoor het risico voor de gemeente Opsterland verwaarloosbaar is.
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grouw	Lid algemeen bestuur Lid audit commissie (wethouder van Opzeeland)	Deelname aan de FUMO is wettelijk verplicht gesteld voor alle Friese gemeenten. Hiermee wordt beoogd de uitvoering van de milieuregelgeving te professionaliseren, te uniformeren en de afstemming met andere handhavingspartners (Justitie) te verbeteren. In het basistakenpakket is vastgelegd voor welke activiteiten (van bedrijven en instellingen) de FUMO haar werkzaamheden moet uitvoeren. De gemeente	De Gemeenschappelijke Regeling brengt een risico mee, dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten. Voor incidentiële risico's heeft de FUMO voldoende eigen vermogen beschikbaar. De ontwikkelingen op het gebied van VTH kunnen leiden tot een bijstelling van de deelnemersbijdrage.

Verbonden partij / Gemeenschappelijke Regelingen	Opsterland	Openbaar belang (doel)	Risico's (inhoud en/of financieel)
		blijft het bevoegd gezag.	
		De FUMO voert voor de gemeente gedeeltelijk het omgevingsrecht uit: de vergunningverlening en het toezicht van het milieucomponent van grote en complexe bedrijven en instellingen.	
Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden	Lid dagelijks bestuur (wethouder van Opzeeland)	Hûs en hiem is een samenwerkingsverband van 17 Friese gemeenten en heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân.	In feite loopt de gemeente geen risico. Kosten gemaakt door de commissie worden één-op-één in rekening gebracht bij de aanvrager. Daarnaast is de financiële positie van de regeling gezond. Wel is het zaak alert te blijven bij maatschappelijke ontwikkelingen.
Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten	Voorzitter directieraad Lid algemeen bestuur (burgemeester Bouwman) Lid directieraad Lid algemeen bestuur (wethouder van Opzeeland)	In de gemeenschappelijke regeling Bedrijvenpark Drachten Azeven exploiteren de gemeenten Smallerland en Opsterland gezamenlijk het bedrijventerrein. Alle beschikbare bouw kavels zijn in de verkoop. Jaarlijks worden de verkoopverwachtingen vastgesteld en zo nodig bijgesteld. Om te kunnen blijven voldoen aan de vraag naar bedrijventerreinen is in 2024 de uitbreiding Noord fase 3 in exploitatie genomen en is de grond verworven voor fase 4 die later in exploitatie wordt genomen. In 2025 is het werkingsgebied in Zuid uitgebreid met circa 10 hectare en is de grond hiervoor ook verworven.	Eind 2025 bedraagt het geïnvesteerd vermogen circa € 10 miljoen. Naar verwachting wordt dit in de jaren daarna terugverdiend door verkoop van bouw kavels. Als de verkopen in de komende jaren gaan tegenvallen dan is er een buffer van circa € 6 miljoen beschikbaar om eventuele verliezen/afboekingen op te vangen.

Vennootschappen en coöperaties	Opsterland	Openbaar belang (doel)	Risico's (inhoud en/of financieel)
Omrin: a. Afvasturing Friesland N.V. (Omrin) b. N.V. Fryslân Miljeu te Leeuwarden	Vertegenwoordiger AvA (wethouder van Opzeeland)	Omrin (Afvalsturing en Fryslân Miljeu) is het bedrijf van en voor gemeenten voor de reinigingstaken. Zij verwerkt het ingezamelde huishoudelijke afval en exploiteert de gemeentelijke milieustraat. Het bedrijf wil als totaaloplosser de gehele afvalketen bestrijken (van kringloop tot storten). Samen met de aandeelhouders wordt het beleid bepaald.	De risico's zijn beperkt. Op beleidsniveau is voor ons voldoende vertegenwoordiging en beslissingsbevoegdheid aanwezig. De onderneming heeft een gezonde financiële positie.
Bank Nederlandse gemeenten	Vertegenwoordiger AvA (wethouder Oosterwoud)	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven krediet te verstrekken aan of onder garantie van Nederlandse overheden. Daarmee speelt de bank een essentiële rol in de financiering van door overheden gewenste maatschappelijke investeringen. De aandeelhouders van de BNG zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.	De onderkende risico's voor de verbonden partij zijn minimaal. BNG publiceert op hun website het risicoprofiel. Daaruit blijkt dat door de topratings de bank in staat is tegen lage prijzen geld aan te trekken op de geld- en kapitaalmarkt. De BNG hanteert een strak kapitalisatiebeleid. De bank heeft een gezonde financiële positie.
Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân UA te IJlst	Vertegenwoordiger AvA (wethouder Koonstra)	Adequaat en betaalbaar beheer en onderhoud van openbare verlichting/ energievoorziening (en aanverwante zaken)/ laadinfrastructuur voor elektrische vervoersmiddelen en het behalen van financiële voordelen met de gezamenlijke inkoop van energie.	1. Risico met variabele energieprijzen is dat ze ook hoger kunnen uitvallen dan de prognose. 2. Vanuit economische overwegingen kan het minder rendabel zijn om nu in nieuwe zonneprojecten te investeren. Dit heeft te maken met de (huidige) lage stroomprijs. Hierdoor wordt de terugverdientijd langer dan 10 jaar, omdat de winst van de nieuwe eigen zonne-energie minder groot is dan bij een hoge energieinkoopprijs. 3. De overeenkomst is niet aanbested. Daarvoor is een wettelijke grondslag. Dit is artikel 2.24b van de Aanbestedingswet 2012. Daarin staat -samengevat- dat 'aanbestedende diensten' (zoals gemeenten, provincies en waterschappen) bij de uitvoering van hun taken kunnen samenwerken in een bestaande of op te richten rechtspersoon (zoals OVEF). De leden van OVEF kunnen zo één op één inkopen bij OVEF. Deze uitzondering wordt ook wel 'quasi-inbesteding' genoemd. OVEF heeft dit laten onderzoeken door Brackmann

Vennootschappen en coöperaties	Opsterland	Openbaar belang (doel)	Risico's (inhoud en/of financieel) (aanbestedingsspecialist).
Caparis N.V. te Drachten	Vertegenwoordiger AvA (wethouder Oosterwoud)	Het bieden van beschutte arbeid onder aangepaste omstandigheden aan de in de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en de Participatiewet bedoelde mensen met een arbeidshandicap. Praktisch werkt zich dit uit in het realiseren van dienstbetrekkingen, detacheringen en leerwerkplekken voor die mensen.	Opsterland is mede aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij Caparis NV. Door ons geringe aandeel (12,5%) in de NV is dit risico qua omvang beperkt. Onze invloed is groter dan het financiële aandeel: elk van de vier eigenaren hebben een gelijke stem in de AvA. Sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 is de instroom van werknemers in de WSW-regeling beëindigd. Hierdoor neemt het aantal medewerkers met een Wsw-financiering bij Caparis jaarlijks af. De groei van het aantal medewerkers vanuit de Banenafpraak en Beschut Werk is onvoldoende om deze daling te compenseren, waardoor het totale bestand aan doelgroepmedewerkers krimpt. De omvang van de werkzaamheden van de staforganisatie neemt echter niet evenredig af. Dit leidt tot een verslechtering van de verhouding tussen directe en indirecte kosten en vormt daarmee een risico voor een duurzame en gezonde bedrijfsvoering van Caparis.

bedragen * € 1.000

Financieel

Verbonden partij

Jaar*	Opsterland	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		(Prognose) financieel resultaat
		Bijdrage	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec
Centrumregeling Sociaal Domein Friese Gemeenten te Leeuwarden	2027	278	nvt	nvt	nvt	nvt
Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden	2027	3.966	10.689	10.706	94.780	105.753
Sociale Werkvoorziening Fryslân	2027	4	0	0	3.625	2.375
Recreatieschap Marrekrite te Uitwellingerga	2027	36	3.687	3.666	9.383	10.500
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou	2027	693	800	800	4.755	4.755
Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden	2027	-	491	491	389	369
Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten	2027	0	6.470	5.232	max 6.800	max 6.800
Vennootschappen en coöperaties *		Werkelijk dividend				
Omrin:	2025*	35	83.562	84.068	131.694	131.702
a. Afvalsturing Friesland N.V. te Leeuwarden						
b. N.V. Fryslân Miljeu te Leeuwarden	2025*	24	13.030	15.605	30.506	40.629
Bank Nederlandse gemeenten te Den Haag	2025*	94	4.777 mln	4.883 mln	123.164 mln	110.701 mln
Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân UA te Ijlst	NB	NVT	NB	NB	NB	NB
Caparis N.V. te Drachten	2025*	0	6.260	3.783	20.720	19.298

Stichtingen en verenigingen *

* geprognostiseerde balansen niet aanwezig, derhalve meest recente jaarcijfers opgenomen

Grondbeleid

De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid. Dit beleid staat ten dienste van de programma's 3 Economie (bedrijventerreinen) en 8 Bouwen, Wonen en Gronden (niet-bedrijventerreinen). Volgens de nota Grondbeleid wordt de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks vastgelegd in de paragraaf grondbeleid.

In de begroting zijn de baten en lasten van de bouwgrondexploitatie, en de daarmee samenhangende financiële risico's, als incidenteel opgenomen. Doordat (bouw-)grond een grote (boek-)waarde vertegenwoordigt, heeft het grondbeleid invloed op het weerstandsvermogen (hoogte van eigen vermogen). Door de grond marktconform te waarderen en door voorzieningen te vormen voor verwachte tekorten, zijn de financiële risico's beheersbaar.

In de nota Grondbeleid 2025 is vastgesteld dat de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks gedaan wordt in deze paragraaf grondbeleid. Evenals in de voorgaande paar jaren zal in 2027 een actief grondbeleid worden gevoerd op gemeentelijke grond om de woningbouw te stimuleren. Bij ontwikkelingen op particuliere gronden zal de gemeente faciliterend en ondersteunend optreden. In nagenoeg alle dorpen zijn op dit moment gronden in eigendom voor woningbouw. De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich in de dorpen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Voor de uitbreiding van Overtoom worden nu gronden verworven tussen de Badweg en de Hans de Jongwei in Gorredijk. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten en valt daarom buiten het kader van deze paragraaf. Ook hier worden gronden verworven voor de uitbreiding van Azeven zuid.

In financieel opzicht wordt een gedegen koers gevaren. Dit uit zich in de navolgende zaken:

- Exploitaties worden zorgvuldig en behoedzaam opgezet, zo wordt bij het investeren in het bouw- en woonrijp maken van locatie(s) bijvoorbeeld rekening gehouden met de verwachte grondopbrengsten.
- Het streven is betalingen optimaal gedekt te houden door inkomsten; dit verlaagt het (rente-)risico.
- Winstbepaling en winstneming vindt plaats volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV).
- De buffer van de algemene reserve geeft dekking voor de financiële risico's.

Kaderstellende documenten

- Nota Grondbeleid 2025
- Financiële Verordening Opsterland 2025

Ontwikkelingen grondbedrijf

Economische situatie en meerjarenperspectief

In 2027 en de daaropvolgende jaren is de prognose van het financiële resultaat verbeterd ten opzichte van de prognose in de begroting van 2026. Door de aantrekkende woningmarkt is er een toename van de vraag naar (koop-)woningen. Zowel in de begroting van 2027 als in het meerjarenperspectief 2028-2030 zijn de verkopen behoedzaam geraamd.

Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Er lopen verspreid over de verschillende dorpen vijf bouwgrondexploitaties voor woningbouw en één voor bedrijventerrein (Gorredijk industrie Tolbaas). De boekwaarde was per 31 december 2025 € 2,79 miljoen inclusief de gevormde voorziening voor de complexen Wijnjewoude Meester Geertswei (€ 0,02 miljoen), Terwispel Kolderveen fase 2 (€ 0,24 miljoen) en Gorredijk industrie (€ 0,05 miljoen).

Prognose van het meerjarige resultaat

Het verwachte nog te realiseren resultaat voor de BIE is € 1,0 miljoen (positief) en is gebaseerd op recente verkoopprognoses. In de tijd uitgezet zullen de resultaten naar verwachting als volgt worden gerealiseerd:

Verwachte exploitatieresultaten

x € 1.000.000

In het begrotingsjaar 2027

In de jaren 2028 t/m 2030

In de jaren ná 2030

Totaal

Verwacht resultaat	
	0,7
	0,3
	0,0
	1,0

Belangrijke ontwikkelingen/wijzigingen in de prognose van het resultaat

Het begrote nog te realiseren resultaat vanaf 2027 voor de BIE is € 1,3 mln hoger dan in de begroting 2026 (2026: - € 0,3 mln en 2027: + € 1,0 mln). Dit wordt veroorzaakt door het verwachte positieve resultaat in het complex Loevestein fase 4 zuid ten gevolge van een lagere raming van de kosten bouw- en woonrijp maken voor dit complex.

Het begrote resultaat voor de bouwgrondexploitatie is in het jaar 2027 €732.000,-. Dat is € 490.000,- hoger dan in 2026 begroot is in voor dit jaar (€ 242.000). De oorzaak hiervan is dat in 2026 de complexen Gorredijk Loevestein fase west (- € 104.000,-) en Ureterp Noord (- € 137.000,-) zijn afgesloten met een winstneming en er voor Gorredijk Loevestein fase 4 zuid een winstneming begroot is (+ € 748.000,-). Zie Programma 8 Bouwen, wonen en gronden, onderdeel 8.2 Grondexploitatie niet-bedrijventerreinen.

Algemene risico's in de grondexploitatie

Het nemen van risico's is inherent aan grondexploitaties. De volgende risico's zijn van belang:

- Conjunctuur- en renterisico's, waardoor de vraag naar bouwgrond kan afnemen en extra rentekosten kunnen ontstaan.
- Verandering in woon- en werkvoorkeuren en behoeftes, tussen het tijdstip van het tot stand komen van het plan en het moment van aanbieden van de bouwgrond, waardoor het product niet meer aansluit op de vraag.
- Het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankooprijzen.
- Milieurisico's.
- Planschadeclaims.
- Hogere prijsstijgingen en lagere opbrengststijgingen dan voorzien in exploitatieberekeningen.
- Archeologische risico's.
- Onvoldoende mogelijkheden in de met de provincie overeengekomen woningbouwruimte.

De risico's worden beheerst door het uitvoeren van (markt)onderzoeken, door te zorgen voor flexibiliteit in het proces en door vroegtijdige verwerving van grond tijdens de planontwikkeling. Daarnaast wordt de

financiële ontwikkeling van de onderhanden complexen jaarlijks beoordeeld ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde exploitaties (kredieten). Als de risico's leiden tot verwachte negatieve resultaten, zijn hiervoor voorzieningen gevormd.

Actuele risico's in de bouwgrond in exploitatie

In de lopende grondexploitaties is het risico aanwezig dat toekomstige gebiedsontwikkelingen minder winstpotentie zullen hebben dan verwacht, bijvoorbeeld doordat de boekwaarden hoog opgelopen zijn door de gemaakte kosten, zoals bouwrijp maken, of door tegenvallende verkoopopbrengsten.

Nog te realiseren resultaten bouwgrond in exploitatie

Medio juni 2026 waren nog gemeentelijke kavels voor woningbouw te koop in de lopende bouwgrond exploitaties (BIE). Het gaat hier om vier kavels voor vrijstaande woningen in Siegerswoude (Uthôf). Er is op deze locatie 3.007 m2 bouwgrond beschikbaar.

In Terwispe Kolderveen ligt 11.000 m2 grond waarop een geurcirkel (milieucirkel) van een boerderij ligt. Door deze beperking is deze grond voor onbepaalde tijd niet beschikbaar voor woningbouw.

Terwispe Kolverveen fase 2 (ligt buiten deze geurcirkel) en is in 2024 in exploitatie genomen.

Op bedrijventerrein Tolbaas in Gorredijk waren medio juni 2026 nog vier kavels (13.806 m2) te koop (waarvan één onder optie). Op bedrijventerrein Overtoom zijn alle kavels verkocht.

Nog te realiseren resultaten onderhanden complexen

x € 1.000

	Verwacht resultaat 2027	Verwacht resultaat ná 2027*)	Totaal nog te realiseren resultaat *)	Looptijd
Woningbouwlocaties:				
Gorredijk - Loevestein fase 4 - zuid	748	491	1.239	2030
Siegerswoude - Uthôf	7	0	7	2027
Terwispe - Kolderveen fase 1	0	42	42	2028
Terwispe - Kolderveen fase 2	0	-236	-236	2029
Wijnjewoude - Meester Geertswei 6 / vm OBS It Twaspan	-220	-1	-221	2027
Totaal woningbouwlocaties	528	254	782	
Bedrijventerreinen:				
Gorredijk - Industrie	0	-49	-49	2029
Totaal bedrijventerreinen	0	-49	-49	
Totaal nog te realiseren resultaat	528	205	733	

*) Het verwachte verlies is afgedekt door een voorziening. Het verwachte verlies in Terwispe - Kolderveen fase 2 is voor 50% afgedekt door een WBI-subsidie.

Investerings

Meerjaren investeringsprogramma (MIP)

De komende jaren staan grote investeringen op de agenda die vragen om een goed afwegingskader en inzicht in de financiële gevolgen, zowel voor de exploitatie als voor onze vermogenspositie. In de begroting is een Meerjaren Investeringsprogramma (MIP) opgenomen. Met dit MIP houden wij inzicht in de toekomstige investeringsbehoefte(n) van de gemeente en de financiële consequenties.

De jaarschijven uit het MIP zijn op basis van huidige inzichten voor prijspeil en fasering in onderstaand overzicht opgenomen. Vooralsnog is het volledige krediet in het uitvoeringsjaar opgenomen, later zal dit nader worden gespecificeerd wanneer een beter beeld van voorbereiding en uitvoeringsperiode bekend is.

A = Investering wordt direct beschikbaar gesteld bij de vaststelling van de begroting.

B = Volgt een apart raadsvoorstel of investering wordt opgenomen in latere begroting.

De kapitaallasten en mutaties in reserves en voorzieningen zijn volledig verwerkt in de meerjarenbegroting. Onder de tabel worden de geplande investeringen nader toegelicht.

Geplande investeringen

De besteding van de al beschikbaar gestelde kredieten komen jaarlijks bij de jaarrekening terug en als er afwijkingen ontstaan gedurende de uitvoering worden deze separaat aan u voorgelegd of opgenomen in een tussentijdse rapportage.

Overzicht geplande investeringen

bedragen x 1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030	Afschr.
B IHP: It Aventoor LG (De Hoekstien en De Wjukslach)	3.372				50
B IHP: De Dúnwizer BN (Betrouwen en de Oanrin)			3.659		50
B IHP: Doarpsskoalle NS (De Arke & De Jasker)				3.807	50
B IHP: De Sinnewizer WE				4.350	50
A Tractie 2027	230				10
B Tractie 2028		230			10
B Tractie 2029			230		10
B Tractie 2030				230	10
B Kunstwerken 2027 (conform mjop)	1.492				div
B Kunstwerken 2028 (conform mjop)		3.993			div
B Kunstwerken 2029 (conform mjop)			639		div
B Kunstwerken 2030 (conform mjop)				5.238	div
A Riolering 2027 (conform GWP 2024)	5.292				div
B Riolering 2028 (conform GWP 2024)		1.588			div
B Riolering 2029 (conform GWP 2024)			788		div
B Riolering 2030 (conform GWP 2024)				854	div
Totaal	10.385	5.811	5.316	14.478	

Integraal Huisvestingsplan onderwijs (IHP)

Voor dit begrotingsjaar is in het IHP de nieuwbouw “it Aventoer” gepland.

Tractie

Voor het begrotingsjaar wordt het jaarlijks krediet voor de vervanging van diverse tractiemiddelen beschikbaar gesteld.

Kunstwerken

Vervangingsmaatregelen voor kunstwerken die als investering worden uitgevoerd worden apart aan u voorgelegd op basis van een budgetraming. Volgens het meerjaren onderhoudsprogramma kunstwerken worden de volgende werkzaamheden dit jaar uitgevoerd:

- Vaste brug de Werf (OD_025)
- Beweegbare brug Trambrege (OD_028)
- Vaste brug de Letterbeam (OD_057)
- Vaste brug Freulesingel (OD_064)
- Damwanden (OD_302 t/m OD_305 en OD 480, OD_481).

Riolering

Op basis van het Gemeentelijk Watertaken Programma staan de volgende werkzaamheden voor dit jaar geraamd:

- SSW (wateroverlast) Schoolstraat en Nieuwstraat te Gorredijk
- SSW (wateroverlast) Mr Geerstwei en Welfingstrjitte te Wijnjewoude
- Project 13: Tijne Warrewei
- Project 14: Ureterp de Gilden
- Jaarlijks budget voor afkoppelen - planperiode.
- Jaarlijks budget renovatie riolering (groot onderhoud) - planperiode.
- Reserveringsbudget vervanging gemalen mechanische riolering.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

Voor het opstellen van de financiële begroting hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De baten van belastingen en heffingen zijn voor 2027, waar mogelijk geïndexeerd met het percentage CPI (consumentenprijs index) van 2,1%.
- De loonsom wordt begroot volgens de CAO-gemeenten 2025-2027.
- Overige indexaties (subsidies e.d.) 2,1%.

Wij werken in onze kostenraming niet met algemene indexen. Er is voor het betreffende begrotingsjaar (in dit geval 2027) zo reëel mogelijk geraamd. Dit prijsniveau houden we constant in de meerjarenraming. Hiermee sluiten wij aan bij de methodiek die we hanteren bij het ramen van de algemene uitkering ("constante prijzen").

Totaaloverzicht per programma

De begrote baten en lasten zijn als volgt over de diverse programma's verdeeld. De financiële analyses zijn per programma opgenomen in de beleidsbegroting.

Programmaplan begroting 2027

x € 1.000

	Baten	Lasten	Saldo
0 Bestuur en ondersteuning	888	5.626	-4.737
1 Veiligheid	10	2.943	-2.933
2 Verkeer en vervoer	258	6.388	-6.129
3 Economie	241	617	-375
4 Onderwijs	585	4.020	-3.435
5 Sport, cultuur en recreatie	1.121	7.986	-6.865
6 Sociaal domein	15.123	48.543	-33.420
7 Volksgezondheid en milieu	8.100	10.646	-2.547
8 Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)	1.591	1.405	186
Algemene dekkingsmiddelen	79.221	1.049	78.173
Overhead	35	16.749	-16.714
Resultaat voor bestemming	107.174	105.972	1.203

Mutatie reserves

0 Bestuur en ondersteuning	0	0	0
1 Veiligheid	0	0	0
2 Verkeer en vervoer	0	0	0
3 Economie	0	91	-91
4 Onderwijs	0	0	0
5 Sport, cultuur en recreatie	153	0	153
6 Sociaal domein	0	30	-30
7 Volksgezondheid en milieu	0	0	0
8 Bouwen, wonen en gronden	40	0	40
Totaal mutaties reserves	193	121	72
Resultaat na bestemming	107.367	106.093	1.275

Totaaloverzicht baten en lasten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	102.849	111.892	105.972	106.483	104.299	104.854
Baten	107.126	114.384	107.174	104.689	101.727	103.214
Saldo voor bestemming	4.277	2.492	1.203	-1.794	-2.573	-1.641
Mutaties reserves						
Lasten	2.517	250	121	121	121	121
Baten	2.483	1.507	193	-	-	-
Saldo na bestemming	4.242	3.749	1.275	-1.915	-2.694	-1.762

Programma 0 - Bestuur en ondersteuning

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	102.849	111.892	105.972	106.483	104.299	104.854
Baten	107.126	114.384	107.174	104.689	101.727	103.214
Saldo voor bestemming	4.277	2.492	1.203	-1.794	-2.573	-1.641
Mutaties reserves						
Lasten	2.517	250	121	121	121	121
Baten	2.483	1.507	193	-	-	-
Saldo na bestemming	4.242	3.749	1.275	-1.915	-2.694	-1.762

Programma 1 - Veiligheid

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	23.385	23.794	23.423	23.808	23.886	24.338
Baten	77.407	80.213	80.144	78.216	77.237	78.660
Saldo voor bestemming	54.022	56.419	56.721	54.408	53.351	54.323
Mutaties reserves						
Lasten	1.101	-	-	-	-	-
Baten	958	318	-	-	-	-
Saldo na bestemming	53.880	56.736	56.721	54.408	53.351	54.323

Programma 2 - Verkeer en vervoer

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	6.007	5.884	6.388	6.347	6.380	6.433
Baten	400	264	258	308	308	308
Saldo voor bestemming	-5.607	-5.620	-6.129	-6.038	-6.072	-6.124
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-5.607	-5.620	-6.129	-6.038	-6.072	-6.124

Programma 3 - Economie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	595	548	617	602	602	592
Baten	400	286	241	241	241	241
Saldo voor bestemming	-194	-262	-375	-360	-360	-351
Mutaties reserves						
Lasten	220	220	91	91	91	91
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-414	-482	-467	-452	-452	-442

Programma 4 - Onderwijs

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	3.307	3.870	4.020	4.607	4.898	4.958
Baten	743	625	585	593	593	593
Saldo voor bestemming	-2.564	-3.245	-3.435	-4.013	-4.305	-4.364
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.564	-3.245	-3.435	-4.013	-4.305	-4.364

Programma 5 - Sport, cultuur en recreatie

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	7.440	8.060	7.986	7.598	8.010	8.005
Baten	944	1.157	1.121	1.121	1.121	1.121
Saldo voor bestemming	-6.495	-6.903	-6.865	-6.477	-6.888	-6.884
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	352	220	153	-	-	-
Saldo na bestemming	-6.144	-6.683	-6.712	-6.477	-6.888	-6.884

Programma 6 - Sociaal domein

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	45.998	49.030	48.543	47.796	44.501	44.451
Baten	14.440	15.553	15.123	14.873	12.975	12.968
Saldo voor bestemming	-31.558	-33.477	-33.420	-32.923	-31.526	-31.483
Mutaties reserves						
Lasten	30	30	30	30	30	30
Baten	80	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-31.508	-33.507	-33.450	-32.953	-31.556	-31.513

Programma 7 - Volksgezondheid

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	11.593	16.473	10.646	10.732	10.758	10.846
Baten	9.692	14.613	8.100	8.218	8.260	8.331
Saldo voor bestemming	-1.902	-1.860	-2.547	-2.514	-2.497	-2.515
Mutaties reserves						
Lasten	111	-	-	-	-	-
Baten	-	665	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.012	-1.194	-2.547	-2.514	-2.497	-2.515

Programma 8 - Bouwen, wonen en gronden

x € 1.000	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
Lasten	1.786	1.306	1.405	2.051	2.322	2.289
Baten	3.083	1.663	1.591	1.108	980	980
Saldo voor bestemming	1.297	357	186	-943	-1.342	-1.309
Mutaties reserves						
Lasten	1.056	-	-	-	-	-
Baten	1.093	304	40	-	-	-
Saldo na bestemming	1.333	661	226	-943	-1.342	-1.309

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten	Progr.	Realisatie 2025	Begr. 2026 (incl wijz)	Begr. 2027	MJB 2028	MJB 2029	MJB 2030
x €1.000							
Baten							
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3	58	-	-	-	-	-
Grondexploitatie (niet-bedrijfsterreinen)	8	1.605	654	732	399	271	271
Verkoop grond	0	52	30	30	30	30	30
Oekraïne baten	div	2.880	2.600	2.515	2.579	2.600	2.600
 Onttrekkingen aan de reserves							
Totaal onttrekkingen aan reserves		2.306	1.330	193	-	-	-
 Totaal incidentele baten		6.901	4.614	3.470	3.008	2.901	2.901
 Lasten							
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3	155	141	138	138	138	138
Grondexploitatie (niet-bedrijfsterreinen)	8	336	-856	-786	204	476	476
Aankoop Grond	0	-	-	-	-	-	-
Oekraïne lasten	div	1.780	2.565	2.515	2.579	2.600	2.600
 Incidentele aanvragen	div			396			
Dotaties in de reserves:							
Totaal stortingen in reserves		2.267	-	121	121	121	121
 Totaal incidentele lasten		4.538	1.850	2.385	3.042	3.335	3.335
 Totaal incidenteel resultaat		2.363	2.764	1.085	-35	-434	-434

Toelichting Incidentele baten en lasten

Voor het bepalen van het structureel evenwicht van de begroting is het van belang om te weten wanneer uitgaven als structureel of als incidenteel worden beschouwd. Omdat de gemeente structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele baten en lasten zijn de uitzondering.

Deze uitzonderingen van incidentele baten en lasten worden volledig opgenomen in het verplichte overzicht van incidentele baten en lasten. Zowel in de begroting en de meerjarenraming als in de jaarrekening.

Bij het bepalen of een post als incidenteel aangemerkt kan worden, dienen de uitgangspunten van het BBV gehanteerd en toegelicht te worden. In de toelichting moet daarom tenminste het volgende zijn opgenomen:

- Waarom deze begrotingspost naar de aard van de raming als incidenteel aangemerkt is.
- De duur waarvoor de begrotingspost geraamd is, waarbij er sprake moet zijn van een duidelijke en onvoorwaardelijke einddatum.

Resultaat grondexploitatie

Mutaties grondexploitaties zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie dient in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen te

worden. Betreft het verwachte resultaat op grondexploitatie plus een dekking voor de rente van de kapitaalverstrekking en de dekking voor de gemaakte uren ontwikkeling, projecten, uitvoering en beheer.

Normvergoeding en lasten opvang Oekraïne

Vanwege de nog onbekend looptijd van de normvergoeding worden de lasten en baten voor de opvang van de Oekraïners als incidenteel aangemerkt.

Gebiedsontwikkelaar - € 116.000

De gemeente Opsterland is volop in ontwikkeling. Ook de komende jaren werken we aan diverse nieuwbouwprojecten, herontwikkelingen, uitbreidingen van bedrijventerreinen en andere gebiedsontwikkelingen. Door de groei van het aantal projecten is onze huidige capaciteit onvoldoende om alle ontwikkelingen tijdig en zorgvuldig op te pakken. Deze aanvraag is incidenteel beschikbaar gesteld in de voorjaarsrapportage 2026.

Visie op dienstverlening - € 50.000

In 2026 is gestart met het opstellen van de visie op dienstverlening. Hiervoor wordt onder andere de inzet van een trainee benut. Met de inzet van een trainee wordt voor een deel van de benodigde capaciteit ingevuld. Aanvullend hierop is externe ondersteuning nodig, onder meer voor het uitvoeren van markt- en interne onderzoeken en voor inhoudelijke begeleiding bij het opstellen van de visie.

Toekomstbestendigheid sportaccommodaties en -(kunstgras)velden - € 105.000

Voor een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de sportaccommodaties en -velden wordt eenmalig € 105.000 beschikbaar gesteld. Sportverenigingen staan voor veel uitdagingen, zoals onderhoud van gebouwen en velden, verduurzaming, leden- en vrijwilligers aantallen.

Herinrichting Langewal GK - € 125.000

De winkeliersvereniging in Gorredijk (WHI) heeft een voorstel gedaan om de Langewal een flinke upgrade te geven. Het droomplaatje – dat op draagvlak bij de winkeliers en plaatselijk belang kan rekenen – vraagt mogelijk om een volledige herinrichting van de wal. De gemeente heeft hiervoor eenmalig € 125.000 gereserveerd.

Reserves

Recreatie en toerisme - € 91.000

Het begroot verschil tussen de structurele inkomsten uit toeristenbelasting en de uitgaven voor de uitvoering van het beleid voor recreatie en toerisme wordt gestort in de reserve recreatie en toerisme. Bij jaarrekening wordt het feitelijke resultaat gestort of onttrokken aan de reserve.

Verbouw dorpshuizen - € 30.000

Voor de verbouw van dorpshuizen kunnen dorpshuizen om een eenmalige bijdrage vragen. In het beleid is vastgelegd dat er jaarlijks € 30.000 in de reserve wordt gestort, los van mogelijke onttrekkingen.

Uiteenzetting financiële positie

Balans

x €1.000

Activa	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
<i>Vaste Activa</i>						
Immateriële vaste activa	1.146	779	887	1.290	1.650	1.617
Materiële vaste activa	80.637	127.002	136.246	159.243	167.315	165.760
Financiële vaste activa	2.750	2.485	2.480	2.475	2.470	2.465
Totaal vaste activa	84.533	130.266	139.613	163.008	171.435	169.842
<i>Flottende activa</i>						
Voorraden	2.959	1.844	-507	-688	-265	-
Uitzettingen <1 jr	16.891	10.613	10.613	10.613	10.613	10.613
Liquide middelen	582	582	582	582	582	582
Overlopende activa	12.790	9.198	9.198	9.198	9.198	9.198
Totaal flottende activa	33.221	22.237	19.886	19.704	20.128	20.393
Totaal activa	117.755	152.503	159.499	182.713	191.563	190.235
Passiva	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
<i>Vaste passiva</i>						
Eigen vermogen	54.969	53.712	54.915	52.342	50.671	50.714
Voorzieningen	10.782	11.086	11.657	7.775	7.944	7.901
Vaste schulden	25.400	33.600	51.300	68.000	73.700	78.900
Totaal vaste passiva	91.151	98.397	117.872	128.117	132.316	137.515
<i>Flottende passiva</i>						
Netto flottende schulden	4.601	32.104	19.626	32.594	37.247	30.719
Overlopende passiva	22.001	22.001	22.001	22.001	22.001	22.001
Totaal flottende passiva	26.603	54.106	41.627	54.595	59.248	52.720
Totaal passiva	117.754	152.503	159.499	182.713	191.563	190.235

EMU-Saldo

De begroting is opgesteld in overeenstemming met een stelsel van baten en lasten.

Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het begrote EMU-saldo van onze gemeente voor 2026 komt uit op € 15,7 miljoen negatief, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten. Dit wordt vooral veroorzaakt door grote geplande investeringen.

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden is gesteld op 0,4%. Er is geen onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen vastgesteld. Het aandeel in het EMU-

tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

Berekend EMU-saldo

x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1 (+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	4.277	2.492	1.203	-1.794	-2.573	-1.641
2 (-) Mutatie (im)materiële vaste activa	12.066	45.998	9.352	23.400	8.432	-1.588
3 (+) Mutatie voorzieningen	843	303	572	-3.882	169	-44
4 (-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.986	-1.115	-2.351	-182	424	265
6 (-) Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	-8.933	-42.088	-5.227	-28.894	-11.259	-361

Reserves

Reserves

	x € 1.000	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	af	bij	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
Algemene reserve	prog									
Buffer	0	7.500	7.500	7.500	-	-	7.500	7.500	7.500	7.500
Vrij besteedbaar	0	21.552	25.678	25.361	-	1.275	26.636	23.942	22.180	22.180
Totaal algemene reserve		29.052	33.178	32.861	-	1.275	34.136	31.442	29.680	29.680
Kapitaallasten dekkingreserves										
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	0	3.000	2.405	2.405	-	-	2.405	2.405	2.405	2.405
Werkplek van de toekomst	0	335	398	398	-	-	398	398	398	398
Projecten	0	10.000	10.000	10.000	-	-	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal kapitaallasten dekkingreserves		13.335	13.398	13.398	-	-	13.398	13.398	13.398	13.398
Bestemmingsreserves										
Organisatie doelstellingenfonds	0	257	382	382	-	-	382	382	382	382
Opvang en begeleiding ontheemden	0	4.172	4.172	4.172	-	-	4.172	4.172	4.172	4.172
Recreatie en toerisme	3	644	512	512	-153	91	450	541	632	675
Verbouw dorpshuizen	6	158	188	188	-	30	218	248	248	248
Energietransitie	7	595	595	595	-	-	595	595	595	595
Duurzaamheid	7	1.433	1.544	908	-	-	908	908	908	908
Komplannen (va 25: Ruimtelijke plannen)	8	747	-	-	-	-	-	-	-	-
Invoering omgevingswet (van 25: Ruimtelijke plannen)	8	299	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruimtelijke plannen	8	-	1.000	696	-40	-	656	656	656	656
Totaal bestemmingsreserves		8.305	8.392	7.452	-193	121	7.381	7.502	7.593	7.636
Totaal reserves		50.692	54.969	53.712	-193	1.396	54.914	52.342	50.671	50.714

Voorzieningen

Voorzieningen

	x € 1.000	31-12-2025	31-12-2026	Stortingen	Besteding	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
Voorziening w ethouderspansioenen		4.158	4.003	38	-190	3.851	-	-	-
Voorziening SPP		38	10	-	-10	0	0	0	0
Voorziening verlofsparen		112	145	33	-	178	211	244	278
Voorziening bovenw ettelijk verlof		746	827	101	-	928	1.049	1.190	1.351
Voorziening onderhoud gebouw en		337	372	693	-761	304	272	343	403
Voorziening Begraafrechten		726	755	110	-89	776	789	794	784
Voorziening nog uit te voeren werken		166	166	-	-	166	166	166	166
Voorziening beheersplan kunstwerken		1.474	1.559	1.000	-662	1.897	1.551	1.347	1.002
Vrz vervanging en verbetering riool		-	-	-	-	-	-	-	-
Voorziening Riolerings		3.025	3.248	310	-	3.557	3.738	3.860	3.917
		10.782	11.086	2.284	-1.713	11.658	7.776	7.945	7.901

Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Het verplicht overzicht met de geraamde baten en lasten per taakveld. In deze tabel zijn bij een aantal taakvelden geen baten en lasten opgenomen. Dat komt omdat deze activiteiten zoals parkeerbelasting en economische havens en waterwegen niet voorkomen. Daardoor zijn er in de begroting ook geen inkomsten of uitgaven opgenomen die onder deze taakvelden vallen.

Baten en lasten begroting 2027 per taakveld

x € 1.000

		Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur	-	1.710	-1.710
0.10	Mutaties reserves	193	121	72
0.2	Burgerzaken	588	1.968	-1.380
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	253	1.067	-813
0.4	Overhead	35	16.749	-16.714
0.5	Treasury	257	841	-584
0.61	OZB woningen	3.679	1.049	2.630
0.62	OZB niet-woningen	1.752	-	1.752
0.64	Belastingen overig	64	-	64
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkering	73.517	-	73.517
0.8	Overige baten en lasten	-	40	-40
0	Bestuur en ondersteuning	80.337	23.544	56.793
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-	2.430	-2.430
1.2	Openbare orde en veiligheid	10	513	-503
1	Veiligheid	10	2.943	-2.933
2.1	Verkeer en vervoer	258	6.380	-6.121
2.5	Openbaar vervoer	-	8	-8
2	Verkeer en vervoer	258	6.388	-6.129
3.1	Economische ontwikkeling	20	308	-288
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	138	-138
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	92	-92
3.4	Economische promotie	221	78	143
3	Economie	241	617	-375
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	247	-247
4.2	Onderwijshuisvesting	106	1.879	-1.773
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	479	1.895	-1.416
4	Onderwijs	585	4.020	-3.435
5.1	Sportbeleid en activering	368	536	-168
5.2	Sportaccommodaties	626	1.771	-1.145
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	-	424	-424
5.4	Musea	6	160	-155
5.5	Cultureel erfgoed	2	114	-112

5.6	Media	-	878	-878
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recre.	119	4.102	-3.984
5 Sport, cultuur en recreatie		1.121	7.986	-6.865
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	4.871	8.051	-3.180
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	-	950	-950
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorziening Jeugd	9.772	11.890	-2.118
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorziening Interg	-	3.463	-3.463
6.3	Inkomensregelingen	-	1.587	-1.587
6.4	WSW en beschut werk	-	1.375	-1.375
6.5	Arbeidsparticipatie	230	4.061	-3.831
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-	1.950	-1.950
6.711	Hulp bij het huishouden (WMO)	-	850	-850
6.712	Begeleiding (WMO)	-	1.000	-1.000
6.713	Dagbesteding (WMO)	-	4.911	-4.911
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	-	-	-
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	-	2.500	-2.500
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	-	250	-250
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	225	-225
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	550	-550
6.791	PGB Wmo	250	7	243
6.792	PGB Jeugd	-	-	-
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	-	550	-550
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	776	-776
6.821	Jeugdbescherming	-	916	-916
6.91	Coördinatie en beleid Wmo	-	861	-861
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	-	1.821	-1.821
6 Sociaal domein		15.123	48.543	-33.420
7.1	Volksgesondheid	150	2.118	-1.968
7.2	Riolering	3.118	2.479	639
7.3	Afval	4.575	3.767	807
7.4	Milieubeheer	-	1.995	-1.995
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	257	287	-30
7 Volksgezondheid en milieu		8.100	10.646	-2.547
8.1	Ruimtelijke ordening	-	1.298	-1.298
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	732	-785	1.517
8.3	Wonen en bouwen	859	892	-33
8 Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)		1.591	1.405	186
Totaal		107.367	106.093	1.275

Bijlage: Overzicht verplichte BBV beleidsindicatoren

Het is voor gemeenten verplicht om een vaste lijst van beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en jaarstukken. Als bijlage voor deze begroting zijn diverse overzichten per programma opgenomen waarin de prestaties van de gemeente Opsterland worden vergeleken met het landelijk gemiddelde.

Op de website [Waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) kunt u in het [Dashboard - Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\) - Opsterland](#) u de meeste recente verplichte indicatoren bekijken. Elke indicator is toegelicht en naar behoefte kan met elke gemeente in Nederland een vergelijking worden gemaakt.

Voor programma 0 - Bestuur en Dienstverlening - zijn een vijftal beleidsindicatoren opgenomen die op basis van eigen informatie zijn berekend.

Beleidsindicatoren programma 0: Bestuur en ondersteuning

		2023	2024	2025	B2026	2027
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,5	8,6	8,6	9,3	8,2
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,8	8,6	7,8	9,0	8,2
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 983	€ 1.004	€ 1.047	€ 1.076	€ 1.131
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten in-huur externen	18,6%	13,8%	17,8%	xx	xx
Overhead	% van totale lasten	15,0%	15,1%	16,1%	15,6%	14,5%

Bron: eigen gegevens

De berekening van deze indicatoren is gebaseerd op het document van de VNG 'Definities beleidsindicatoren 'bestuur en organisatie'.

De formatie neemt in 2027 met 19 fte toe naar 245 fte. Deze toename is de formatie die in de perspectiefbrief 2026 is toegekend voor de uitvoering van de gemeentelijke taken voor 2027 e.v.

Waar formatie staat voor de maximale omvang van de organisatie staat de bezetting voor de feitelijke omvang van de organisatie. Voor de begroting 2027 is het gepresenteerde cijfer een prognose. Die is gebaseerd op de bezetting op 1 januari 2026 opgehoogd met de toename van de formatie. Dit is gedaan met de aanname dat het wel de bedoeling is dat formatie ook wordt ingevuld. Naar verwachting zal de bezetting wel lager uit gaan vallen omdat het aantal moeilijk in te vullen vacatures blijft stijgen.

De apparaatskosten stijgen door indexatie van de loonkosten.

De externe inhuur wordt bepaald op basis van de werkelijke inhuur kosten. De externe inhuurkosten worden niet afzonderlijk begroot en daarom is deze indicator nog niet bekend voor 2026 en 2027.

Bijlage: Overzicht vaste subsidieontvangers

De Awb schrijft voor dat elke subsidieverlening gebaseerd moet zijn op een wettelijk voorschrift (een gemeentelijke subsidieverordening is zo'n wettelijk voorschrift), tenzij de subsidieontvanger met naam en bedrag in de begroting is opgenomen (artikel 4:23 lid 3 onder c van de Awb). Met de vaststelling van het onderstaande overzicht wordt hierin voorzien voor onze vaste subsidieontvangers.

Programma	Naam subsidieontvanger	activiteit	Verstrekking 2026	Maximale subsidiebedrag 2027
Veiligheid				
	Stichting Tumba	Tumba helpt discriminatie signaleren en voorkomen	31.500	32.162
Verkeer en vervoer				
	Vereniging Buurtbus Opsterland	Instandhouden buurtbus kleine dorpen	5.000	5.000
Onderwijs				
	Afûk	Kursussen Frysk	1.500	1.500
	FERS	Tomke projekt	1.895	1.895
	Stichting Bibliotheken Zuidoost Fryslân	De Bibliotheek op school 1-1-2023 t/m 31-12-2026	21.340	21.340
Sport, cultuur en recreatie				
	Sport Fryslân	Beweegteam Opsterland	536.383	547.648
	Stichting Zwembad De Himrik	Exploitatie natuurswembad	401	401
	Stichting Zwembad De Blauwe Kamp Nij Beets	Exploitatie natuurswembad	9.801	9.801
	Stichting natuurbad De Wispel Tijnje	Exploitatie natuurswembad	7.808	7.808
	Stichting Comprix	Muziekonderwijs	140.488	143.440
	Vereniging voor Christelijke Scholen Opsterland	Instrumentale en culturele vorming	74.365	75.928
	Stichting Speciaal Onderwijs Fryslân (Lyndensteyn)	Culturele vorming	4.636	4.734
	Keunstwurk	Inzet cultuurcoach (periode 2023-2026)	77.303	78.928
	Vereniging Vrienden van de Tropische Kas	Exploitatie tropische kas	5.571	5.571
	Stichting It Damshûs	Exploitatie openluchtmuseum en Súdergemaal	14.077	14.077
	Stichting museum Opsterlân	Exploitatie bijdrage	50.384	50.384
	Bibliotheek ZuidOost fryslân	Exploitatie bibliotheken	650.429	664.088
	Stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost Friesland	Reguliere bijdrage	40.000	40.000
	Stichting Ulesprongpuntsje	Exploitatie fietspont	2.500	2.500
Sociaal domein				

M.F.C. de Skâns	Exploitatie- en huursubsidie	228.180	232.972
Plaatselijk Belang Bakkeveen	Huisvestingskosten	2.899	2.899
Dorpshuis De Dobber Frieschepalen	Huisvestingskosten	2.340	2.340
Plaatselijk Belang Frieschepalen	Huisvestingskosten	1.495	1.495
Plaatselijk Belang De Himrik	Huisvestingskosten	151	151
Plaatselijk Belang Langezwaag	Huisvestingskosten	750	750
Plaatselijk Belang Lippenhuizen	Huisvestingskosten	3.604	3.604
Plaatselijk Belang Luxwoude	Huisvestingskosten	1.834	1.834
Plaatselijk Belang Nij Beets	Huisvestingskosten	7.970	7.970
Dorpshuis De Ôthof Siegerswoude	Huisvestingskosten	8.525	8.525
Stichting Us Doarpshûs Terwispel	Huisvestingskosten	1.500	1.500
Stichting SCW Upstairs Tijnje	Huisvestingskosten	8.821	8.821
Plaatselijk Belang Wijnjewoude	Huisvestingskosten	7.840	7.840
M.F.C. De Wier Ureterp	SCW ruimte en jeugdsoos	44.959	45.904
Optisport Opsterland (zwembad Dundelle)	SCW bijdrage	23.034	23.518
Optisport Opsterland BV	Exploitatie openluchtzwembad Dúndelle	150.936	154.108
M.F.C. De Wier Ureterp	Exploitatie en huur subsidie	51.258	52.336
Scala Welzijn	Buurtbemiddeling	24.480	24.996
Stichting Platform vrijwillige Thuishulp Opsterland	Coördineren en begeleiden vrijwillige thuishulp	16.000	16.000
Stoer	Begeleiden mensen met psychische problemen	12.179	12.436
Humanitas Smallerland-Opsterland	Jaarlijkse bijdrage	3.000	3.000
Stichting Urgente Noden Friesland	Schuld- hulp- en schuldhulpverlening	4.508	4.508
Stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur	St. Jeugdfonds Sport en Cultuur en St. Leergeld Friesland-Oost	33.000	33.000
Stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur	Stichting Leergeld Friesland-Oost	40.000	40.000
ZuidOostZorg	Algemene voorziening dagopvang	351.066	358.440
Slachtofferhulp Nederland	Begeleiden slachtoffers	7.161	7.161